Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Goethe, Johann Wolfgang von.; af W. von Goethe ; oversat af P. Strøm.
Titel | Title:	Den unge Werthers Lidelser
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : P. Hauberg & Comp. og Jul. Gjellerup, [1887]
Fysiske størrelse | Physical extent:	144 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

Goethe.

Werthers Lidelser.

1887.

57. - 417.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130014816284

№ 13.

Goethe:

Werther.

Pris 25 Øre.

Dansk Folkebibliothek vil fremdrage ældre dansk Literatur, der i Aarenes Løb er bleven mindre let tilgængelig, men som stedse bør være lige ny og have sin Plads i Hvermands Bogsamling.

Dansk Folkebibliothek vil af Verdensliteraturens Frembringelser byde et Udvalg af de bedste Forfattere i korrekte Oversættelser og derved søge at udbrede Kendskab til den Aand i Literaturen, der er og har været fremherskende udenfor vort eget Land.

Dansk Folkebibliothek vil saaledes ved sit Indhold byde passende Læsning for enhver Stand, Stilling, Alder og Køn, og ved sin Prisbillighed finde Vej til de mange Hjem, hvor der føles Trang til god og sund Læsning, men hvor denne hidtil ikke har faaet Indgang, fordi den har været for dyr og vanskelig tilgængelig.

Den unge Werthers Lidelser.

Af

W. von Goethe.

Oversat af **P. Strøm.**

København.

Forlagt af P. Hauberg & Comp. og Jul. Gjellerup.

Hoffensberg & Trap's Etabl.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Alt, hvad jeg har kunnet finde af den ulykkelige Werthers Historie, har jeg med Flid samlet og fremlægger det her for Eder, idet jeg ved, at I ville takke mig derfor. Hans Aand og Karakter kunne I ikke nægte eders Beundring og Kærlighed, og hans Skæbne kunne I ikke nægte eders Taarer.

Og du, kære, som føler netop de Trængsler som han, søg Trøst i hans Lidelser, og lad denne lille Bog være din Ven, hvis du hændelsesvis eller selvforskyldt ingen nærmere kan finde.

Förste Bog.

4. Maj. Det var da godt, at jeg slap bort! Kæreste Ven, hvad er dog vi Mennesker? Forlade dig, hvem jeg elsker saa höjt, fra hvem jeg er uadskillelig, og saa dog være glad! Jeg véd, at du tilgiver mig. Var ikke mine andre Forbindelser rigtig udsøgte af Skæbnen for at pine et Hjærte som mit? Den stakkels Leonore! Og dog var jeg uskyldig. Hvad kunde jeg göre for, at en Lidenskab spirede frem i

det ulykkelige Hjærte, medens hendes Søsters knibske Ynde skaffede mig en behagelig Underholdning? Dog — er jeg helt uskyldig? Har jeg ikke næret hendes Følelser? har jeg ikke selv moret mig over de fuldstændig sande Udtryk af hendes Natur, som saa ofte fik os til at le, sköndt de var alt andet end latterlige? har jeg ikke — O, hvad er dog Mennesket, at det tör klage over sig selv? Kære Ven, jeg vil forbedre mig, det lover jeg dig, jeg vil; den Smule Ulykke, som Skæbnen sender os, vil jeg ikke mere tygge Drøv paa, som jeg bestandig har gjort, jeg vil nyde Öjeblikket; det, der er forbi, det er forbi. Du har sikkert Ret, kære, Smærterne vilde være mindre hos Menneskene, hvis de ikke — Gud véd, hvorfor de ere skabte saaledes — med saa stor Ivrighed i deres Fantasi beskæftigede sig med at genkalde sig Erindringen om den svundne Ulykke hellere end at finde sig i en ligegyldig Nutid.

Du er nok saa god at sige til min Moder, at jeg fører hendes Sager paa bedste Maade, og at jeg med det förste skal give hende Underretning derom. Jeg har talt med min Tante, og i hende langtfra fundet den arrige Kvinde, som man hjemme gör hende til. Hun er en munter, lidenskabelig Kone, men med et godt Hjærte. Jeg fremsatte for hende min Moders Klager over den tilbageholdte Andel i Arven; hun sagde mig Grundene og Aarsagerne dertil og de Betingelser, paa hvilke hun er beredt til at udlevere alt, og mere end vi forlangte — men jeg gider ikke skrive noget derom nu, sig blot til Moder, at det gaar godt. Kære Ven, ogsaa ved denne lille Forretning har jeg

fundet, at Misforstaaelser og Sløvhed maaske foraarsage flere Forviklinger i Verden end List og Ondskab; i det mindste ere de sidste to sikkert sjældnere.

For øvrigt befinder jeg mig fortræffelig her. Ensomheden i denne paradisiske Egn er en kostelig Lægedom for mit Hjærte, og den ungdommelige Vaar varmer med hele sin Fylde mit Hjærte, som ofte føler en Gysen. Hvert Træ og hver Hæk er en Blomsterbuket, man ønsker næsten at blive til en Oldenborre for at svæve omkring i dette Hav af Vellugt og kunne finde hele sin Næring deri.

Byen selv er ikke tiltalende, derimod er der rundt om en ubeskrivelig Naturskönhed. Dette bevægede den afdøde Grev M*** til at anlægge sin Have paa en af disse Höje, der i skön Mangfoldighed afløse hverandre, og som danne de yndigste Dale. Haven er simpel, og straks efter at være traadt ind føler man, at dens Plan ikke er tegnet af en videnskabelig Gartner, men af et følelsesfuldt Menneske, som her ønskede at nyde sig selv. Mange Taarer har jeg allerede fældet for den afdøde i det forfaldne Lysthus, der var hans Yndlingssted, og som ogsaa er mit. Snart bliver jeg Herre i Haven; Gartneren er mig hengiven, sköndt han kun har kendt mig i de Par Dage, og han skal heller ikke komme til at fortryde det.

10. Maj En forunderlig Munterhed har betaget mig fuldstændig, ligesom den skönne Foraarsmorgen, som jeg nyder med Liv og Sjæl. Jeg er alene og glæder mig over mit Liv i denne Egn, der er skabt for saadanne Mennesker som mig. Kæreste Ven, jeg er saa lykkelig, saa aldeles fortabt i Følelsen af min

rolige Tilværelse, saa at min Kunst lider derunder. Jeg vilde i Öjeblikket ikke kunde göre et eneste Penselstrøg, og dog har jeg aldrig været en större Maler end nu. Naar den yndige Dal rundt om mig damper, naar Solens Lys hviler paa Overfladen af Skovens uigennemtrængelige Mørke, idet kun enkelte Straaler smutte ind i Helligdommens Indre, og naar jeg saa ligger i det höje Græs ved Bækkens Vandfald, og ser med Undren paa de tusende mærkværdige smaa Græsstraa paa Jorden, og føler denne lille Verdens Vrimmel og de smaa Ormes og Mygs utallige og uforstaaelige Skikkelser som noget, der staaer mig nærmere, og naar jeg føler den Almægtiges Tilstedeværelse, som skabte os i sit Billede, og Pustet af den Alkærlige, som bærer og opholder os svævende i evig Salighed! Min Ven, naar det da dæmrer for mine Öjne, og Verden rundt om mig og Himlen hviler i min Sjæl som en elsket Kvindes Skikkelse, da længes jeg og tænker: Ak! hvis du kunde udtrykke det, og kunde fremtrylle paa Papiret det, som lever saa fuldt og varmt i dig, saa at det kunde blive et Spejlbillede af din Sjæl, ligesom den er et Spejlbillede af den uendelige Gud! — Kæreste Ven! — Men jeg gaar til Grunde derved, og ligger under for det vældige i disse Syners Herlighed.

12. Maj. Jeg véd ikke, om skuffende Aander svæve over denne Egn, eller om det er mit Hjærtes varme, himmelske Fantasi, der gör alt rundt om mig saa paradisisk. Der er nu lige her ved en Brønd, en Brønd, som jeg er fortryllet til som en Melusine med hendes Søstre. Man gaar ned ad en lille Höj og staar saa foran en Hvælving, som omtrent 20 Trin fører ned

i, og dernede springer det klareste Vand frem af en Marmorklippe. Den lille Mur, som danner Indfatningen oventil, de höje Træer, som rundt om bedække Stedet, Køligheden der — alt har noget saa tiltrækkende og betagende ved sig. Der gaar ingen Dag, uden at jeg sidder der en Times Tid. Saa kommer Pigerne fra Byen og henter Vand, den uskyldigste og den nødvendigste Gærning, som i fordums Tider selv Kongens Døtre udførte. Naar jeg sidder der, saa bliver den patriarkalske Ide atter levende for mig, jeg ser, hvorledes alle disse Patriarker ved Brønden mødes og bejle, og hvorledes gode Aander sväve om Brønden og Kilderne. O, den, som ikke ogsaa har følt det, han har aldrig efter en besværlig Vandring paa en Sommerdag forfrisket sig ved en kølig Brønd.

13. Maj. Du spörger, om Du skal sende mig Bøger? — Kæreste, lad mig dog for Guds Skyld blot blive fri. Jeg vil ikke mere ledes, opmuntres og opildnes; dette Hjærte har nok i sin egen Brusen, jeg behøver en Vuggesang, og den har jeg i rigt Maal fundet i min Homer. Hvor ofte luller jeg ikke mit oprørte Sind til Ro; thi noget saa ustadigt og foranderligt som mit Hjærte har Du ikke set. Kære Ven, behøver jeg vel at fortælle dette til dig, som saa ofte har maattet lide ved at se mig gaa over fra Kummer til Udsvævelse, og fra sød Melankoli til fordærvelig Lidenskab? Og jeg behandler ogsaa mit Hjærte som et sygt Barn; det faar sin Vilje i alt. Fortæl ikke det til nogen; der gives Folk, som vel kunde tage mig det ilde op.

15. Maj. De simple Folk her paa Stedet kende

mig allerede og holde af mig, især Börnene. I Begyndelsen, da jeg sluttede mig til dem og spurgte dem venlig om et og andet, troede nogle, at jeg vilde göre Nar ad dem, og affærdigede mig paa en lovlig grov Maade. Jeg tog det ikke fortrydelig op, kun følte jeg tydelig, hvad jeg allerede ofte har bemærket: Folk af Stand holde sig bestandig i en kølig Afstand fra det simple Folk, som om de troede at miste noget ved at nærme sig, og saa gives der Overløbere, samt ondskabsfulde Spottere, der paatage sig en nedladende Mine for at lade det stakkels Folk føle deres Overmod des mere eftertrykkelig.

Jeg ved vel, at vi ikke ere ligestillede og heller ikke kunne være det, men jeg mener, at den, der anser det for nødvendigt at holde sig borte fra den saakaldte Pøbel for at bevare sin Anseelse, maa dadles ligesaa strængt som en fejg, der skjuler sig for sin Fjende, fordi han frygter for at bukke under.

For ganske nylig kom jeg til Brønden og fandt en ung Tjenestepige, som havde sat sin Krukke paa det nederste Trin og saa sig om, om der ikke kom en af hendes Veninder, som kunde hjælpe den op paa Hovedet for hende. Jeg gik ned og saa paa hende. »Skal jeg hjælpe Dem, Jomfru?« sagde jeg. Hun rødmede helt ned paa Halsen og sagde: »Aa, Nej Tak, Herre.« »Kom nu bare ikke med Omsvøb.« Hun agde saa sin Bærekrans til Rette paa Hovedet, og jeg hjalp hende. Hun takkede og gik op.

17. Maj. Jeg har gjort alle Slags Bekendtskaber, men endnu ikke fundet nogen, som jeg kan slutte mig til. Jeg ved ikke, hvad det er hos mig, som er til-

trækkende for disse Mennesker; saa mange af dem slutte sig til mig og hænge sig op ad mig, og det bedrøver mig, naar vor Vej kun gaar et lille Stykke i samme Retning. Naar Du spörger, hvordan Folk her er, maa jeg svare: Som overalt. Mennesket ligner sig selv. De fleste tilbringe den störste Del af deres Tid med Arbejde for at kunne leve, og den Smule Frihed, der er tilovers, plager dem i den Grad, at de søge ethvert Middel for at blive den kvit. Det er Menneskets Bestemmelse!

Men de ere dog ret skikkelige! Naar jeg ofte glemmer mig selv og nyder med dem de Glæder, som endnu ere forundte Menneskene, nemlig at spøge ved et godt besat Bord paa en aabenhjærtig og gemytlig Maade, og at foranstalte en Spadseretur eller en lille Dans og lignende, da virker det ganske godt paa mig; jeg maa blot ikke komme i Tanker om, at saa mange andre Evner endnu ligger hos mig og taber sig ved ikke at blive benyttede, og som jeg omhyggelig maa skjule. Ak, hvor det nager mit Hjærte! — Og dog, at blive misforstaaet er den Skæbne, der rammer Mennesker som mig.

Ve mig, at min Ungdomselskede er borte! ve mig, at jeg nogensinde har kendt hende! — Jeg vilde næsten sige: Du er en Daare; Du søger, hvad der ikke kan findes paa Jorden. Men jeg har ejet hende, jeg har kendt hendes Hjærte, denne ophöjede Sjæl, hos hvem jeg forekom mig at være mere, end jeg var, fordi jeg var alt, hvad jeg kunde være. Gode Gud! blev da en eneste Evne hos mig ubenyttet? Kunde jeg ikke for hende udvikle hele den vidunderlige Fø-

lelse, hvormed mit Hjærte omfatter Naturen? Var vor Omgang ikke en Sammenslyngning af de fineste Følelser, det skarpeste Vid, hvis Nuancer lige til det upassende alle var prægede med Geniets Stempel? Og nu! — Ak, de Aar, som hun havde forud, førte hende i Graven för mig. Aldrig vil jeg glemme hende, aldrig glemme hendes faste Sind og guddommelige Taalmod.

For faa Dage siden traf jeg en ung Hr. V**, en aabenhjærtig Yngling med et meget smukt Ydre. Han kommer lige fra Universitetet og anser sig ganske vist ikke for vis, men tror dog, at han ved mere end andre. Han var ogsaa flittig, som jeg kunde mærke af alt; han har kort sagt fortræffelige Kundskaber. Da han hørte, at jeg tegnede meget og kunde Græsk (to Sjældenheder her til Lands), henvendte han sig til mig, og udkrammede en hel Del Lærdom, fra *Batteux* indtil *Wood,* fra *de Piles* indtil *Winckelmann,* og forsikrede mig, at han havde gennemlæst hele förste Del af *Sulzers* Theori, og at han ejede et Manuskript af *Heyne* om Studiet af Antiken. Jeg tog ikke videre Notits deraf.

En meget brav Mand har jeg lært at kende, den fyrstelige Amtmand, en aabenhjærtig og trofast Karakter. Man fortæller, at det skal være fortryllende at se ham omgivet af sine Börn; han har ni, og særlig gör man meget Væsen af hans ældste Datter. Han har indbudt mig til sig, og jeg vil besøge ham med det förste. Han boer paa Fyrstens Jagtslot, halvanden Mil herfra; efter sin Kones Død fik han Tilladelse til at flytte derhen, da Opholdet i Byen og i Amtmandsboligen smærtede ham altfor meget.

For Resten er jeg stødt paa nogle bizarre Originaler, hos hvem alt er utaaleligt, men mest deres Venskabsbeviser.

Lev vel! Dette Brev vil behage dig; det er rigtig historisk.

22. Maj. At Menneskenes Liv kun er en Dröm, er allerede forekommet mange, og ogsaa mig behager bestandig denne Følelse. Naar jeg ser de Skranker, hvorved Menneskets aktive og forskende Evner ere indespærrede, naar jeg ser, hvorledes al Virksomhed gaar ud paa at forskaffe sig sine Fornødenheders Tilfredsstillelse, hvilke paa den anden Side intet andet Formaal har end at forlænge vor usle Tilværelse, og at desuden al Beroligelse ved visse Punkter i vor Forskning kun er en drömmende Resignation, at man kun bemaler de Vægge, som fængsler en, med brogede Skikkelser og lyse Udsigter — da bringer alt dette mig til at forstumme, Wilhelm. Jeg vender tilbage til mig selv og finder der en Verden, men igen mere i Anelse og dunkel Attraa end i Realitet og levende Kraft. Og da svimler det for mig, og med et Smil vandrer jeg drömmende videre frem i Verden.

At Börn ikke ved, hvorfor de vil noget, derom er alle höjlærde Pædagoger og Skolemænd enige; men at ogsaa voksne tumler om paa Jorden ligesom Börn, at de heller ikke ved, hvorfra de kommer og hvorhen de gaar, at de ligesaa lidt handle efter virkelige Forsætter, og at de ogsaa regeres ved Tvebakker og Kager og Birkeris, det vil ingen gærne tro, og jeg synes dog, at det er til at tage og føle paa.

Jeg tilstaar gærne, — thi jeg ved, hvad Du vil svare hertil — at de Mennesker er de lykkeligste, der ligesom Börn lever for Dagen i Dag, trækker deres Dukker med omkring og klæder dem af og paa, og som med stor Respekt liste rundt om Skuffen, hvor Mama har gemt Sukkerbrødet, og, naar de endelig opnaa det forønskede, sluge det saa hurtig som mulig, og saa raabe: Mer! — Det er lykkelige Skabninger. Ogsaa de Mennesker har det godt, som giver deres usle Beskæftigelser eller endog deres Passioner prægtige Navne, og forkynder dem for Menneskeslægten som kæmpemæssige Arbejder til dens Frelse og Lykke. Held den, der formaar det. Men den, der i Ydmyghed erkender, hvad det altsammen bliver til, og som ser, hvor nydelig hver lykkelig Borgermand kan indrette sin Plet Have til et Paradis, og hvor ufortrøden endog den ulykkelige fortsætter sin Vandring stönnende under sin Byrde, og hvorledes alle i lige Grad attraa at skue Solens Lys blot et Minut længer — ja, han tier og danner ogsaa sin Verden af sig selv og er ogsaa lykkelig, fordi han er et Menneske. Og hvor indsnævret han end er, bevarer han dog bestandig i sit Hjærte den søde Følelse af Frihed og Bevidstheden om, at han kan forlade dette Fængsel, naar han vil.

26. Maj. Du kender fra gammel Tid min Maade at indrette mig paa, at opslaa en Hytte paa et eller andet tiltalende Sted og saa at bo der i al Tarvelighed. Ogsaa her har jeg fundet en Plads, der har tiltrukket mig.

Omtrent en Mil fra Byen ligger et Sted, som

kaldes Wahlheim*). Dets Beliggenhed paa en Höj er meget nydelig, og naar man oppe paa Gangstien gaar ud til Landsbyen, kan man paa en Gang overse hele Dalen. En god Værtinde, som er temmelig til Aars, men elskværdig og livlig, holder Udskænkning af Vin, Øl og Kaffe; og hvad der overgaar alt, to Lindetræer beskygge med deres udbredte Grene den lille Plads foran Kirken, der rundt om er omgivet af Huse, Lader og Gaarde. En saa fortrolig og afsides lille Plet har jeg ikke let kunnet finde, og der lader jeg mit Bord og min Stol bringe hen fra Værtshuset, der drikker jeg Kaffe og læser i min Homer. Förste Gang, da jeg tilfældig en smuk Eftermiddag kom hen under Lindene, fandt jeg Stedet ensomt. Alle var i Marken; kun en Dreng paa omtrent fire Aar sad paa Jorden og holdt et andet Barn paa halvandet Aar, der sad foran ham imellem hans Ben, med begge Arme ind imod sit Bryst, saa at han dannede en Slags Lænestol for den anden, og trods den Munterhed, som lyste ud af hans sorte Öjne, sad han dog ganske stille. Synet deraf morede mig; jeg satte mig paa en Plov, der stod lige overfor, og tegnede med megen Fornöjelse denne broderlige Situation. Jeg medtog det nærmeste Gærde, en Ladeport og nogle sønderbrudte Vognhjul, altsammen, som det stod der, og efter en Times Forløb fandt jeg, at jeg her havde lavet en vel ordnet, smuk Tegning uden at föje det mindste til af mit eget.

---

*) Læseren skal ikke göre sig Ulejlighed med at opsøge de her nævnede Steder; det har nemlig været nødvendigt at forandre de i Manuskriptet staaende virkelige Navne.

Dette bestyrkede mig i mit Forsæt, for Fremtiden alene at holde mig til Naturen. Den alene er uendelig rig, og den alene danner den store Kunstner. Man kan sige meget til Forsvar for Regler, omtrent det samme som til det sociale Samfunds Ros. Et Menneske, der danner sig efter dem, vil aldrig frembringe noget smagløst eller slet, ligesom en Mand, der ledes af Lovene og Velanstændigheden, aldrig bliver en utaalelig Nabo eller en original Skurk; men paa den anden Side vil alle Regler, saa kan man sige, hvad man vil, forstyrre Naturens sande Følelse og dennes sande Udtryk! Sig kun at, det er for strængt; den indskrænker kun, beskærer de altfor yppige Ranker osv. — Kære Ven, skal jeg give dig et Billede. Det gaar dermed som med Kærligheden. En ung Mand gaar fuldstændig op i en ung Pige, han tilbringer hver Time paa Dagen hos hende, øder alle sine Evner og hele sin Formue for hvert Öjeblik at kunne udtrykke for hende, at han giver sig fuldstændig hen til hende. Og saa kommer der en Filister, en Mand med et offenligt Embede og siger til ham: »Kære unge Ven! At elske er menneskeligt, kun skal De elske som Mennesker. Inddel Deres Tid, nogle Timer til Arbejde, og lad saa Hviletimerne være Deres elskede helligede. Beregn Deres Formue, og naar det nødvendige er besörget, saa kan De gærne for Resten give hende Foræringer, blot ikke for ofte, for Eksempel til Jul og Fødselsdage osv.« — Hvis nu den anden adlyder, saa bliver han et brugbart ungt Menneske, og jeg vil selv raade enhver Regent til at ansætte ham i et Kontor; men med hans Kærlighed er det forbi, og hvis han er Kunstner, med hans Kunst.

Venner, hvorfor bryder Geniets Ström saa sjældent frem, hvorfor bruser dens Bølger saa sjældent og ryster eders forbavsede Sjæle? — Kære Venner, paa begge Bredder bo de sindige Mennesker, og deres Lysthuse, Tulipanbede og Køkkenhaver vilde gaa til Grunde derved, og derfor forstaa de i Tide ved Dæmninger og Kanalledninger at værge sig mod den truende Fare.

27. Maj. Jeg har, som jeg ser, i min Henrykkelse fortabt mig i Lignelser og i Deklamation, saa at jeg har glemt at fortælle Resten om, hvad det blev til med Börnene.

Jeg sad omtrent to Timer paa Ploven fuldstændig fordybet i kunstnerisk Iagttagelse, som mine Optegnelser fra i Gaar udvikler meget detailleret. Da kommer hen imod Aften en ung Kone med en Kurv paa Armen gaaende henimod Börnene, som imidlertid ikke havde rört sig, og raaber allerede langt borte: »Philipps, Du er rigtig flink.« Hun hilste mig; jeg takkede, stod op og spurgte, idet jeg traadte nærmere, om hun var Börnenes Moder. Hun svarede ja og gav derpaa det ældste en halv Kringle, medens hun tog det yngste op og kyssede det med al moderlig Ömhed. »Jeg har overdraget Philipps at passe paa den lille,« sagde hun, »og har været i Byen med den ældste for at hente Hvedebrød og Sukker og en Lergryde.» Jeg bemærkede det alt sammen i Kurven, hvis Laag var faldet af. »Jeg vil koge Suppe til Aftensmad for Hans (saaledes hed den mindste); den store, den Slubbert, slog i Gaar Gryden itu, da han sloges med Philipps om Grødskoverne.« Jeg spurgte efter den ældste, og hun havde næppe sagt, at han jog rundt paa Engen efter

nogle Gæs, förend han kom springende og havde en Hasselkæp med til den anden. Jeg snakkede videre med Konen og fik at vide, at hun var Skolelærerens Datter, og at hendes Mand var rejst til Schweiz for at hente Arven efter en Fætter. »De har villet bedrage ham,« sagde hun, »og har ikke svaret paa hans Breve; derfor er han selv taget derhen. Bare der nu ikke er kommet ham noget til; jeg har intet hørt fra ham.« Det faldt mig tungt at tage Afsked med Konen, jeg gav hvert af Börnene en Skilling, og ogsaa til det mindste gav jeg hende en for at bringe ham en Kringle til Suppen, naar hun gik til Byen, og saaledes skiltes vi.

Jeg forsikrer dig, kære, naar mine Sanser ikke kan holde det ud mere, saa lindres al Forvirring ved Synet af et saadant Væsen, som i lykkelig Ro vandrer i sin Tilværelses snævre Kreds, hjælper sig fra den ene Dag over til den næste, som ser Bladene falde af og ikke har andre Tanker derved, end at Vinteren kommer.

Siden den Tid er jeg hyppig derude. Börnene er helt fortrolige med mig, de faar Sukker, naar jeg drikker Kaffe, og deler om Aftenen Smörrebrød og Tykmælk med mig. Hver Söndag faar de deres Skilling; og naar jeg ikke er der til Bedetiden, har Værtinden Ordrer til at give dem den.

De er tillidsfulde og fortæller mig alt muligt, og især morer jeg mig over deres Passiarer og naive Udbrud af Attraa, naar flere Börn fra Landsbyen kommer sammen.

Det har været mig meget besværligt at faa deres Moder til at holde op med at bekymre sig for, at de skulde ulejlige den fremmede Herre.

30. Maj. Hvad jeg fornylig udviklede for dig om Malerkunsten, gælder sikkert ogsaa om Poesien, det kommer kun an paa at erkende det fortræffelige og at vove at udtale det, og da er sandelig meget udtalt i faa Ord. Jeg har i Dag oplevet en Scene, som fortalt med törre Ord vilde give den skönneste Idyl i Verden; dog hvad skal vi her med Poesi, Scener og Idyller? skal vi da altid pudse op paa det, naar vi skal tage Del i et naturligt Fænomen.

Hvis Du efter denne Indledning venter noget ophöjet og storartet, bliver du skuffet; det var blot en Bondeknøs, som henrev mig til denne livlige Deltagelse. — Jeg vil som sædvanlig fortælle daarlig, og Du vil som sædvanlig finde mig overdreven; det er igen Wahlheim og bestandig Wahlheim, som frembringer disse Sjældenheder.

Der var et Selskab ude for at drikke Kaffe under Lindetræerne. Da det ikke tiltalte mig, holdt jeg mig under et Paaskud tilbage.

En Bondeknøs kom ud af et Hus i Nærheden og gav sig i Færd med at sætte noget i Stand paa den Plov, som jeg nylig havde tegnet. Da hans Væsen behagede mig, tiltalte jeg ham og spurgte om hans Forhold; vi blev snart bekendte, og som det plejer at gaa mig med den Slags Mennesker, snart gode Venner. Han fortalte, at han tjente hos en Enke og blev behandlet meget godt af hende. Han talte saa meget om hende og roste hende paa den Maade, at jeg snart kunde mærke, at han var hende hengiven med Liv og Sjæl. Hun var ikke mere ung, fortalte han, hun var bleven mishandlet af sin förste Mand og

vilde derfor ikke gifte sig mere, og af hans Fortælling skinnede det frem i en mærkelig Grad, hvor skön og henrivende hun var i hans Öjne, og hvor ivrig han ønskede, at hun vilde vælge ham, for at han kunde udslette Erindringen om hendes förste Mands Fejl; jeg maatte gentage det Ord for Ord, hvis jeg skulde göre dette Menneskes Tilböjelighed, Kærlighed og Troskab anskuelig for dig. Ja, jeg maatte eje den största Digtergave for med Liv at kunne fremstille baade Udtrykket i hans Bevægelser, Klangen af hans Stemme og den dunkle Ild i hans Blik. Nej, ingen Ord kan beskrive den Ömhed, som var i hele hans Væsen og Udtryk; alt, hvad jeg kunde fremstille, vilde være for plumpt. Især rørte det mig, at han frygtede for, at jeg skulde faa en skæv Mening om hans Forhold til hende og tvivle om hendes gode Opförsel. Hvor henrivende det var, naar han talte om hendes Skikkelse, hendes Legeme, der uden ungdommelig Ynde dog med Magt drog ham til sig og fængslede ham, det kan jeg kun gentage i mit eget Hjærtes inderste. I hele mit Liv har jeg aldrig set det ivrige Begær og den glødende, længselsfulde Attraa i denne Renhed, ja, jeg kan sige, jeg har aldrig tænkt og drömt om den i denne Renhed. Du maa ikke dadle mig, naar jeg siger, at ved Erindringen om denne Uskyldighed og Sandhed gløder min Sjæls inderste, og at Billedet af denne Troskab og Ömhed følger mig overalt, og at jeg længes og forsmægter, som om jeg selv var optændt deraf.

Jeg vil nu søge med det förste af at faa hende at

se, eller snarere, naar jeg ret betænker mig, jeg vil lade det være.

Det er bedre, at jeg ser hende med hendes Elskers Öjne; maaske forekommer hun mig for mine egne Öjne ikke saaledes, som hun nu staar for mig; og hvorfor skal jeg ødelægge det smukke Billede for mig.

16. Juni. Hvorfor jeg ikke skriver til dig? — Spörger Du om det, Du, som hører til de lærde? Du skulde gætte paa, at jeg befinder mig vel og — kort sagt, jeg har stiftet et Bekendtskab, som berører mit Hjærte nærmere. Jeg har — jeg ved ikke hvad.

Ordenlig at fortælle dig, hvorledes det gik til, at jeg lærte et af de elskværdigste Væsner at kende, vil blive vanskeligt. Jeg er fornöjet og lykkelig og altsaa ingen god Historieskriver.

En Engel! Föj! Det siger enhver om sin; ikke sandt? Og dog er jeg ikke i Stand til at sige dig, hvor fuldkommen hun er, og hvorfor hun er det; kort sagt, hun har taget alle mine Tanker fangen.

Saa megen Naivetet ved Siden af saa stor Forstand, saa megen Godhed forbunden med saa stor Karakterstyrke, og en saadan Sjælsro under det sande Liv og Virksomhed! —

Det er altsammen noget modbydeligt Sludder, som jeg der kommer med, usle Abstraktioner, som ikke udtrykker et eneste Træk af hendes eget Selv En anden Gang — nej, ikke en anden Gang, nu straks vil jeg fortælle dig det. Hvis jeg ikke gör det nu, sker det aldrig. Ti, mellem os sagt, efter at jeg er begyndt at skrive, har jeg allerede tre Gange været

lige ved at lægge Pennen fra mig, lade min Hest sadle og ride ud. Jeg lovede mig i Morges ikke at ride ud, og nu gaar jeg dog hvert Öjeblik hen til Vinduet for at se, hvor höjt Solen endnu staar. — —

Jeg kunde ikke overvinde mig, jeg maatte ud til hende. Nu er jeg her igen, Wilhelm, nu vil jeg spise mit Smörrebrød til Aften og skrive til dig. Hvilken Fryd for min Sjæl at se hende iblandt de kære, muntre Börn, hendes otte Sødskende

Hvis jeg bliver saaledes ved, er Du nok ved Slutningen lige saa klog som ved Begyndelsen. Hør da efter! nu vil jeg tvinge mig til at fortælle detailleret.

Jeg skrev for nylig til dig, hvorledes jeg havde truffet Amtmand S., og hvorledes han havde bedt mig om at besøge ham i hans Enebo eller rettere sagt i hans lille Kongerige. Jeg forsömte det, og maaske vilde jeg aldrig være kommen derhen, hvis Tilfældet ikke havde vist mig den Skat, som ligger skjult i denne Egn.

De unge her havde foranstaltet et landligt Bal, som jeg villig sluttede mig til. Jeg tilbød min Ledsagelse til en herværende ung og smuk, men ubetydelig Pige, og det blev aftalt, at jeg skulde tage en Vogn og køre med min Dame og hendes Kusine til Festpladsen og paa Vejen tage Charlotte S. med op. »De vil der lære en smuk Dame at kende,« sagde min Ledsagerske, da vi kørte gennem den udhuggede Skov til Jagtslottet. »Ja, tag Dem i Agt for at forelske Dem,« sagde Kusinen. »Hvorledes det?« »Hun er allerede forlovet,« svarede hun, »med en meget brav Mand, der er rejst bort for at ordne nogle Sager

efter sin Faders Død og for at ansøge om en passende Stilling.« Denne Efterretning var mig temmelig ligegyldig.

Solen var endnu et godt Stykke fra Bjærgene, da vi kørte frem foran Porten. Det var meget lummert, og Damerne ytrede deres Frygt for et Uvejr, som syntes at trække op i nogle hvidgraa, tykke Skyer rundt om i Horizonten. Jeg skuffede deres Frygt ved at give mig Skin af at forstaa mig paa Vejret, sköndt jeg ogsaa selv begyndte at ane, at der vilde komme et Skaar i vor Fornöjelse.

Jeg steg af, og en Pige, der kom ud, bad os vente et Öjeblik; Frøken Lotte vilde straks komme. Jeg gik over Gaarden hen til det velbyggede Hus, og da jeg var steget op ad den fremspringende Trappe og traadte ind igennem Dören, viste der sig for mine Öjne det mest henrivende Skue, som jeg nogensinde har set. I Forstuen stimlede seks Börn fra elleve til to Aar sammen om en ung Pige med en smuk Skikkelse af Middelstörrelse; hun bar en simpel, hvid Kjole med blegrøde Slöjfer paa Armene og Brystet. Hun holdt et Rugbrød, og skar ét Stykke af til hver af de smaa rundtom i Forhold til deres Alder og Appetit, og gav det til enhver med en saadan Venlighed, og enhver raabte saa naturlig Tak! idet de allerede længe havde rakt de smaa Hænder i Vejret, förend Brødet var skaaret, og sprang nu fornöjede bort med deres Aftensmad eller med en mere sindig Karakter gik rolig hen til Porten for at se paa de fremmede og paa Vognen, hvori deres egen Lotte skulde køre bort, — »Om Forladelse,« sagde hun, »at jeg gör Dem

Ulejlighed og lader Damerne vente. Ved at klæde mig paa og ved at træffe Anordninger for Huset under min Fraværelse har jeg glemt at give de smaa deres Aftensmad, og de vil ikke have deres Brød skaaret af andre end af mig.« Jeg gjorde en intetsigende Kompliment; hele min Tanke var optaget af hendes Skikkelse, Tone og hele Opförsel; og jeg fik lige Tid til at komme mig af min Overraskelse, da hun løb ind i Stuen for at hente sine Handsker og sin Vifte. De smaa stod i Afstand og saa fra Siden hen paa mig, og jeg gik hen til den mindste, et Barn med et overordenlig nydeligt Ydre. Det veg tilbage, da Lotte netop kom ud af Dören og sagde: »Louis, giv din Fætter Haanden.« Det gjorde Drengen meget frimodig, og trods hans lille snavsede Næse kunde jeg ikke lade være at kysse ham. – »Fætter,« sagde jeg, idet jeg rakte hende Haanden, »tror De, at jeg fortjener den Lykke at være beslægtet med Dem?« »Aa,« sagde hun med et let Smil, »min Familje er saa vidtløftig, det skulde göre mig ondt, om De skulde være den værste af dem alle-« Da hun gik, gav hun Sofie, den ældste af Søstrene næst efter hende, en Pige paa omtrent elleve Aar, Paalæg om at passe godt paa Börnene og hilse Fader, naar han kom hjem efter sin Ridetur. Til de smaa sagde hun, at de skulde lystre Søster Sofie, som om det var hende selv, hvilket nogle ogsaa udtrykkelig lovede. Men en lille næsvis blond Pige paa omtrent seks Aar sagde: »Det er dog ikke Dig, Lotte; Dig holder vi mere af.« De to störste Drenge var klatrede op paa Vognen, og paa min Forbön tillöd hun dem at køre med indtil

Skoven, hvis de vilde love ikke at drille hinanden og at holde godt fast.

Vi havde næppe sat os til Rette og Damerne faaet hilst paa hinanden samt fremsat gensidige Bemærkninger om Dragterne, særlig Hattene, og behørig gennemheglet det Selskab, som man ventede, förend Lotte lod Kusken holde og befalede Brødrene at staa af; de forlangte endnu en Gang at kysse hendes Haand, hvilket den ældste gjorde med al den Ömhed som en femtenaars Dreng kan have, medens den anden viste megen Raskhed og Letsindighed. Hun lod Börnene hilse endnu en Gang, og vi kørte videre.

Kusinen spurgte, om hun var færdig med den Bog, som hun nylig havde sendt hende. »Nej,« svarede Lotte, »De kan faa den igen, for jeg synes ikke om den. Den forrige var heller ikke bedre.« Jeg forbavsedes over hendes Svar, da jeg spurgte om, hvad det var for Bøger.*) Jeg fandt saa megen Karakter i alt, hvad hun sagde, ved hvert Ord saa jeg ny Skönheder, ny Glimt af Aand straale frem i hendes Ansigtstræk, som efterhaanden antog et fornöjet Udtryk, fordi hun følte, at jeg forstod hende.

»Da jeg var yngre,« sagde hun, »var der intet jeg holdt saameget af som Romaner. Hvor dejligt var det ikke om Söndagen at sidde i en Krog og med min hele Sjæl følge en Miss Jenny i Lykke og Ulykke.

---

*) Man har set sig nødsaget til at udslette et Sted i Brevet for ikke at vække Anstød hos nogen, sköndt i Grunden en enkelt ung Piges og en ubesindig ung Mands Dom ikke kan være nogen Forfatter magtpaaliggende.

Jeg nægter heller ikke, at den Slags endnu udøver en vis Tiltrækning paa mig. Men da jeg saa sjældent faar fat i Bøger, saa skal de ogsaa være efter min Smag. Den Forfatter holder jeg mest af, hos hvem jeg genfinder min egen Verden, hos hvem det gaar til som omkring mig selv, og hvis Historie dog bliver mig ligesaa interessant og tiltalende som mit eget huslige Liv, der vel ikke er noget Paradis, men dog i det hele en Kilde til usigelig Lykke.«

Jeg anstrængte mig for at skjule min Rørelse ved disse Ord. Men det gik ikke i Længden; ti da jeg hørte hende i Samtalens Løb udtale sig saa sandt om »Præsten i Wakefield«, og om —*), kom jeg helt ud af mig selv, sagde helt alt, hvad jeg vidste, og først efter nogen Tids Forløb mærkede jeg, at Lotte henvendte Samtalen til de andre, som hele Tiden havde siddet med aaben Mund, som om de var faldne ned fra Skyerne. Kusinen saa' et Par Gange spottende hen paa mig, men jeg brød mig ikke derom.

Samtalen gik over til Fornøjelsen ved at danse. »Selv om den Passion er en Fejl,« sagde Lotte, »tilstaar jeg dog gærne, at jeg sætter Dansen over alt. Og naar jeg er i daarligt Humør, og jeg saa klimprer en Kontradans paa mit forstemte Klaver, saa er alt godt igen.«

Hvor frydede jeg mig ikke under Samtalen over disse sorte Öjne! hvor følte jeg mig ikke tiltrukken af

---

*) Ogsaa her er nogle Forfatteres Navne udeladte. De, hvem Lotte gav sit Bifald, vil mærke det, naar de læser dette Sted, og andre behøver jo ikke at vide det.

de livlige Læber og de friske muntre Kinder! fortabt i den herlige Tankegang i hendes Tale hørte jeg ofte ikke de Ord, hvormed hun udtrykte den! — Du kan tænke dig det, da Du kender mig. Kort sagt, da vi holdt ved Stedet for Festen og steg af, var jeg som en drömmende og saa fuldstændig fortabt i mine dæmrende Fantasier, at jeg næppe hørte Musiken, der klang os i Møde fra den oplyste Sal.

De to Herrer Audran og en vis Hr. N. N. — hvem kan vel huske alle de Navne! —, som var Kusinens og Lottes Kavallerer, modtog os ved Vogndören, bemægtigede sig deres Damer, og jeg førte min op.

Vi slyngede os om hverandre i Menuetter, og jeg bød den ene op efter den anden. Lotte og hendes Kavaller begyndte paa en engelsk Dans, og Du kan tænke dig, hvor jeg glædede mig, da Turen kom til, at hun skulde figurere overfor os. Man skal se hende danse! Ser Du, hun deltager med Liv og Sjæl saa sorgløs og saa naiv, som om det var det egenlige, og hun ellers intet tænkte eller følte; og sikkerlig, i det Öjeblik forsvinder alt andet for hende.

Jeg anmodede hende om den anden Kontradans; hun lovede mig den tredje, og forsikrede mig med den störste Frimodighed af Verden, at hun gærne vilde danse efter tydsk Manér. »Det er nemlig Skik,« vedblev hun, »at ved de tydske Danse bliver hvert Par sammen, og min Kavaller valser daarlig og er meget taknemlig, naar jeg lader ham slippe derfor. Deres Dame kan og vil heller ikke, og jeg saa' ved den engelske Dans, at De valser godt; hvis De nu vil være min Kavaller ved den tydske, gaa saa hen og anmod min Kavaller derom,

saa skal jeg gaa hen til Deres Dame.« Jeg lovede det, og vi aftalte, at hendes Meddanser imidlertid skulde underholde min Dame.

Nu begyndte det, og vi morede os en Stund ved de mangfoldige Slyngninger med Armene. Hvilken Ynde og hvilken Flugt var der ikke i hendes Bevægelser! Da vi begyndte at valse og som Himmellegemerne svævede mellem hverandre, gik det i Begyndelsen noget forvirret til, fordi de færreste kunde. Vi var kloge og lod dem rase ud; og da de klodsede havde forladt Valpladsen, begyndte vi og holdt tappert ud tilligemed et Par til, nemlig Audran og hans Dame. Aldrig er det gaaet saa let for mig. Jeg var ikke noget Menneske mere. At holde den elskværdigste Skabning i sine Arme og som en Stormvind fare rundt med hende, saa at alt andet svandt bort — og dog, Wilhelm, for at være ærlig, jeg lovede mig selv, at aldrig skulde den Pige, som jeg elskede og havde Krav paa, valse med nogen anden end mig selv, om det saa skulde volde min Død. Du forstaar mig!

Vi spadserede Salen et Par Gange rundt for at puste. Derpaa satte hun sig, og de Appelsiner, som jeg havde lagt til Side, og som var de eneste, der var tilovers, smagte fortræffelig, blot gik der et Stik igennem mit Hjærte ved hvert Stykke, som hun for Skams Skyld gav til en ubeskeden Dame ved Siden af os.

Ved den tredje Engelskdans var vi andet Par. Da vi dansede ned igennem Rækkerne, og jeg med en ubeskrivelig Sjælefryd hang ved hendes Arm og Öje, som var fuldt af det sandeste Udtryk for den reneste

og mest aabenhjærtige Fornöjelse, kom vi forbi en Dame, som var mig paafaldende paa Grund af hendes elskværdige Udtryk paa et Ansigt, der ikke længer var ungt. Hun saa smilende hen paa Lotte, løftede truende Fingeren og nævnede to Gange i en betydningsfuld Tone Navnet Albert, idet vi dansede forbi.

»Hvem er Albert,« sagde jeg til Lotte, hvis det ikke er et for dristigt Spörgsmaal?« Hun vilde lige til at svare, da vi maatte skilles for at danse den store Ottetur, og jeg syntes at se paa hendes Pande, at hun overtænkte noget, idet vi krydsede forbi hinanden. »Hvorfor skal jeg dølge det for Dem,« sagde hun, »Albert er en brav Mand, med hvem jeg er saa godt som forlovet.« Det var ikke noget nyt for mig (de unge Piger havde jo fortalt mig det paa Vejen), og dog saa fuldstændig nyt, fordi jeg ikke havde tænkt paa det overfor hende, som i faa Öjeblikke var bleven mig saa dyrebar. Kort sagt, jeg blev forvirret, kom ud af Takten og ind imellem et forkert Par, saa at det hele løb fuldstændig surr, og der behøvedes Lottes hele Aandsnærværelse og Sliden og Trækken i de andre for hurtig at faa det bragt i Orden igen.

Dansen var endnu ikke forbi, da Lynene, som vi allerede længe havde set glimte i Horizonten, men som jeg havde paastaaet var Kornmod, begyndte at blive stærkere, og Tordenen overdøvede Musiken. Tre Damer løb ud af Rækken, deres Herrer fulgte efter, Forstyrrelsen blev almindelig, og Musiken hørte op. Det er naturligt, at naar en Ulykke eller noget forfærdeligt rammer os under en Fornöjelse, gör det stærkere Indtryk end ellers, dels paa Grund af Modsætningen, som

lader sig saa tydelig føle, men endnu mere, fordi vore Sanser en Gang er gjorte modtagelige for Følelsesindtryk, og desto hurtigere opfatter dette. Disse Aarsager maa jeg tilskrive de besynderlige Grimacer og Udbrud, som jeg bemærkede hos flere af Damerne. Den klogeste satte sig i en Krog med Ryggen til Vinduet og holdt sig for Ørene. En anden knælede ned foran hende og skjulte sit Hoved i hendes Skød. En tredje skubbede sig ind imellem dem og omfavnede sin Søster med de hedeste Taarer. Nogle vilde hjem; andre, som endnu mindre vidste, hvad de selv gjorde, havde ikke saa megen Kraft til at besinde sig, at de kunde lægge Baand paa de unge Lækkermundes Kækhed, som syntes meget ivrige for at bortsnappe fra de bange Skönheders Læber alle de ængstelige Bönner, som var bestemte til Himlen. Nogle af Herrerne gik ned for at ryge en Pibe i Ro, og det øvrige Selskab sagde ikke nej, da Værtinden fik det gode Indfald at anvise os et Værelse, der havde Skodder og Forhæng. Næppe var vi komne derhen, för Lotte fik travlt med at stille Stolene i en Kreds, og efter at Selskabet paa hendes Anmodning havde sat sig, at komme med Forslag til en Leg.

Jeg saa mange, der i Haabet om en sød Panteindløsning spidsede Munden og strakte Lemmerne. »Vi vil lege med at tælle,« sagde hun. »Pas nu paa: Nu gaar jeg rundt i Kredsen fra höjre til venstre, og saa skal enhver nævne det Tal, som kommer efter hans Sidemands, og det skal gaa som en Raket; den, der standser eller tager Fejl, faar en Ørefigen, og saadan bliver vi ved til tusend.« Nu var det en Lyst at se.

Hun gik med udstrakt Arm rundt i Kredsen; den förste begyndte med en, hans Sidemand to, den næste tre, og saa videre. Saa begyndte hun at gaa hurtigere og hurtigere; der tog en fejl, klaps! en Ørefigen, og under Latteren fik den følgende ogsaa en, klaps! og bestandig hurtigere. Jeg selv fik to, og med inderlig Fornöjelse troede jeg at bemærke, at de var stærkere end dem, hun plejede at uddele til de andre. En almindelig Latter og Tummel endte Legen, endnu förend vi var naaet til tusend. De mest intime trak hinanden til Side; Uvejret var forbi, og jeg fulgte Lotte ind i Salen. Paa Vejen sagde hun: »Over Ørefignerne glemte de baade Uvejr og alt andet.« Jeg kunde intet svare. »Jeg var en af de mest ængstelige,« vedblev hun, »men idet jeg anstillede mig behjærtet for at indgyde de andre Mod, blev jeg selv modig.« Vi traadte hen til Vinduet. Det tordnede langt borte, og Regnen susede hen over Jorden, og den mest forfriskende Vellugt steg i den varme Luft op til os. Hun stod støttet paa Albuen; hendes Blik svævede ud over Egnen, hun saa dernæst paa Himlen og paa mig; jeg saa, at hendes Öje var taarefuldt, hun lagde sin Haand paa min og sagde: »Klopstock!« Jeg huskede straks den herlige Ode, som stod for hendes Tanker, og sank hen i den Ström af Følelser, som ved dette befriende Ord vældede ud over mig. Jeg kunde ikke holde det ud, jeg böjede mig ned over hendes Haand og kyssede den under de saligste Taarer og saa igen i hendes Öje. Ædle Mand! gid du havde set din Forherligelse i dette Blik og gid jeg aldrig mere maatte høre dit saa ofte skamskændede Navn!

19. Juni. Hvor jeg fornylig er standset med min

Fortælling, ved jeg ikke længer, jeg husker kun, at Klokken var to, da jeg kom i Seng, og at jeg maaske havde opholdt dig til den næste Dag, hvis jeg havde kunnet tale med dig i Stedet for at skrive.

Hvad der skete paa vor Hjemkørsel fra Ballet, har jeg endnu ikke fortalt og jeg er heller ikke i Dag i Stand dertil.

Det var den dejligste Solopgang! Rundt om dryppede Træerne, og Marken laa frisk. Vore ledsagende Damer faldt i Sövn. Hun spurgte mig, om jeg ikke vilde göre det samme; jeg skulde ikke genere mig for hendes Skyld. »Saa længe jeg ser disse Öjne aabne,« sagde jeg og saa vist paa hende, »saa længe har det ingen Nød.« Og vi holdt begge ud, indtil vi naaede hendes Port, som Pigen sagte lukkede op, idet hun paa hendes Spörgsmaal forsikrede, at baade Faderen og de smaa havde det godt, og at alle sov endnu. Der forlod jeg hende med den Bön, at jeg maatte se hende endnu selv samme Dag; hun indrömmede mig det, og jeg kom, og siden den Tid kan Sol, Maane og Stjærner husere, som de lyster, jeg ved hverken, om det er Dag eller Nat; hele Verden omkring mig forsvinder.

21. Juni. Jeg tilbringer saa lykkelige Dage, som Gud kan opspare til sine Helgene; og der kan ske med mig, hvad der vil, jeg kan dog ikke sige, at jeg ikke har nydt Glæden, den reneste Glæde i Livet. — Du kender mit Wahlheim; der har jeg nu fuldstændig indrettet mig, derfra har jeg en halv Mil til Lotte, der føler jeg mig selv, der føler jeg al den Lykke, som er skænket Menneskene.

Havde jeg vel tænkt, da jeg valgte Wahlheim til Maal for mine Spadsereture, at det laa saa nær ved Himlen! Hvor ofte har jeg ikke paa mine længere Vandringer, snart fra Bjærgene og snart Sletten paa den anden Side af Floden, set denne Jagtbolig, som nu slutter alle mine Ønsker inde.

Kære Wilhelm, jeg har tænkt saa meget over Menneskets Attraa efter at trænge bestandig videre, göre nye Opdagelser og farte omkring, og saa paa den anden Side den indre Drift til villig at föje sig i Indskrænkningen og vandre videre i det vante Spor, uden at bryde sig hverken om höjre eller venstre.

Det er vidunderligt, hvorledes det var tiltrækkende for mig, da jeg kom herhen og fra Höjen saa ned i den skönne Dal. Hist laa Skoven. Ak, kunde man flyde sammen til et med dens Skygger! Der var Bjærgtoppen. O, kunde man derfra overskue Egnen! Her laa de fortløbende Höje og nydelige Dale. Ak, kunde man blot fortabe sig i dem! Jeg ilte af Sted og vendte tilbage, og fandt ikke, hvad jeg haabede. Det gaar med det langt borte liggende som med Fremtiden. Et stort, dæmrende Hele svæver for vor Sjæl; vor Følelse som vort Öje fortaber sig deri, og vi længes efter at give hele vort Væsen hen, at lade os fylde af en eneste, stor og herlig Følelses Salighed. Men ak! naar vi ile af Sted, og hvad der var hist, bliver her, saa er alt som för, og vi staa der i vor Armod og vore snævre Forhold og vor Sjæl törster efter den forsvundne Læskedrik.

Saaledes længes den uroligste Landstryger tilsidst efter sit Fædreland igen, og den Lykke, som han for-

gæves søgte ude i den vide Verden, finder han nu i sin Hytte, ved sin Hustrus Bryst, i Kredsen af sine Börn og i Arbejdet til deres Underhold.

Naar jeg om Morgenen ved Solopgang gaar ud til Wahlheim og der i Krohaven selv plukker mine Sukkerærter, som jeg bælger, medens jeg læser i Homer, og naar jeg vælger mig en Kasserolle i det lille Køkken og stikker Smör i og sætter de grönne Ærter over Ilden, idet jeg sidder ved Siden for at tage Vare derpaa: da staar det saa tydelig for mig, hvorledes Penelopes overmodige Bejlere slagtede og flaaede og stegte Okserne og Svinene. Der er intet, som opfylder mig med en saa rolig og sand Følelse, som de Træk af et patriarkalsk Liv, som jeg — Gud være lovet, uden Affektation — kan flette i min simple Livsførelse.

Jeg glæder mig over, at mit Hjærte kan føle den jævne, uskyldige Lykke hos et Menneske, der sætter paa sit Bord et Kaalhoved, som han selv har dyrket, saa at han nu ikke blot nyder Kaalen, men ogsaa alle de gode Dage, den smukke Morgen, da han plantede det, og de milde Aftener, da han vandede det og glædede sig over dets fremadskridende Vækst, alt i dette ene Öjeblik.

23. Juni. I Forgaars kom Doktoren fra Byen ud til Amtmanden; han fandt mig paa Gulvet blandt Lottes Søskende, af hvilke nogle kravlede rundt paa mig, andre drillede mig, medens jeg kildrede dem og gjorde et stort Spektakel med dem. Doktoren, der er en meget dogmatisk Marionetdukke, som under sin Tale lægger sine Manchetter i Folder og trækker i sit Kalvekryds, fandt dette under et velopdraget Men-

neskes Værdighed, det kunde jeg se paa hans Næse. Men jeg lod mig ikke forstyrre, jeg lod ham afhandle meget fornuftige Materier, medens jeg byggede de Korthuse op igen for Börnene, som de havde revet om. Derfor gik han senere rundt i Byen og beklagede sig over, at Amtmandens Börn var saamænd uopdragne nok i Forvejen, men nu ødelagde Hr. Werther dem fuldstændig.

Ja, kære Wilhelm, disse Börn staar mit Hjærte nærmest af alt paa Jorden. Naar jeg betragter dem og i de smaa Ting ser Spirerne til alle de Dyder og Evner, som de engang faar Brug for, naar jeg i Egensindigheden ser den fremtidige Standhaftighed og Karakterfasthed og i Kaadheden det gode Humør og Letheden til at slippe hen over Farerne i Verden, naar jeg ser alt det saa ufordærvet og helt — bestandig gentager jeg da de gyldne Ord af Menneskenes Lærer: »Hvis I ikke bliver som en af disse —«. Og nu, kæreste Ven, de, som er vore lige og som vi skulde betragte som Mønstre, behandles af os som undergivne. De skal ingen Vilje have! Har vi da ingen? Hvori ligger vor Forret? — Fordi vi er ældre og dygtigere. — Gode Gud i Himlen! store Börn ser Du, og smaa Börn, det er det hele; og hvem Du har mest Glæde af, har din Sön for længe siden forkyndt dig. Men de tror paa ham, men adlyder ham ikke — det er heller ikke noget nyt — og danner deres Börn efter dem selv og — farvel, Wilhelm! jeg gider ikke præke mere derom.

1. Juli. Hvad Lotte maa være for en syg, føler jeg ved mit eget stakkels Hjærte, som er værre stedt

end mangen, der hentæres paa Sygelejet. Hun skal tilbringe nogle Dage i Byen hos en fortræffelig Kone, der efter Lægernes Udsagn er Døden nær, og som ønsker at have Lotte omkring sig i sine sidste Öjeblikke. Forrige Uge var jeg sammen med hende i Besøg hos Præsten i St., en Landsby, der ligger en Mil inde i Bjærgene. Vi kom derhen henimod Klokken fire. Lotte havde taget sin ene Søster med sig. Da vi traadte ind i Præstegaarden, der overskygges af to höje Nøddetræer, sad den gode gamle Mand paa en Bænk foran Dören, og da han saa Lotte, blev han som genoplivet, glemte sin Stok og vovede at staa op for at gaa hende i Møde. Hun løb hen til ham og nødte ham til at sætte sig, idet hun satte sig ved Siden af; hun bragte mange Hilsner fra hendes Fader og kærtegnede hans grimme og snavsede mindste Dreng, hans Alderdoms Kæledægge. Du skulde have set, hvorledes hun adspredte Oldingen og hævede sin Stemme, for at hans halvdøve Øren kunde opfatte den, hvorledes hun fortalte om unge, kraftige Folk, der pludselig var døde, og om Karlsbads Fortræffelighed, idet hun roste hans Beslutning om at rejse derhen næste Sommer, og hvorledes hun syntes, at han nu saa meget raskere ud og var meget livligere, end da hun sidste Gang saa ham. Jeg havde imidlertid hilst paa Præstens Kone. Den gamle blev helt oprömt, og da jeg ikke kunde lade være at rose de smukke Nøddetræer, som gav os Skygge, begyndte han, rigtignok med noget Besvær, at fortælle deres Historie. »Hvem der har plantet de gamle« sagde han, »ved man ikke; nogle nævner en Præst, andre en anden. Men det yngre derhenne

er saa gamle som min Kone, halvtresindstyve Aar til Oktober. Hendes Fader plantede det den Dags Morgen, da hun blev født om Aftenen. Han var min Forgænger i Embedet, og hvor meget han elskede det, er ikke til at beskrive; mig gaar det ligesaa. Min Kone sad under det paa en Bjælke og strikkede, da jeg for 27 Aar siden som en fattig Student kom her i Gaarden for förste Gang.« Lotte spurgte efter hans Datter; der blev svaret, at hun var ude hos Folkene paa Engen med Hr. Schmidt, og den gamle fortsatte sin Fortælling om, hvorledes hans Forgænger havde faaet ham kær og tillige Datteren, og hvorledes han först var bleven hans Kapellan og derpaa hans Efterfølger. Historien var langtfra færdig, da Præstedatteren kom med Hr. Schmidt gaaende gennem Haven; hun bød Lotte velkommen med hjærtelig Varme, og jeg maa tilstaa, hun forekom mig ikke ilde; en rask, velvoksen Brunette, der vel kunde have underholdt En den korte Tid paa Landet; hendes Forlovede (ti som saadan præsenterede Hr. Schmidt sig straks) var et fint, men stilfærdigt Menneske, der ikke vilde blande sig i vor Samtale, sköndt Lotte stadig søgte at drage ham ind deri. Hvad der mest bedrøvede mig, var, at jeg syntes at bemærke paa hans Ansigtstræk, at det var mere Egensindighed og daarligt Humør end Indskrænkethed, der hindrede ham i at meddele sig. Senere blev dette desværre kun altfor tydeligt; thi da Frederikke under en Spadseretur gik sammen med Lotte og tilfældigvis ogsaa med mig, blev hans Ansigt, der i Forvejen havde en brunlig Farve, saa synlig formörket, at det var i rette Tid, at Lotte trak mig i Ærmet og lod mig forstaa, at jeg

havde været for galant mod Frederikke. Nu er der intet, der ærgrer mig mere, end naar Menneskene plager hverandre, især naar unge Folk i deres Livs Foraar, naar de kan være mest modtagelige for alle Glæder, ødelægger de Par gode Dage med Naragtigheder, saa at de först for sent indser det uerstattelige ved denne Bortødslen. Det nagede mig, og da vi henimod Aften vendte tilbage til Præstegaarden, og Samtalen ved Bordet kom til at dreje sig om Glæden og Sorgen i Verden, kunde jeg ikke lade være at optage Traaden og tale ret fra Hjærtet imod det onde Humør. »Vi Mennesker beklager os ofte,« begyndte jeg, »over, at der kun er saa faa gode Dage, men saa mange onde, men som jeg synes, for det meste uden Grund. Hvis vi bestandig havde et modtageligt Hjærte til at nyde det gode, som Gud bereder for hver Dag, da vilde vi faa Kraft nok til ogsaa at bære Ulykken, naar den indtræffer.« »Men vi er ikke Herrer over vore Stemninninger,« svarede Præstekonen; »hvor meget afhænger ikke af vort Legeme! naar En ikke har det godt, er han ikke tilfreds med alt.« Jeg indrömmede det og vedblev: »Derfor vil vi anse det for en Sygdom og spörge, om der intet Middel er derimod.« »Det er bedre,« sagde Lotte, »jeg for min Part tror, at meget afhænger af os selv. Jeg ved det fra mig selv. Naar noget ærgrer mig og vil göre mig fortrædelig, springer jeg op og danser op og ned i Haven et Par Gange; straks er det væk.« »Det var det, som jeg vilde sige,« svarede jeg; »det gaar med det daarlige Humør som med Dovenskaben; ti det er en Slags Dovenskab. Vor Natur gaar meget i den Retning, og dog, naar vi blot

en Gang har Kraft til at mande os op, gaar Arbejdet rask fra Haanden, og vi finder en sand Fornöjelse i Virksomheden.« Frederikke hørte opmærksomt efter, og den unge Mand indvendte, at man ikke var Herre over sig selv og allermindst kunde befale over sine Stemninger. »Her er Talen om en ubehagelig Stemning,« svarede jeg, »som enhver dog gærne vil slippe for; ingen ved, hvorvidt hans Kræfter rækker, förend han har prøvet dem. Sikkerlig, den syge vil spörge om Raad hos alle Læger og vil ikke afslaa de störste Resignationer, den bitreste Medicin for at vinde den forønskede Sundhed.« Jeg bemærkede, at den brave gamle anstrængte sin Hørelse for at tage Del i vor Samtale; jeg hævede Stemmen, idet jeg henvendte Talen til ham. »Man prædiker mod saa mange Laster,« sagde jeg; »jeg har endnu aldrig hørt, at man fra Prædikestolen har ivret mod det onde Humør*).« »Det maa Præsterne i Byerne göre,« sagde han; »Bønderne lide ikke af daarligt Humør; dog kunde det en Gang ikke skade, det kunde i det mindste være en Lektion for Konen, og saa for Hr. Amtmanden.« Selskabet lo, og han lo hjærtelig med, indtil han begyndte at hoste, hvilket en Tid lang afbrød vor Samtale; derpaa tog den unge Mand igen Ordet: »De kaldte daarligt Humør en Last; det synes jeg er overdrevent.« »Ingenlunde,« svarede jeg, »saafremt det, hvorved man skader sig selv og andre, fortjener dette Navn. Er det ikke nok, at vi ikke kan göre hverandre lykkelige? skal vi endog fra-

*) Vi har nu af Lavater en fortræffelig Prædiken herom blandt Prædikenerne over Profeten Jonas.

røve hverandre den Fornöjelse, som enhver dog ofte kan forskaffe sig selv? Og nævn mig det Menneske, der er i ondt Lune og dog er saa tapper, at han skjuler det og bærer det hos sig selv uden at forstyrre Glæden rundt om ham? Er det ikke snarere en indre Misstemning over vor egen Uværdighed, en Utilfredshed med os selv, der bestandig er knyttet sammen med en Misundelse, som fremkaldes af taabelig Forfængelighed? Vi se lykkelige Mennesker, som *vi* ikke kan göre lykkelige, og det er utaaleligt.« Lotte smilte til mig, da hun saa den Bevægelse, hvormed jeg talte, og en Taare i Frederikkes Öjne ansporede mig til at blive ved. »Ve over dem, som betjener sig af deres Magt over et Menneskehjærte til at fratage det alle de uskyldige Glæder, der spirer frem af sig selv. Alle Gaver og alle Tjenester i hele Verden erstatter ikke et Öjebliks Glæde over sig selv, som vor Tyrans misundelige Uvilje har forbitret os.«

Hele mit Hjærte var fuldt i dette Öjeblik; Erindringen om saa meget forbigangent traadte frem for mig, og jeg fik Taarer i Öjnene.

»Hvem der blot,« udraabte jeg, »hver Dag sagde til sig selv: Du formaar overfor dine Venner intet uden at tillade dem deres Glæder og forøge deres Lykke, idet Du nyder den sammen med dem. Hvis deres Sjæl pines af en nagende Lidenskab eller er nedtrykt af Sorg, evner Du saa at give dem en Draabe Lindring? Og naar den sidste og værste Sygdom overfalder den Skabning, som Du ødelagde i dens Blomstringstid, og hun ligger udstrakt i den sörgeligste Afkræftelse med det udtryksløse Öje vendt mod Himlen

og Dødens Sved paa den blege Pande, saa staar Du ved Lejet som en fordömt, med den stærkeste Følelse af, at med al din Kraft evner Du intet, medens Angsten piner dig, saa at Du vilde give alt for at kunne indgyde den døende en eneste Smule Tröst, en eneste Gnist af Mod.«

Erindringen om en saadan Situation, som jeg havde set, betog mig ved disse Ord med hele sin Styrke. Jeg holdt Lommetörklædet for Öjnene og forlod Selskabet, da Lottes Stemme bragte mig til mig selv igen, idet hun raabte: »Nu skal vi afsted«. Hvor skændte hun ikke paa mig paa Hjemvejen over, at jeg gik for ivrig op i alt og alt, jeg vilde ødelægge mig derved; jeg skulde skaane mig! — O den Engel! For din Skyld maa jeg leve!

6. Juli. Hun er bestandig hos sin døende Veninde, og er bestandig det samme besindige, hulde Væsen, der lindrer Smærter og skaber Lykke overalt, hvor hun ser hen. Hun spadserede i Gaar Aftes med Marianne og den lille Malchen; jeg vidste det og mødte dem og vi gik sammen. Efter en Tur paa halvanden Time kom vi tilbage henimod Byen og hen til Brønden, som er mig saa kær og nu tusende Gange kærere. Lotte satte sig paa Murværket, vi andre stod foran. Jeg saa mig om, og den Tid, da mit Hjærte var ene, levede atter op for mig. Kære Brønd, tænkte jeg, siden den Tid har jeg ikke mere hvilet ved din Kølighed, i min ilsomme Forbigang har jeg ofte ikke en Gang set dig. — Jeg saa ned og bemærkede, at Malchen meget travlt kom op med et Glas Vand. — Jeg saa hen paa Lotte og følte alt, hvad jeg ejer i hende.

Imidlertid kom Malchen med Glasset. Marianne vilde tage det; »nej,« raabte Barnet med det sødeste Udtryk, »nej, Du skal drikke först, Lotte.« Jeg blev saa rørt over Sandheden og Kærligheden i dette Udraab, at jeg ikke kunde give mine Følelser Luft uden ved at tage Barnet op fra Jorden og kysse det hjærtelig, men det begyndte straks at skrige og græde. »Det skulde De ikke have gjort,« sagde Lotte. Jeg stod forbløffet. »Kom, Malchen,« vedblev hun, idet hun tog Barnet ved Haanden og førte det ned ad Trinene, »vask dig der ved Kilden; hurtig, saa gör det ikke noget!« Da jeg stod der og saa, hvor ivrig Barnet gned sine Kinder med de vaade Hænder med den faste Tro paa, at al Urenhed blev afskyllet i denne Vidunderkilde, og at den Skam at faa et ækelt Skæg var afværget, og da Lotte sagde: »Det er nok,« medens Barnet bestandig ivrigere blev ved, som om meget udrettede mere end lidt — jeg forsikrer dig, Wilhelm, jeg har aldrig overværet nogen Daabshandling med större Ærbødighed. Da Lotte kom op, havde jeg gærne kastet mig ned for hende som for en Profet, der har udslettet et Folks Synder.

Om Aftenen kunde jeg ikke lade være med i min Glæde at fortælle denne Begivenhed til en Mand, hvem jeg tiltroede Følelse, fordi han besidder Forstand, men hvordan gik ikke det! Han sagde, at Lotte havde baaret sig galt ad; den Slags vilde give Anledning til utallige Vildfarelser ved Overtro, hvorfor man tidlig maatte søge at bevare Börnene. Nu faldt det mig ind, at den Mand havde ladet sit Barn døbe otte Dage i Forvejen; derfor lod jeg det passere, men i mit Hjærte

forblev jeg den Sandhed tro: Vi skal göre med Börnene, som Gud med os, der gör os mest lykkelige, naar han lader os glide af Sted i en behagelig Illusion.

8. Juli. Hvor jeg dog er et Barn! saa begærlig efter et eneste Blik! hvor jeg dog er et Barn! — Vi var spadserede ud til Wahlheim. Damerne kørte, og paa Turen troede jeg at læse i Lottes sorte Öjne — jeg er en Daare, tilgiv mig; men Du skulde se disse Öjne! For at fatte mig i Korthed (thi jeg kan næppe holde Öjnene aabne for Sövnighed), Damerne steg til Vogns; rundt om stod den unge W., Selstadt, Audran og jeg. Der blev spøgt gennem Vinduet med Herrerne, som var lette og livlige nok. Jeg søgte Lottes Blik; ak! det vandrede fra den ene til den anden, men paa mig, som stod der og havde opgivet alt uden hende, paa mig faldt det ikke. Mit Hjærte sagde hende tusende Gange Farvel! Og hun saa mig ikke! Vognen kørte forbi, og jeg fik Taarer i Öjnene. Jeg saa efter den, Lottes Hattepynt stak ud af Vinduet, hun vendte sig om for at se — ak! efter mig? Kære, i denne Uvished svæver jeg; min Trøst er: Maaske har hun set efter mig, maaske! — God Nat! hvor jeg dog er et Barn!

10. Juli. Du skulde se, hvor naragtig jeg bærer mig ad, naar der bliver talt om hende i Selskab. Og naar man saa oven i Købet spörger mig, hvordan jeg synes om hende! — Synes om! Det Ord hader jeg som Pesten. Hvilket Menneske kan vel synes om Lotte, for hvem opfylder hun ikke alle Tanker og Følelser. Synes om! Nylig er jeg bleven spurgt om, hvorledes jeg syntes om Ossian!

11. Juli. Fru M. har det meget daarligt; jeg beder for hendes Liv, fordi jeg derved dvæler i Lottes Selskab. Jeg ser hende sjældent hos min Veninde, og i Dag har hun fortalt mig en mærkværdig Begivenhed. Den gamle M. er en paaholden, smudsig Gnier, der har plaget sin Kone i hendes Liv og knebet daglig paa alt for hende; dog har hun bestandig vidst at hjælpe sig igennem. For faa Dage siden, da Lægen havde erklæret, at hun kunde ikke leve længer, lod hun sin Mand kalde (Lotte var netop til Stede) og sagde til ham: »Jeg maa tilstaa dig en Ting, som efter min Død kunde volde Forvirring og Ærgrelse. Jeg har indtil nu ført Husholdningen saa ordenlig og sparsommelig som muligt; men Du maa tilgive mig, at jeg har bedraget dig i disse tredive Aar. I Begyndelsen af vort Ægteskab bestemte Du en ringe Sum til Bestridelse af de huslige Udgifter. Da Familien blev større og vort Erhverv forøgedes, kunde Du ikke bevæges til at lægge paa mine Ugepenge i samme Forhold; Du ved, at i den Tid, de var störst, forlangte Du, at jeg skulde komme ud af det med syv Gylden om Ugen. Dem modtog jeg uden Modsigelse, og Resten tog jeg selv hver Uge, da ingen formodede, at Konen i Huset vilde tage af Kassen. Jeg har ikke ødslet, og selv om jeg ikke havde tilstaaet det, vilde jeg trøstig være gaaet ind i Evigheden; men naar nu den, som efter mig skal forestaa Husvæsnet, ikke vil kunne klare sig dermed, saa kunde Du jo paastaa, at det havde din förste Kone kunnet göre.«

Jeg talte med Lotte om Menneskenes utrolige Forblindelse, saa at En ikke aner, at der stikker noget

bagved, naar syv Gylden slaar til, hvor man ser Udgifter for det dobbelte Beløb. Men jeg har selv kendt Folk, der uden Forundring har troet paa at have Profetens altid fyldte Oljekrus i deres Hus.

13. Juli. Nej, jeg tager ikke fejl! Jeg læser i hendes sorte Öjne sand Deltagelse for mig og min Skæbne. Ja, jeg føler, og jeg tör tro mig selv deri, at hun — o tör jeg, kan jeg udtale hele Verden i disse Ord — at hun elsker mig!

Elsker mig! Hvor dyrebar bliver jeg ikke for mig selv, hvor — Dig tör jeg vel sige det, ti Du forstaar det, — hvor tilbeder jeg ikke mig selv, siden hun elsker mig!

Er det Forvovenhed eller Følelsen af det virkelige Forhold? — Jeg kender ikke det Menneske, hvis Magt over Lottes Hjærte jeg frygtede; og dog, naar hun taler om sin forlovede med en saadan Varme og Kærlighed, — saa er det for mig som En, der er afsat fra al Ære og Værdighed, og hvem man har frataget hans Kaarde.

16. Juli. O, hvor det farer gennem hele mit Legeme, naar min Finger uforvarende berører hendes eller naar vore Fødder mødes under Bordet! Jeg trækker dem tilbage som fra Ild, og en hemmelig Kraft drager mig atter frem, — det svimler for mig! Hendes uskyldige og rene Sjæl føler ikke, hvor meget disse smaa Fortroligheder piner mig! Naar hun saa ogsaa i Samtalen lægger sin Haand i min eller i sin Ivrighed under Talen rykker nærmere, saa at den himmelske Aande fra hendes Mund berører mine Læber — saa tror jeg, at jeg skal synke om som ramt

af Lynet. — Og, Wilhelm! hvis jeg nogensinde vover overfor denne himmelske Fortrolighed — nej, mit Hjærte er ikke saa fordærvet! men svagt, svagt nok! — Og er det ikke Fordærvelse?

Hun er hellig for mig. Al Attraa forsvinder i hendes Nærværelse. Jeg ved aldrig, hvordan jeg har det, naar jeg er hos hende; det er som om min Sjæl blev til lutter Følelse. — Hun kan en Melodi, som hun spiller paa Klaveret med en Engels Kraft, saa simpelt og saa aandfuldt! Det er hendes Yndlingssang, og al Pine, Forvirring og Grubleri viger fra mig, naar hun blot anslaar den förste Tone.

Jeg tror paa hvert Ord om Musikens gamle Trolddomskraft. Hvor bliver jeg ikke greben af den jævne Sang! og som hun forstaar at benytte den, ofte paa et Tidspunkt, hvor jeg næsten havde Lyst til at skyde mig en Kugle for Panden. — Forvirringen og Mörket i min Sjæl spredes, og jeg aander atter mere frit.

18. Juli. Wilhelm, hvad er Verden for vort Hjærte uden Kjærlighed? Som en Laterna magica uden Lys! Næppe sættes Lampen ind, förend de mest brogede Billeder straaler paa den hvide Væg. Og selv om det ikke var andet end det, andet end flygtige Fantomer, saa er det os dog altid en Glæde, naar vi som Börn staar foran og henrykkes over disse vidunderlige Fremtoninger. I Dag kunde jeg ikke komme til Lotte; et Selskab, som jeg ikke kunde blive fra, hindrede mig. Hvad skulde jeg göre? Jeg sendte min Tjener afsted for dog at have et Menneske omkring mig, der i Dag var kommen i hendes Nærhed. Med hvilken Utaalmodighed ventede jeg ikke

paa ham, og hvor glad blev jeg ikke, da jeg saa ham! Jeg havde gærne taget ham om Halsen og kysset ham, hvis jeg ikke havde skammet mig derfor.

Man fortæller om den bononiske Sten, at den indsuger Solens Straaler, naar man udsætter den derfor, og saa lyser en Tid om Natten. Saaledes gik det mig med Knøsen. Følelsen af, at hendes Öjne havde hvilet paa hans Ansigt, hans Kinder, hans Kjoleknapper og Frakkekrave, gjorde det altsammen saa helligt og dyrebart for mig! I det Öjeblik havde jeg ikke sluppet ham for tusende Daler. Jeg befandt mig saa vel i hans Nærværelse — Gud bevare Dig for at le deraf! Wilhelm, er det Fantomer, naar vi befinde os vel?

19. Juli. Jeg skal se hende! udraaber jeg hver Morgen, naar jeg vaagner og muntert ser op til den skönne Sol; jeg skal se hende! Saa har jeg intet Ønske mere hele Dagen. Alt, alt gaar op i denne Forhaabning.

20. Juli. Jeg kan endnu ikke gaa ind paa eders Idé om at rejse med Gesandten til ***. Jeg holder ikke af at underordne mig, og vi véd alle, at det tilmed er et ubehageligt Menneske. Min Moder vilde gærne have mig i Aktivitet, siger Du; det har bragt mig til at le. Er jeg ikke ogsaa aktiv nu, og er det i Grunden ikke Hip som Hap? Alt i Verden gaar dog ud paa noget Lapperi, og et Menneske, der for andres Skyld uden egen Lidenskab og Drift kæmper for Rigdom, Ære eller lignende, er altid en Daare.

24. Juli. Da det er dig saa magtpaaliggende, at jeg ikke forsömmer at tegne, vilde jeg heller springe

det hele over end fortælle dig, at hidtil er der kun udrettet lidet.

Ingensinde för har jeg været lykkeligere, aldrig var min Følelse for Naturen, lige til den mindste Sten og Græsstraa, fyldigere og inderligere; og dog — jeg ved ikke, hvordan jeg skal udtrykke mig — min Evne til at fremstille er saa svag, alt vakler og flimrer for mig, saa at jeg ikke kan gribe noget Omrids; men jeg tror, at hvis jeg havde Ler eller Voks, kunde jeg nok udtrykke mig. Jeg vil ogsaa tage Ler, hvis det bliver ved, og ælte det — selv om det saa bliver til flade Kager!

Tre Gange har jeg begyndt paa Lottes Portræt, og tre Gange har jeg gjort Fiasko; det ærgrer mig saa meget mere, som jeg for nogen Tid siden var saa heldig i at træffe Folk. Senere har jeg tegnet hende i Profil, og det maa være mig nok.

25. Juli. Ja, kære Lotte, jeg vil besörge og ordne alt! giv mig blot flere Ærinder og rigtig ofte! Kun beder jeg Dem: Intet Sand paa de Billetter, som De sender mig. Idag førte jeg den hurtig til Læberne, og det knasede da under Tænderne.

26 Juli. Jeg har allerede mange Gange foresat mig ikke at besøge hende saa ofte. Ja, hvem der kunde holde det! Hver Dag bukker jeg under for Fristelsen, men lover höjt og helligt: I Morgen skal du blive borte; men naar saa I Morgen kommer, finder jeg igen en uimodstaaelig Grund, og förend jeg ret ser til, er jeg hos hende. Enten har hun om Aftenen sagt: »De kommer vel i Morgen« — hvem kunde saa udeblive? eller hun giver mig et Ærinde, hvorved jeg

finder det passende selv at bringe Svaret, eller Dagen er smuk, saa at jeg gaar ud til Wahlheim; og naar jeg först er der, er der kun en halv Mil over til hende! — jeg er for nær hendes Atmosfære og vips — saa er jeg der. Min Bedstemoder kan et Eventyr om Magnetbjærget: de Skibe, der kom for nær til det, mistede paa én Gang alle deres Jærnredskaber, alle Söm flöj hen til Bjærget, og de ulykkelige sank i Havet under de sammenstyrtende Planker.

30. Juli. Albert er kommen, og jeg rejser; selv om han var det ædleste og bedste Menneske, under hvem jeg var beredt til at underordne mig i enhver Henseende, vilde det dog være uudholdeligt at se ham for mine Öjne i Besiddelsen af saa mange Fuldkommenheder. — Besiddelse! — Nok sagt, Wilhelm, Brudgommen er kommen. Det er en brav og elskværdig Mand, hvem man maa holde af. Lykkeligvis var jeg ikke til Stede ved Modtagelsen! Det vilde have sønderrevet mit Hjærte. Han er tillige saa tilbageholden og har endnu ikke kysset Lotte en eneste Gang i min Nærværelse. Gud lönne ham derfor! Jeg maa holde af ham for den Ærbødighed, som han nærer for hende. Han er mig god, jeg formoder, at det mere er Lottes Værk end hans egne Følelser; thi deri er Kvinderne listige og har Ret deri: naar de kan holde to Tilbedere i god Forstaaelse indbyrdes, er Fordelen altid deres, saa sjældent det end sker.

Imidlertid kan jeg ikke nægte Albert min Agtelse. Hans rolige Ydre kontrasterer stærkt med hans urolige Karakter, som ikke kan dæmpes. Han har megen Følelse og forstaar, hvad han besidder i Lotte. Han

synes ikke at lide af ondt Humør, og Du véd, at det er den Synd hos Mennesker, som jeg hader stærkere end alle andre.

Han anser mig for et begavet Menneske, og min nære Tilslutning til Lotte, min varme Glæde over alle hendes Handlinger forøger hans Triumf, og han elsker hende kun desto mere. Om han ikke ofte piner hende med smaalig Skinsyge, det lader jeg staa hen; i det mindste vilde jeg i hans Sted ikke være ganske sikker mod denne Dæmon.

Det være nu, hvad det vil! men min Glæde over at være hos Lotte er forbi. Skal jeg kalde det Taabelighed eller Forblindelse? — Men hvortil et Navn? Fortæl Historien for sig selv! — Jeg vidste alt, hvad jeg nu ved, förend Albert kom; jeg vidste, at jeg ingen Fordring kunde göre paa hende, gjorde heller ingen — det vil sige, saa vidt det er muligt at afholde sig fra al Attraa ved saa megen Elskværdighed — og nu gör jeg Taabe store Öjne, naar den anden virkelig kommer og tager Pigen fra mig.

Jeg bider Tænderne sammen og spotter over min Ulykke, og jeg spotter dobbelt og tredobbelt over dem, som vilde sige, at jeg skulde resignere, og at, da det nu ikke kan være anderledes — væk med de Filistre! — Jeg løber rundt i Skovene, og naar jeg kommer til Lotte og ser Albert sidde ved hendes Side i Lysthuset i den lille Have, og jeg ikke kan komme videre, saa bliver jeg naragtig overgiven og begynder paa Narrestreger og al Slags dumt Töjeri. — »For Guds Skyld«, sagde Lotte idag, »jeg beder Dem, ingen Scener, som igaar Aftes; De er frygtelig, naar De er saa overgiven.«

— Mellem os sagt, jeg passer Tiden, naar han er optaget; vips, er jeg der ude, og da er jeg altid glad, naar jeg finder hende alene.

8. August. Jeg beder Dig, kære Wilhelm, tro mig, der var ikke ment Dig, da jeg kaldte de Mennesker utaalelige, som fordrer Hengivelse i en uundgaaelig Skæbne. Jeg tænkte sandelig heller ikke, at Du kunde være af den Mening. Men i Grunden har Du Ret. Kun en Ting, kære: Her i Verden er det sjældent afgjort blot med Enten — eller; Følelserne og Handlemaaderne har saa mangfoldige Afskygninger, som der er Nuancer mellem en Örnenæse og en Opstoppernæse.

Du vil derfor ikke tage mig det ilde op, naar jeg indrömmer hele dit Bevis, men dog søger at smutte igennem mellem dette Enten — eller.

Enten, siger Du, har Du Haab om Lotte eller ikke. Godt, søg i förste Tilfælde at realisere det, at naa dine Ønskers Maal; i modsat Fald skal Du mande Dig op og rive Dig løs fra en ulykkelig Følelse, som vil fortære hele din Kraft. — Kære, det er godt sagt og — snart sagt.

Kan Du forlange af den ulykkelige, hvis Liv efterhaanden hentæres af en snigende Sygdom, at han med et Dolkestød skal göre Ende paa sine Lidelser? Røver ikke den Ulykke, som fortærer hans Kræfter, ham tillige Modet til at befri sig for den?

Du kunde rigtignok svare mig med en beslægtet Lignelse: Hvem lader ikke heller sin Arm sætte af, end han sætter sit Liv paa Spil ved Forhaling og Tøven? — Jeg ved ikke! — Lad os ikke strides i Lignelser. Kort sagt — Ja, Wilhelm, ofte har jeg et

Öjeblik et fremblussende Mod til at rive mig løs og saa — naar jeg bare vidste hvorhen? saa drog jeg vel af Sted.

Samme Dags Aften. Min Dagbog, som jeg i nogen Tid har forsömt, kom mig i Dag i Hænde, og jeg forbavses over, hvor bevidst jeg Skridt for Skridt er gaaet ind i dette, hvor klart jeg bestandig har set paa Situationen og dog handlet som et Barn, hvor klart jeg endnu ser, og endnu er der ingen Udsigt til Bedring!

10. August. Jeg kunde føre det bedste, det lykkeligste Liv, hvis jeg ikke var en Daare. Saa skönne Omstændigheder forenes ikke let for at glæde et Menneskes Sjæl som de, i hvilke jeg nu lever. Ak! saa sikkert er det, at vort Hjærte alene skaber sin egen Lykke. — At være et Led af den elskeligste Familie, at være elsket af den gamle som en Sön og af de smaa som en Fader, og af Lotte! — og saa den brave Albert, som ikke ved lunefuld Uhøflighed forstyrrer min Lykke, som omfatter mig med det hjærteligste Venskab, og for hvem jeg næst efter Lotte er det kæreste paa Jorden! — Wilhelm, det er en Glæde at høre paa os, naar vi spadsere og samtale om Lotte; der gives intet latterligere i Verden end dette Forhold, og dog faar jeg ofte Taarer i Öjnene derved.

Han fortæller om hendes retskafne Moder, hvorledes hun paa sit Dødsleje betroede Lotte sit Hus og sine Börn og anbefalede Lotte til ham; hvorledes siden den Tid en hel anden Aand besjælede Lotte; hvorledes hun i den alvorlige Omsorg for Husholdningen blev en sand Moder, og intet Öjeblik gik hen uden Arbejde i

virksom Kærlighed, uden at dog hendes Munterhed og lette Sind nogensinde forlod hende! — Jeg gaar ved Siden og plukker Blomster paa Vejen og binder dem omhyggelig til en Buket og — kaster dem i den forbiflydende Ström og ser, hvorledes de flyder sagte ned — Jeg ved ikke, om jeg har skrevet til Dig, at Albert skal blive her og faar et Embede med et anseligt Udkomme fra Hoffet, hvor han er meget afholdt. I Orden og Ivrighed i Forretninger har jeg kun set faa af hans lige.

12. August. Albert er sikkert det bedste Menneske under Solen. I Gaar havde jeg en forunderlig Scene med ham. Jeg kom for at sige Farvel; thi jeg havde Lyst til at ride ud i Bjærgene, hvor jeg nu skriver dette til Dig, og da jeg gaar op og ned i hans Stue, falder mine Öjne paa hans Pistoler. »Laan mig de Pistoler til min Rejse,« sagde jeg. »Med Fornöjelse, hvis Du vil have Ulejligheden med at lade dem; hos mig hænger de kun pro forma. Jeg tog en ned, og han vedblev: »Siden min Forsigtighed har spillet mig et saadant Puds, vil jeg ikke have mere at göre med det Stads.« Jeg blev nysgærrig efter at høre den Historie. Han fortalte: »Jeg opholdt mig omtrent et Fjerdingaar paa Landet hos en Ven; jeg havde et Par uladede Terzeroler og sov altid trygt. En Gang en regnfuld Eftermiddag, da jeg sad uden at bestille noget, falder det mig ind, uden at jeg ved hvorfor: Vi kunde blive overfaldne, vi kunde faa Brug for Terzerolerne, vi kunde — Du kender jo den Slags. Jeg gav dem til min Tjener, for at han skulde pudse og lade dem; han tjasede med Pigen og vilde göre hende bange og

— Gud ved hvordan — Pistolen gaar af, medens Ladestokken sad i Løbet, og skyder den lige ind i den höjre Haand paa Pigen og knuser hendes Tommelfinger. Der kom jo en Jammer, og jeg maatte oven i Købet betale Kuren; siden den Tid lader jeg alle Vaaben være uladte. Kæreste Ven, hvad er Forsigtighed? Man lærer aldrig tilstrækkelig at vogte sig! Rigtignok —« nu ved Du, at jeg holder meget af dette Menneske paa nær hans »Rigtignok«; thi det falder af sig selv, at der er Undtagelser ved enhver almindelig Regel. Men saa retfærdig er han; naar han tror at have sagt noget overilet, almindeligt og kun halvt sandt, hører han ikke op med at indskrænke og modificere og lægge fra og til, saa at der tilsidst intet bliver tilbage. Ved denne Anledning gik han meget vidt i Teksten; tilsidst hørte jeg ikke mere paa ham, men henfaldt i Grublerier, og med en betegnende Bevægelse trykkede jeg Pistolmundingen ind mod Panden over det höjre Öje. »Fy,« sagde Albert, idet han tog Pistolen bort, »hvad skal det til.« »Den er ikke ladt,« sagde jeg. »Men alligevel, hvad skal det til,« vedblev han utaalmodig. »Jeg kan ikke tænke mig, hvor et Menneske kan være saa taabelig at skyde sig; den blotte Tanke vækker Modbydelighed hos mig.«

»Hvorfor skal I altid,« udraabte jeg, »ved at tale om en Sag straks sige: Det er dumt, det er klogt, det er godt, det er ondt! Hvad betyder saa alt det? Har I derfor udforsket det indre Forhold i en Handling? kan I med Bestemthed fremsætte Grundene, hvorfor den skete, hvorfor den maatte ske? Hvis I havde det, vilde I ikke være saa raske i eders Domme.«

»Du vil dog indrömme,« sagde Albert, »at visse Handlinger forbliver lastefulde, hvad saa Bevæggrunden end er.«

Jeg trak paa Skuldrene og indrömmede det. »Dog min kære Ven,« vedblev jeg, »ogsaa her gives nogle Undtagelser. Det er sandt, at Tyveri er en Last; men den Mand, der gaar ud paa Rov for at frelse sig og sine for den nære Hungersdød, fortjener han Medlidenhed eller Straf? Hvem kaster den förste Sten paa den Ægtemand, der i sin retfærdige Vrede dræber sin utro Hustru og hendes skændige Forfører? eller imod den Pige, der i en salig Time hengiver sig til Kærlighedens Glæde? Selv vore blodløse, pedantiske Love lader sig røre og holder Straffen tilbage.«

»Det er noget ganske andet,« svarede Albert, »fordi et Menneske, der er henrevet af Lidenskaben, mister al Besindelse og betragtes som en drukken, som en vanvittig.«

»I med eders Fornuft,« raabte jeg leende. »Lidenskab, Drukkenskab, Vanvid! I staar saa rolige, saa udeltagende, I skikkelige Mennesker! I dadler den drukne, afskyr den vanvittige, gaar forbi ligesom Leviten og takker Gud ligesom Farisæeren, fordi han ikke har skabt Eder som en af hine. Jeg har mere end en Gang været drukken, mine Lidenskaber har ikke været langt fra Vanvid, men ingen af Delene fortryder jeg; thi jeg har efter mit ringe Forhold lært at forstaa, hvorledes man altid har maattet kalde alle ualmindelige Mennesker, som udrettede noget storartet, noget umuligt, for drukne og vanvittige. Men ogsaa i det daglige Liv er det utaaleligt ved næsten enhver fri,

ædel og uventet Daad at høre Raabet: Han er drukken, han er gal! Skam eder, I prosaiske Mennesker! Skam eder, I vise Mænd!«

»Der har vi nu igen en af disse Besynderligheder,« svarede Albert. »Du sætter alt paa Spidsen, her har Du i det mindste sikkert Uret, naar Du sammenligner Selvmord, hvorom Talen nu er, med store Handlinger, da man dog kun kan regne det for en Svaghed. Thi det er lettere at dø end med Standhaftighed at udholde et kvalfuldt Liv.«

Jeg stod i Begreb med at bryde af; thi intet Bevis bringer mig i den Grad ud af Fatning, som naar En kommer med en ubetydelig, fortærsket Ytring, naar jeg taler af mit fulde Hjærte. Dog fattede jeg mig, fordi jeg allerede ofte havde hørt det og ærgret mig derover, og jeg svarede ham med Ivrighed: »Du kalder det en Svaghed! Lad dig endelig ikke bedrage af Skinnet! Et Folk, som sukker under en Tyrans utaalelige Aag, tör Du kalde det svagt, naar det endelig bruser op og sprænger sine Lænker? Et Menneske, der i Skrækken over, at hans Hus staar i Brand, føler sine Muskler spændte og med Lethed bærer Byrder bort, som han under rolige Forhold næppe kan løfte, eller en, der i Raseri over en Krænkelse binder an med seks og overvælder dem, kan de kaldes svage? Og, kære Ven, naar Anstrængelse er Styrke, hvorfor skal saa Overspændthed være det modsatte?« Albert saa paa mig og sagde: »Bliv ikke vred, men de Eksempler, som Du fremfører, hører slet ikke herhen.« »Det kan være,« sagde jeg, »man har allerede ofte bebrejdet mig, at min Maade at sammenstille Ting paa

i mange Tilfælde grænser til Vrövlet. Men lad os se, om vi paa en anden Maade kan tænke os, hvorledes det Menneske kan være til Mode, der beslutter sig til at nedlægge Livets ellers saa kære Byrde; thi kun for saa vidt vor Følelse er med, kan vi paa en smuk Maade tale om en Sag.

Den menneskelige Natur har sin Begrænsning; den kan taale Glæde, Lidelse, Smærte indtil en vis Grad, men gaar til Grunde, naar denne overskrides. Her er altsaa ikke Spörgsmaal om, hvorvidt En er stærk eller svag, men om han kan udholde sit Maal af Lidelser, hvad enten det er legemlig eller aandelig; jeg finder det lige saa besynderligt at sige: Det Menneske, der tager Livet af sig, er fejgt, som det vilde være uhørt at kalde den Mand fejg, der døer af en ondartet Feber.«

»Paradoksalt, höjst paradoksalt!« udbrød Albert. »Ikke saa meget, som Du tror,« svarede jeg. »Du maa indrömme, at vi kalder den Sygdom dødelig, hvorved Naturen bliver saa angrebet, at dens Kræfter dels fortæres, dels berøves deres Virkning, saa at den ikke kan bringe sig paa Fode igen og genoprette det sædvanlige Kredsløb i Livet ved en heldig Krisis. Lad os overføre det paa Aanden. Betragt Mennesket i hans indskrænkede Stilling, hvorledes Indtryk virker paa ham og Ideer slaar Rod hos ham, indtil tilsidst en voksende Lidenskab berøver ham al rolig Besindelse og ødelægger ham. Forgæves overskuer det sindige, fornuftige Menneske den ulykkeliges Tilstand, forgæves taler han ham til Rette! Ligesaa lidt kan den sunde, der staar ved den syges Seng, indgyde ham det mindste af sine Kræfter.«

Albert fandt, at jeg havde talt altfor meget i Almindelighed. Jeg mindede ham om en Pige, som man for nogen Tid siden havde fundet død i Vandet, og gentog hendes Historie for ham. — En god, ung Pige, som var vokset op i en snever Kreds af huslige Beskæftigelser og ugenlig bestemt Arbejde, og som ikke kendte andre Udsigter til Fornöjelser end om Söndagen i sin Stads, som hun efterhaanden havde samlet sig, at spadsere udenfor Byen med sine Veninder, samt maaske at komme til Dans ved de store Höjtider, og for Resten med den ivrigste Deltagelse at tilbringe mangen en Time i Snak med en Naboerske om Anledningen til en eller anden Strid eller Skandale — hendes fyrige Natur føler nu endelig en indre Trang, som næres ved Mændenes Smigrerier, hendes tidligere Glæder taber hun efterhaanden Smagen for, indtil hun endelig træffer et Menneske, til hvem hun drages med uimodstaaelig Kraft af en ukendt Følelse, til hvem hun sætter alt sit Haab, medens hun glemmer Verden omkring sig, intet hörer, intet ser, intet føler uden ham, den eneste, og kun længes efter ham, den eneste. Da hun ikke er fordærvet ved en foranderlig Forfængeligheds tomme Glæder, drager hendes Attraa hende lige til Maalet; hun vil være hans, hun vil i en evig Forening møde al den Lykke, hun savner, nyde hele den Sum af Glæder, som hun attraaede. Gentagne Løfter, som sætter Vishedens Segl paa hendes Forhaabninger, dristige Kærtegn, som forøger hendes Attraa, omspænder hele hendes Sjæl; hun svæver i en taaget Bevidsthed, i en Forudfølelse af alle Glæder, hun er spændt til det yderste,

endelig udstrækker hun sine Arme for at gribe alle sine Ønsker og — hendes elskede forlader hende. Stivnet, sansesløs staar hun foran en Afgrund; alt omkring hende er Mörke, ingen Udsigt, ingen Tröst, intet Haab! thi han, i hvem hun følte hele sin Tilværelse, har forladt hende. Hun ser ikke den vide Verden, der ligger for hende, ikke de mange, der kan erstatte hendes Tab, hun føler sig alene, forladt af Verden — og blind, dreven til Fortvivlelse i sin forfærdelige Sjælenød, styrter hun sig ned for i den alt omsluttende Død at göre en Ende paa alle Kvaler. — Se, Albert, det er saa mange Menneskers Historie. Og sig mig, er det ikke en Sygdom? Naturen finder ingen Udvej ud af denne Labyrint af forvirrede og modstridende Kræfter, og Mennesket maa dø. Ve den, der kunde se til og sige: »Hvilken taabelig Kvinde! Hvis hun havde ventet og ladet Tiden göre sin Virkning, saa vilde Fortvivlelsen have lagt sig, og der vilde være kommen En anden for at trøste hende. — Det er ligesom, naar en vilde sige: Den Tosse døer af Feber! Hvis han havde ventet, indtil hans Kræfter var komne igen, og hans Vædsker var blevne bedre og Uroen i hans Blod havde lagt sig, saa vilde alt have gaaet godt, og han vilde være i Live den Dag i Dag.

Albert, som endnu ikke forstod denne Sammenligning, kom endnu med nogle Indvendinger, blandt andet, at jeg havde kun talt om et enfoldigt Pigebarn men hvorledes et Menneske med Forstand, der ikke var saa indskrænket og som bedre kunde overse Forholdene, kunde undskyldes, det kunde han ikke be-

gribe. »Kære Ven,« udbrød jeg, »et Menneske er et Menneske, den Smule Forstand, man kan have, vejer lidet eller intet, naar Lidenskaben raser. Snarere — men mere derom en anden Gang,« sagde jeg og tog min Hat. Jeg var saa opfyldt deraf! — Vi skiltes, uden at den ene havde forstaaet den anden. Som overhovedet i denne Verden den ene kun vanskelig kan forstaa den anden.

15. August. Det er da sikkert, at intet i Verden gör Mennesket nødvendigt undtagen Kærligheden. Jeg mærker paa Lotte, at hun ikke gærne vilde miste mig, og Børnene tænker aldrig andet, end at jeg bestandig kommer igen i Morgen. I Dag var jeg gaaet derud for at stemme Lottes Klaver; men jeg kom ikke til det; ti de smaa plagede mig for et Eventyr, og Lotte sagde, at jeg skulde föje dem. Jeg skar deres Aftensmad, som de tager af mig næsten lige saa gærne som af Lotte, og fortalte dem den kostelige Historie om Prinsessen, der blev betjent af lutter Hænder. Jeg lærer meget derved, det forsikrer jeg, og jeg forbavses over det Indtryk, som det gör paa dem. Naar jeg ofte maa opfinde et Knudepunkt, som jeg anden Gang glemmer, siger de straks, at forrige Gang var det anderledes, saa at jeg nu øver mig i uden Forandring at recitere som paa en Snor i en syngende Tone. Derved har jeg lært, hvorledes en Forfatter nødvendigvis maa skade sin Bog ved en forandret anden Udgave, selv om den digterisk er bleven nok saa meget bedre. Det förste Indtryk finder os modtageligt, og Mennesket er skabt saaledes, at man kan faa ham til at tro det mest eventyrlige,

men det borer sig straks fast, og ve den, der atter vil udslette og tilintetgöre det!

18. August. Skulde det da være saaledes, at det, der volder Menneskets Lykke, paa den anden Side er Kilden til hans Ulykke?

Den fulde, varme Følelse i mit Hjærte for den levende Natur, som overvældede mig med saa megen Salighed, som skjulte et Paradis af Verden rundt om mig, bliver nu til en utaalelig Pine, til en Plageaand, der forfølger mig alle Vegne. Naar jeg ellers fra Klippen overskuede den frugtbare Dal indtil de fjærne Höje og saa alt spire og bryde frem omkring mig; naar jeg saa Bjærgene fra Foden til Toppen bedækkede med höje, tætte Træer og Dalene i deres mangfoldige Krumninger beskyggede af de yndigste Skove, medens Floden sagte gled afsted mellem de susende Rør og afspejlede de dejlige Skyer, som Aftenvinden førte hen over Himlen; naar jeg hørte Fuglene rundt om sætte Liv i Skoven, og Millioner af Myg lystig dansede i de røde Solstraaler, idet Solens sidste Blik hævede den summende Bille fra dens Græsstraa; naar den travle og surrende Færsel paa Jorden gjorde mig opmærksom paa sig, og Mosset, som suger sin Næring ud af den haarde Sten, og Gyvelen, som vokser i det törre Sand, aabenbarede for mig Naturens indre, glødende, hellige Liv: hvor optog jeg det saa ikke i mit varme Hjærte, følte mig som en Gud i den overströmmende Fylde, og den uendelige Verdens herlige Skikkelser bevægede sig i min Sjæl og kaldte alt til Live. Uhyre Bjærge omgav mig, Afgrunde laa foran mig, Vandfald styrtede ned, Floderne strömmede for

min Fod, og Skoven og Fjældet klang; jeg saa alle de uudgrundelige Kræfter arbejde og skabe i Vekselvirkning i Jordens Dyb; og paa Jordens Overflade og under Himlen vrimler de mangfoldige Skabningers Slægter, alt er befolket med tusenddobbelte Skikkelser, og saa trykker Menneskene sig sammen i deres Hytter og vokser fast der og bilder sig ind, at de er Verdens Herrer! Arme Daare! Du ringeagter alt, fordi Du selv er saa ringe! Fra det utilgængelige Bjærg hen over Ørkenen, som ingen Fod har betraadt, indtil det ubekendte Oceans Grænse svæver den evige Skabers Aand og glæder sig over hvert Støvgran, som opfatter ham og lever. — Ak, den Gang som saa ofte ønskede jeg mig Vingerne af en Trane, der flöj hen over mig, for at naa til det umaalelige Havs Kyst, for at drikke den svulmende Salighed af det uendeliges skummende Bæger og for at føle kun et Öjeblik i mit snævre Bryst en Draabe af Saligheden hos det Væsen, som frembringer alt i sig selv og ved sig selv.

Broder, kun Erindringen om hine Timer gör mig lykkelig. Selv den Anstrængelse at kalde hine uudsigelige Følelser tilbage og atter at udtale dem, hæver min Sjæl ud over sig selv og lader mig da dobbelt føle det ængstelige i den Tilstand, som nu omgiver mig.

Der er ligesom trukket et Forhæng bort fra min Sjæl, og det uendelige Livs Skueplads har for mig forvandlet sig til den evig aabne Gravs Afgrund. Kan man sige: *Det er!* da alt gaar forbi, da alt ruller afsted med Lynets Hast og sjældent holder ud, saalænge dets Eksistens har Kraft, men bliver revet med af Strömmen og sønderknust mod Klipperne. Der er

intet Öjeblik, som ikke fortærer dig og dine, intet Öjeblik, uden at Du ødelægger og maa göre det; den uskyldigste Spadseretur koster tusende stakkels Ormes Liv, et Fodtrin omstyrter Myrernes med Möje opførte Bygning og styrter en hel lille Verden ned i en skændig Grav. Ha! ikke den store, sjældne Nød i Verden, Oversvömmelserne, som bortskyller Landsbyerne, og Jordskælvene, som opsluger Stæderne, rører mig; mit Hjærte undergraves af den fortærende Kraft, som ligger skjult i hele Naturen, der intet har skabt, uden at det ødelagde sin Nabo og sig selv. Og saaledes tumler jeg forfærdet af Sted, med Himlen og Jorden og deres skabende Kræfter omkring mig; jeg ser intet uden et Uhyre, der evig opsluger og evig tygger Dröv paa sit Bytte.

21. August. Forgæves strækker jeg om Morgenen mine Arme ud efter hende, naar jeg vaagner op af tunge Drömme; forgæves søger jeg hende om Natten paa mit Leje, naar en lykkelig, uskyldig Dröm har foregøglet mig, at jeg sad paa Engen ved hendes Side og holdt hendes Haand og bedækkede den med tusende Kys. Ak, naar jeg endnu halvt sovende griber efter hende og bliver vaagen derved, da bryder en Taaeström frem fra mit forpinte Sind, og jeg græder trøstesløs over den mörke Fremtid,

22. August. Det er en Ulykke, Wilhelm! Mine virksomme Evner er hæmmede ved en urolig Ladhed; jeg kan ikke være ledig, og kan dog intet bestille. Jeg har ingen Fantasi, ingen Følelse for Naturen, og jeg væmmes ved Bøger. Naar vi svigter os selv, svigter alt os. Jeg sværger dog til, ofte ønskede jeg

at være Daglejer blot for om Morgenen, naar jeg vaagner, at have en Udsigt for den kommende Dag, en Attraa, et Haab. Ofte misunder jeg Albert, hvem jeg ser begravet i Aktstykker op over Ørene, og bilder mig ind, at jeg vilde have det godt, naar jeg var i hans Sted. Allerede adskillige Gange er jeg pludselig kommen paa den Tanke, at jeg vilde skrive til dig og Ministeren og søge om den Stilling ved Gesandtskabet, der, som Du jo forsikrer, ikke vil blive nægtet mig. Jeg tror det selv. Ministeren har i lang Tid holdt af mig og opfordret mig til at hellige mig til et eller andet Hverv; somme Tider synes jeg ogsaa selv derom. Paa den anden Side, naar jeg atter tænker derpaa og husker paa Fablen om Hesten, der utilfreds med sin Frihed, lod lægge Sadel og Tömme paa sig og blev redet sønder og sammen — saa ved jeg ikke, hvad jeg skal göre! — Og, kære Ven, er maaske ikke Længslen efter Forandring hos mig en indre, ubehagelig Utaalmodighed, som vil forfølge mig overalt.

28. August. Det er sikkert, at hvis min Sygdom kunde helbredes, vilde disse Mennesker göre det. I Dag er det min Fødselsdag, og i Morges tidlig fik jeg en Pakke fra Albert. Da jeg lukkede den op, fik jeg straks Öje paa en af de blegrøde Slöjfer, som Lotte havde paa, da jeg lærte hende at kende, og som jeg senere adskillige Gange havde bedt hende om. Ved Siden laa to smaa Bøger i Duodez, Wetsteins lille Udgave af Homer, som jeg ofte havde ønsket for ikke at slæbe Ernesti's med paa Spadsereture. Se, saaledes forekommer de mine Ønsker, saaledes opsøger de alle

de smaa Tjenester i Venskabet, som er os tusende Gange mere værd end de straalende Gaver, hvorved Givernes Forfængelighed nedtrykker os. Jeg kysser denne Slöjfe tusende Gange, og med hvert Aandedrag indsuger jeg Erindringen om den Salighed, hvormed hine faa lykkelige, uigenkaldelige Dage overøste mig. Wilhelm, saaledes er det, og jeg knurrer ikke derover, Livets Blomster er kun öjeblikkelige Fænomener! Hvor mange forsvinder ikke uden at efterlade sig Spor! hvor faa sætter Frugt og hvor faa af disse Frugter bliver modne! Og dog er der endda nok af dem; og dog — Broder! kan vi forsömme og forsmaa de modnede Frugter og lade dem raadne uden at nyde dem?

Lev vel! Det er en dejlig Sommer; ofte sidder jeg i Frugttræerne i Lottes Have med Frugtplukkeren, en lang Stang, og henter Pærerne ned fra Toppen. Hun staar nedenfor og tager dem, naar jeg kaster dem ned.

30. August. Ulykkelige! er Du ikke en Daare? Bedrager Du ikke Dig selv? Hvad skal denne rasende uendelige Lidenskab blive til? Jeg beder ikke mere, uden til hende; for min Fantasi viser der sig ingen Skikkelse uden hendes, og alt i Verden omkring mig ser jeg kun i Forholdet til hende. Og det skaffer mig da saa mangen lykkelig Time — indtil jeg igen maa rive mig løs fra hende! Ak Wilhelm, ofte driver mit Hjærte mig dertil! — Naar jeg har siddet to, tre Timer hos hende og glædet mig over hendes Skikkelse, hendes Opförsel, det himmelske Udtryk i hendes Ord, naar mine Sanser lidt efter lidt anspændes og det bliver mörkt for mine Öjne og jeg næppe

kan høre, naar det griber mig i Struben som en Snigmorder og mit Hjærte saa i vilde Pulsslag søger at skaffe den omspændte Sjæl Luft, men kun forøger Forvirringen — Wilhelm, saa ved jeg ofte ikke, om jeg er i Verden! Og naar ikke mangen en Gang Vemodigheden faar Overhaand, og Lotte tillader mig den stakkels Trøst at græde min Sorg ud, böjet over hendes Haand — saa maa jeg afsted, ud! saa strejfer jeg vidt om paa Marken, saa er det min Glæde at klatre op ad et stejlt Bjærg, at arbejde mig frem gennem en uvejsom Skov, gennem Hække, som saarer, og Tjörne, som river! Saa bliver det noget bedre! Noget! Og naar jeg ofte bliver liggende paa Vejen af Træthed eller Tørst, ofte i den dybe Nat, naar Fuldmaanen staar höjt paa Himlen, sætter mig paa en krum Træstamme i den øde Skov for at skaffe mine saarede Fødder nogen Lindring, og saa i en afkræftende Hvile slumrer ind i det dæmrende Lys, o Wilhelm! da vilde en ensom Celle, Haarskjorten og Svøben være Lindringsmidler, som min Sjæl törster efter. Adieu! jeg ser ingen anden Ende paa denne Ulykke end Graven.

3. September. Jeg maa bort! Jeg takker Dig, Wilhelm, at du har bragt min Vaklen til en fast Beslutning. Allerede i fjorten Dage har jeg omgaaedes med den Tanke at forlade hende. Jeg maa bort. Hun er atter i Byen hos en Veninde. Og Albert — og — jeg maa bort!

10. September. Det var en Nat, Wilhelm! Nu har jeg overstaaet alt. Jeg vil ikke se hende mere! Gid jeg kunde falde dig om Halsen, og under

tusinde Taarer med Henrykkelse udtrykke for dig, min kære, de Følelser, som bestorme mit Hjærte! Her sidder jeg og snapper efter Vejret, søger at berolige mig og venter paa Morgenen; ved Solopgang er Hestene bestilte til at komme.

Ak! hun sover rolig og tænker ikke, at hun aldrig skal se mig igen. Jeg har revet mig løs, er bleven stærk nok til i en Samtale paa to Timer ikke at røbe mit Forehavende. Gode Gud, hvilken Samtale!

Albert havde lovet mig straks efter Aftensbordet at være i Haven med Lotte. Jeg stod paa Terrassen under det höje Kastanietræ og saa efter Solen, der nu for sidste Gang for mig gik ned over den yndige Dal og den sagte Flod. Ofte havde jeg staaet her med hende og betragtet det samme herlige Skue, og nu! — Jeg gik op og ned i Alleen, som var mig saa kær; et hemmeligt, sympathetisk Træk havde saa ofte fængslet mig her, endnu förend jeg kendte Lotte, og hvor glædede vi os ikke, da vi i Begyndelsen af vort Bekendtskab opdagede den gensidige Forkærlighed for denne lille Plads, som i Sandhed er en af de mest romantiske, som jeg har set dannet ved Kunst.

Först har Du imellem Kastanietræer den vide Udsigt — ak! jeg husker det, jeg har allerede skrevet saa meget til dig om, hvorledes höje Vægge af Bøgetræer tilsidst indeslutter En, og Alleen gennem et tilstødende Bosquet bestandig bliver mörkere, indtil alt løber ud i en lille indelukket Plads, over hvilken hele Ensomhedens Rædsel svæver. Jeg føler end, hvor hjemligt det var for mig, da jeg förste Gang

ved Middagstid traadte ind; jeg anede i Stilhed, hvilken Skueplads det skulde blive for Salighed og Smerte.

Omtrent en halv Time havde jeg vugget mig i de længselsfulde, søde Tanker om Gensyn, da jeg hørte dem komme op ad Terrassen. Jeg løb dem i Møde, med Gysen greb jeg hendes Haand og kyssede den. Vi var lige komne op, da Maanen steg op bagved den kratbevoksede Höj, vi talte om mange Slags Ting og uden at mærke det kom vi nærmere ved det mörke Indelukke. Lotte gik ind og satte sig, Albert ved Siden af, jeg ogsaa; dog lod min Uro mig ikke længe blive siddende; jeg stod op, traadte hen foran hende, gik frem og tilbage, satte mig igen: det var en ængstelig Tilstand. Hun gjorde os opmærksom paa den smukke Virkning af Maanelyset, som ved Enden af Bøgetræernes Række oplyste hele Terrassen foran os; et herligt Skue, der var desto mere slaaende, fordi rundt om en tæt Dæmring indhyllede os. Vi tav, efter nogen Tids Forløb begyndte hun: »Aldrig spadserer jeg i Maaneskin, uden at Tanken vender sig mod de afdøde, og Følelsen af Døden og af Fremtiden kommer over mig. Vi skal leve!« vedblev hun med et Udtryk af den herligste Følelse; »men, Werther, skal vi mødes og genkende hverandre? Hvad aner De? hvad siger De?«

»Lotte,« sagde jeg, idet jeg rakte hende Haanden og mine Öjne fyldtes med Taarer; »vi ses igen, her og hisset!« — Jeg kunde ikke sige mere. — Wilhelm, skulde hun spörge om det, netop da jeg havde den tunge Afsked i Hjærtet!

»Og mon de elskede hedengangne ved af os at sige,« vedblev hun, »mon de føler det, naar vi er lykkelige, at vi med varm Kærlighed mindes dem? O! min Moders Skikkelse svæver bestandig omkring mig, naar jeg i den stille Aften sidder blandt hendes Börn, blandt mine Börn, og naar de er forsamlede om mig, som de var forsamlede om hende. Naar jeg da med en længselsfuld Taare ser op til Himlen og ønsker, at hun kunde se herned et Öjeblik, hvorledes jeg holder det Løfte, som jeg gav hende i hendes Dødsstund, om at være en Moder for hendes Börn — med hvilken Følelse udraaber jeg ikke: »Tilgiv mig, dyrebareste, hvis jeg ikke er for dem, hvad Du var! Ak! jeg gör dog alt, hvad jeg kan; de fødes og klædes og, hvad der er mere end alt det, de plejes og elskes. Kunde Du se vor Endrægtighed, du kære hellige! da vilde Du med den varmeste Tak lovprise Gud, til hvem Du med de sidste, bitreste Taarer bad for dine Börns Frelse.«

Dette sagde hun! — o Wilhelm, hvem kan gentage, hvad hun sagde! Hvor kan det kolde, døde Bogstav fremstille denne Aands himmelske Blomst! Albert afbrød hende: »Det tager for meget paa Dem, kære Lotte! Jeg ved, De hænger ved disse Forestillinger, men jeg beder Dem, lad være!« — »O Albert,« sagde hun, »jeg ved, at Du ikke glemmer de Aftener ved det lille, runde Bord, naar Fader var rejst bort, og vi havde sendt de smaa i Seng. Du havde ofte en god Bog, men kom saa sjældent til at læse noget. Var Omgangen med dette herlige Væsen ikke mere end alt? Denne skönne, milde, muntre og

altid virksomme Kvinde! Gud kender de Taarer, hvormed jeg ofte kastede mig foran min Seng med Bön om at blive hende lig.«

»Lotte!« udbrød jeg, idet jeg kastede mig for hendes Fødder, greb hendes Haand og vædede den med tusinde Taarer, »Lotte, Guds Velsignelse og din Moders Aand hviler over dig!» — »Naar De blot havde kendt hende,« sagde hun, idet hun trykkede min Haand; »hun fortjente at have været kendt af Dem.« — Jeg troede, at jeg skulde synke i Jorden. Aldrig var et större, stoltere Ord udtalt over mig. — Og hun vedblev: »Og denne Kvinde maatte gaa bort i sine blomstrende Aar, da hendes yngete Sön ikke var seks Maaneder gammel! Hendes Sygdom varede ikke længe; huu var rolig og hengiven; kun gjorde det hende ondt for hendes Börn, især det mindste. Da det nærmede sig til Enden, sagde hun til mig: »Bring mig dem,« og jeg bragte dem ind, de smaa, som intet vidste, og de store, som var ude af sig selv; hun løftede Hænderne og bad for dem, kyssede den ene efter den anden, og sendte dem saa bort og sagde til mig: »Vær deres Moder!« Jeg gav hende min Haand derpaa. »Du lover meget, min Datter,« sagde hun, en Moders Hjærte og en Moders Öje. Jeg har ofte i dine taknemmelige Taarer set, at Du følte, hvad det var. Vis en Hustrus Troskab og Lydighed mod dine Søskende og mod din Fader! Du skal trøste ham.» Hun spurgte efter ham; han var gaaet ud for at skjule den uendelige Smerte, som han følte; han var sønderknust. — Albert, Du var i Værelset. Hun hørte nogen gaa og spurgte derom og

kaldte dig hen til sig, og betragtede dig og mig med den rolige Fortrøstning om, at vi skulde blive lykkelige og skulde blive lykkelige sammen.« — Albert faldt hende om Halsen og kyssede hende og raabte: »Vi er det! vi skal være det.« Den rolige Albert var helt ude af Fatning, og jeg var aldeles fra mig selv.

Werther!« begyndte hun, »saa maatte denne Kvinde dø! Gud! ofte tænker jeg paa, hvorledes man lader sit Livs kæreste bære bort, og ingen føler det saa tydelig som Börnene, som endnu længe klager over, at de sorte Mænd har baaret Moder bort!«

Hun stod op, jeg var vakt og rystet, jeg blev siddende og holdt hendes Haand. »Vi vil gaa,« sagde hun, »det er silde.« Hun vilde trække sin Haand til sig, men jeg holdt fastere. »Vi skal atter ses,« udbrød jeg, »atter mødes og finde hverandre blandt alle Væsner.« »Jeg gaar,« vedblev jeg, »jeg gaar gærne; og dog, hvis jeg skulde sige: *For evig*! kunde jeg ikke holde det ud. Lev vel, Lotte! lev vel, Albert! Vi ses igen!« »Ja, i Morgen, tænker jeg,« svarede hun spøgende. — Jeg kan føle dette »I Morgen«! Ak, hun vidste ikke, da hun trak sin Haand ud af min — De gik ud af Alleen, jeg stod og saa efter dem i Maaneskinnet, kastede mig paa Jorden og græd ud, sprang op og løb op paa Terrassen, og saa endnu der nede i Skyggen af de höje Lindetræer hendes hvide Klædning skinne frem ved Havedøren, jeg udstrakte mine Arme, og den forsvandt.

Anden Bog.

20. Oktober 1771. I Gaar ankom vi hertil. Gesandten er upasselig og vil derfor holde sig inde i nogle Dage. Alt vilde være godt, naar han blot ikke var saa frastødende. Jeg mærker, at Skæbnen har tiltænkt mig haarde Prøvelser. Dog frisk Mod! et let Sind bærer alt! Et let Sind? jeg kommer til at le over, at dette Ord falder mig i Pennen. O, en Smule mere roligt Blod vilde göre mig til det lykkeligste Menneske under Solen. Der, hvor andre med deres Smule Evne eller Talent skvadronerer og slaar om sig i selvbehagelig Tilfredshed, tvivler jeg dér om min Kraft og Begavelse? Gode Gud, som gav mig alt det, hvorfor beholdt Du ikke det halve og gav mig Selvtillid og Nöjsomhed!

Taalmodighed! kun Taalmodighed! det skal blive bedre; thi jeg siger dig, Du har Ret, min kære. Siden jeg er bleven tumlet om blandt Folk hver Dag og ser, hvad de foretager sig og hvordan de opfører sig, er det meget bedre med mig. Sikkerlig, da vi dog en Gang er skabte saaledes, at vi sammenligner alt med os og os selv med alt, beror Lykke og Ulykke kun paa de Ting, hvormed vi sammenligner os, og da er intet farligere end Ensomhed. Vor Fantasi, som af Naturen er tvungen til at hæve sig og som er næret ved Digtekunstens fantastiske Billeder, skaber en Række Væsner, hvoraf vi er de laveste, medens alt udenfor os forekommer os herligere, og ethvert andet Væsen er mere fuldkomment. Og det gaar ganske naturlig til. Vi føler saa ofte, at noget mangler os, og netop det,

som mangler os, synes ofte en anden at besidde, og ham udstyrer vi saa tilmed med dét, som vi selv har, og oven i Købet en vis ideal Elskværdighed. Saa er den lykkelige fuld færdig, en Skabning af os selv.

Derimod naar vi med al vor Svaghed og Möje arbejder lige frem, saa finder vi ofte, at vi med vor Langsomhed og Krydsen har bragt det videre end andre med deres Sejlads og Roning — og det er dog en sand Tilfredshed med sig selv, naar man løber jævnsides med eller endog forud for andre.

26. November 1771. Jeg begynder for Resten at befinde mig ganske taalelig her. Det bedste er, at der er nok at göre; endvidere danner de mange Slags Mennesker og ny Skikkelser et broget Skue for min Sjæl. Jeg har gjort Bekendtskab med Grev C., en Mand, som jeg for hver Dag faar större Ærbødighed for, en begavet Mand, som trods sin vidtskuende Aand ikke mangler Følelser; saa megen Sans for Venskab og Kærlighed skinner frem ved Omgangen med ham. Han fik sin Interesse for mig, da jeg besörgede et til ham rettet Hværv, og da han ved de förste Ord mærkede, at vi forstod hinanden, og at han kunde tale med mig anderledes end med enhver anden. Desuden kan jeg ikke noksom rose hans aabne Adfærd mod mig. Der er ingen saa sand og inderlig Glæde i Verden som at se en stor Aand, der aabner sig for En.

24. December 1771. Gesandten volder mig mange Ærgelser; det forudsaa jeg. Han er den mest pedantiske Nar, som man kan tænke sig; langsom og omstændelig som en gammel Tante; et Menneske, der aldrig er tilfreds med sig selv, og hvem ingen derfor

kan göre til Pas. Jeg arbejder gærne hurtig, og som det staar, saadan staar det; men saa kan han falde paa at give mig et Udkast tilbage og sige: »Det er godt, men se det igennem; man kan altid finde et bedre Ord, en mere passende Partikel.« Det er til at blive gal over. Ikke et »og«, ikke en Tøddel maa mangle, og han hader som Pesten de Digressioner, som ofte falder mig ind; naar man ikke aflirer hans Perioder efter den gamle Melodi, saa forstaar han ikke et Muk. Det er en Plage at have med saadant et Menneske at göre.

Grev C.'s Fortrolighed er det eneste, som kan holde mig skadesløs. Sidst sagde han ganske aabent til mig, hvor utilfreds han var med min Gesandts Langsomhed og Betænkeligheder. »Folk gör det besværligt for hverandre,« sagde han; »dog maa man finde sig deri som en rejsende, der skal over et Bjærg; ganske vist, hvis Bjærget ikke var der, vilde Vejen være langt lettere og kortere, men nu er det der, og man skal over!« —

Min gamle mærker ogsaa, at Greven giver mig Fortrinet for ham, det ærgrer ham, og han griber enhver Lejlighed til at tale ondt om Greven til mig; jeg siger naturligvis imod, og derved bliver Sagen kun værre. I Gaar gjorde han mig vred; ti han sigtede ogsaa til mig: Til saadanne Hverv i Verdenslivet var Greven ganske dygtig, han arbejdede med stor Lethed og førte en god Pen; men grundig Lærdom manglede han som alle Skönaander. Under denne Tale saa han ud, som om han vilde sige: Mærker Du Brodden?« Men det virkede ikke paa mig; jeg foragtede det Menneske, der kunde tænke og opføre sig saaledes.

Jeg svarede og fægtede temmelig heftig. Jeg sagde, at Greven var en Mand, som man maatte agte baade for hans Karakter og hans Kundskaber. »Jeg har ikke kendt nogen,» sagde jeg, »hvem det er lykkedes i den Grad at udvide sin Aand og udspænde den over utallige Genstande og dog at bevare denne Virksomhed i det daglige Liv.« Det var ham som en Brand i Næsen, og jeg anbefalede mig for ikke at irritere ham ved en videre Udvikling.

Og det har I Skylden for, som med eders Snak lokkede mig i Aaget og fortalte saa meget om Aktivitet. Aktivitet! Hvis den Mand, der lægger Kartofler og rider til Byen for at sælge sit Korn, ikke udretter mere end jeg, saa vil jeg endnu i ti Aar arbejde paa den Galej, som jeg nu er lænket til!

Og saa den forgyldte Elendighed og Kedsommeligheden hos disse ubehagelige Mennesker, som man ser ved Siden af hinanden! Rangsygen iblandt dem, hvorledes de vaager og lurer paa at komme et lille Skridt foran den anden; de elendigste, ynkværdigste Lidenskaber, ganske ubedækkede. Der er for Eksempel en Kone, som taler med enhver om sin Adel og sit Fædreland, saa at enhver fremmed maa tænke: Det er en naragtig Kvinde, som bilder sig en Mængde ind af sit Adelskab og sit Land. Men det er meget værre; thi det er en Datter af en Amtskriver her i Naboskabet. Se, jeg kan ikke forstaa de Mennesker, der har saa lidt Begreb, at de kan prostituere sig paa en saa plat Maade.

Rigtignok mærker jeg daglig, min kære, hvor dumt det er at tænke sig andre efter sig selv. Og da

jeg har saa meget at göre med mig selv, og mit Hjærte er saa stormfuldt — ak! saa lader jeg gærne de andre vandre deres Veje, naar de blot vilde lade mig vandre mine. Hvad der mest ærgrer mig, er de ulykkelige sociale Forhold. Jeg ved ganske vist saa godt som nogen, hvor nødvendig Standsforskel er, og hvor mange Fordele den forskaffer mig selv; kun skal den ikke staa mig i Vejen netop der, hvor jeg endnu kunde nyde en Smule Glæde, et Skin af Lykke her paa Jorden. Fornylig paa en Spadseretur stiftede jeg Bekendtskab med en Frøken von B., et elskværdigt Væsen, som har bevaret megen Naturlighed trods den stive Levemaade. Vi syntes godt om hinanden under Samtalen, og ved Afskeden bad jeg om Tilladelse til at maatte se hende hjemme. Hun gav den med saa megen Frimodighed, at jeg næppe kunde oppebie den passende Tid til at besøge hende. Hun er ikke herfra og er i Huset hos en Tante. Den gamles Udtryk behagede mig ikke. Jeg viste hende megen Opmærksomhed og rettede min Tale mest til hende, og i mindre end en halv Time havde jeg opdaget, hvad Frøkenen senere selv tilstod: at den kære Tante manglede alt, passende Formue, Aandrighed, enhver Støtte uden hendes Række af Aner, at hun ingen Tilflugt havde undtagen i sin Stand, bag hvilken hun har barrikaderet sig, og ingen Nydelse uden at overse alle borgerlige fra sin Piedestal. Som ung skal hun have været smuk og först pint mangen Yngling ved sin Knibskhed, senere böjet sig under en gammel Officers Aag, som for denne Pris og et taaleligt Underhold henslæbte en sörgelig Periode med hende og døde.

Nu staar hun alene i en endnu sørgeligere, og vilde slet ikke blive bemærket, hvis hendes Niece ikke var saa elskværdig.

8. Januar 1772. Hvad maa det dog være for Mennesker, hvis hele Sjæl gaar op i Ceremoniellet, og hvis hele Digten og Tragten i lange Aar gaar ud paa at kunne rykke en Plads höjere op ved Bordet! Og det er Synd at sige, at de mangler andet at tænke paa; tværtimod dynger Arbejdet sig op, fordi man over smaalige Ærgrelser hindres i at besörge de vigtigere Sager. Forrige Uge opstod der Strid ved en Kanetur, og hele Fornöjelsen blev ødelagt.

De Taaber ser ikke, at det egenlig slet ikke kommer an paa Pladsen, og at den, som beklæder den förste, sjælden spiller den vigtigste Rolle! Hvor mangen Konge regeres ikke af sin Minister, og Ministeren af sin Sekretær? Hvem er saa den øverste? Efter min Mening den, der overser de andre og som har Magt eller List nok til at anspænde deres Kræfter og Lidenskaber til sine egne Planers Udførelse.

20. Januar. Kære Lotte, jeg maa skrive til Dem her i en simpel Krostue, hvor jeg har søgt Tilflugt mod Uvejret. Saa længe jeg færdedes i den sörgelige Rede D. blandt disse fremmede Folk, der var mit Hjærte aldeles uvedkommende, har jeg ikke haft noget Öjeblik, hvor jeg følte mig tilskyndet til at skrive til Dem; men her i denne Hytte, i denne indskrænkede Ensomhed, medens Sneen pisker mod Ruderne, her var De min förste Tanke. Da jeg traadte ind, randt Deres Skikkelse, Deres Minde mig i Hu, saa helligt,

saa varmt, Lotte! Gode Gud, det förste lykkelige Öjeblik paa ny!

Hvis De saa mig, min kæreste, i denne Hvirvel af Adspredelser! hvor udtörrede mine Følelser bliver! ikke et Öjeblik med et fuldt Hjærte, ikke en eneste lykkelig Time! intet, intet! Jeg staar ligesom foran en Laterne magica og ser Mændene og Hestene rykke frem for mine Öjne og spørger ofte mig sely, om det ikke er et optisk Bedrag. Jeg spiller med eller rettere jeg bliver brugt i Spillet som en Marionetdukke, og ofte griber jeg min Nabos Træhaand og gyser tilbage. Om Aftenen beslutter jeg at nyde Solopgangen, men bliver liggende i Sengen; om Dagen haaber jeg at skulle glæde mig over Maaneskinnet, men bliver saa hjemme. Jeg ved ikke rigtig, hvorfor jeg staar op eller gaar i Seng.

Den Surdejg mangler, som bragte mit Liv i Gæring; den Henrykkelse, som i de dybe Nætter holdt mig vaagen, er borte, den, som om Morgenen vækkede mig af Sövnen, er forsvunden.

Et eneste kvindeligt Væsen har jeg her truffet, en Frøken von B.; hun ligner Dem, kære Lotte, for saa vidt nogen kan ligne Dem. Ej! vil De sige, han lægger sig efter smukke Komplimenter! Ganske usandt er det ikke. I den sidste Tid er jeg meget elskværdig, da jeg dog ikke kan være anderledes, viser megen Aandrighed, og Damerne siger, at ingen forstaar at komplimentere saa fint som jeg (og at lyve, tilföjer De; thi uden det gaar det ikke, mener De?). Jeg vilde fortælle om Frøken B. Hun har megen Følelse, der lyser klart ud af hendes blaa Öjne. Hendes Stand er hende en Byrde, da den ikke opfylder noget af hendes

Hjærtes Ønsker. Hun længes bort fra denne Tummel, og ofte fordyber vor Fantasi sig i landlige Scener med ublandet Lyksalighed, ak! og i Tanken om Dem! Hvor ofte maa jeg ikke hylde Dem! nej, ikke »maa,« jeg gör det frivillig, hører saa gærne fra Dem, elsker Dem!

Gid jeg sad ved Deres Fødder i det kære, hyggelige, lille Værelse, og vore kære smaa trillede sig rundt om, og naar de blev for stöjende, vilde jeg samle dem om mig i Ro ved et gyseligt Eventyr.

Solen gaar herlig ned og lyser over den snebedækkede Egn, Uvejret er forbi, og jeg — maa igen spærre mig inde i mit Bur, — Farvel! Er Albert hos Dem? Og hvordan? — Gud forlade mig dette Spörgsmaal.

8. Februar. I otte Dage har vi haft det afskyeligste Vejr, og jeg befinder mig vel derved. Ti i den Tid jeg har været her, har der endnu ikke været en smuk Dag paa Himlen, uden at en har fordærvet den for mig og gjort mig ked deraf. Naar det nu rigtig regner og fyger og fryser eller tøer, ha! tænker jeg, saa kan det dog hjemme ikke være værre end ude, og omvendt, og saa er det godt. Naar Solen om Morgenen staar op og lover en smuk Dag, kan jeg aldrig lade være med at udbryde: Der har de igen et himmelsk Gode, som de kan berøve hverandre! Der er intet, som de ikke kan berøve hverandre! Sundhed, Ære, Glæde, Vederkvægelse! Og det mest af Kejtethed, Dumhed og Indskrænkethed, og naar man hører paa dem, i den bedste Mening. Ofte har jeg Lyst til paa mine Knæ at bede, at de dog vilde lade være med at rase saadan i deres egne Indvolde.

17. Februar. Jeg er bange for, at Gesandten og jeg ikke holder det længe ud sammen. Han er aldeles utaalelig. Hans Maade at arbejde paa og besörge sine Hværv er saa latterlig, at jeg ikke kan dy mig for at sige ham imod og ofte at udføre noget efter mit Hoved og paa min Maade, hvad der naturligvis aldrig er ham tilpas. Derfor har han nylig klaget over mig ved Hoffet og Ministeren tildelte mig en, ganske vist mild Tilrettevisning, men det var dog en Tilrettevisning, og jeg stod i Begreb med at forlange min Afsked, da jeg modtog et privat Brev*) fra ham, et Brev, som jeg faldt paa Knæ for og tilbedte den höje, ædle, vise Følelse deri. Han dadler min altfor store Ömfindtlighed, mine overspændte Ideer om Virksomhed, om Indflydelse paa andre, om at trænge ind i sine Hværv ærer han som Udslag af Ungdommens Mod og søger ikke at udrydde dem men at formilde dem og at lede dem derhen, hvor de kan have frit Spil og göre kraftig Virkning! Jeg er derfor ogsaa bleven styrket for nogen Tid og bleven enig med mig selv. Sjælefred og Glæde over sig selv er en herlig Ting. Kære Ven, naar blot Klenodiet ikke var saa skrøbeligt, som det er smukt og kostbart.

20. Februar. Gud velsigne Eder, mine kære, og give Eder alle de lykkelige Dage, som han berøver mig!

Jeg takker Dig, Albert, for at Du har skuffet mig:

*) Af Ærefrygt for denne fortræffelige Mand er det omtalte Brev og et andet, som senere omtales, taget ud af denne Samling, da en saadan Dristighed næppe vilde kunde undskyldes selv ved Publikums varmeste Taknemmelighed.

jeg ventede paa Efterretning om, hvornaar eders Bryllup skulde være, og havde besluttet höjtidelig paa den Dag at tage Profiltegningen af Lotte ned fra min Væg og begrave den blandt andre Papirer. Nu er I forenede, og hendes Billede er endnu her! Nu, saa skal det forblive der! og hvorfor ikke? Jeg véd, jeg er jo hos Eder, jeg er uden Skade for Dig i Lottes Hjærte, har den anden Plads efter Dig, den vil og maa jeg beholde. O, jeg vilde blive rasende, hvis hun kunde glemme — Albert, den Tanke rummer et Helvede, Albert, lev vel! Lev vel, himmelske Engel! Lev vel, Lotte!

15. Marts. Jeg har haft en Ærgrelse, som vil fordrive mig herfra. Jeg bider Tænderne sammen; for Djævlen! det er uopretteligt, og deri har dog I alene Skylden, I, som ansporede og tilskyndede og pinte mig til at vælge en Post, der ikke var efter min Smag. Nu har jeg det, nu har I det saa godt! Og for at Du ikke igen skal sige, at mine overspændte Ideer ødelægger alt, saa har Du her, min kære Herre, en Fortælling saa klar og ligefrem, som nogen Historiker kunde skrive.

Grev von C. holder af mig og udmærker mig, det er bekendt, og det har jeg allerede hundrede Gange fortalt dig. Nu var jeg til Middag hos ham i Gaar, netop paa den Dag, da om Aftenen den fornemme Kreds af Herrer og Damer kommer sammen hos ham, som jeg aldrig har tænkt paa, ligesaa lidt som det er faldet mig ind, at vi underordnede hørte til der. Naa! Jeg spiser hos Greven, og efter Bordet gaar vi op og ned i den store Sal; jeg samtaler med ham og med Oberst B., der kommer til, og saaledes nærmer Tiden

til Selskabet sig. Jeg tænker ved Gud ikke paa noget. Da træder den meget naadige Frue von S. ind med sin Hr. Gemal og sin vel udrugede Gæsling, en Datter med et fladt Bryst og et nydeligt Korset; da denne Race er mig inderlig afskyelig, vilde jeg netop anbefale mig og ventede kun, indtil Greven var sluppen for deres modbydelige Lirumlarum, da Frøken B. traadte ind. Da mit Hjærte altid banker noget stærkere ved Synet af hende, blev jeg, stillede mig bag ved hendes Stol og bemærkede först efter nogen Tids Forløb, at hun talte med mig mindre aabenhjærtig end ellers, endog med nogen Forlegenhed. Det var mig paafaldende. Er hun som alle de andre! tænkte jeg, idet jeg følte mig stødt og vilde gaa; men dog blev jeg, fordi jeg gærne vilde have hende undskyldt, og ikke troede det, og endnu haabede paa et venligt Ord af hende og — hvad Du vil. Imidlertid bliver Selskabet fuldtalligt. Baron F. med hele Garderoben fra Frants den förstes Kroning, Hofraad R., her kaldet Hr. von R. med sin døve Kone o. s. v., ikke at forglemme Hr. I., der med sine ringe Indtægter stopper Hullerne i sin gammeldags Garderobe med nymodens Lapper: alle disse kommer anstigende; jeg taler med nogle bekendte, som alle ere meget lakoniske. Jeg tænkte — og passede kun paa min Frøken B. Jeg mærkede ikke, at Damerne i den anden Ende af Salen hviskede sammen, at det gik rundt til Herrerne, at Fru von S. talte med Greven (alt dette fortalte Frøken B. mig bagefter), indtil Greven gik hen til mig og trak mig hen til et Vindue. »De kender vore besynderlige Forhold,« sagde han; »jeg mærker, at Selskabet er misfornöjet med at

se dem her. Jeg vilde ikke for alt i Verden —« »Deres Eksellence,« sagde jeg afbrydende, »jeg beder tusend Gange om Forladelse; jeg skulde snarere have tænkt derpaa, men jeg ved, at De tilgiver mig denne Inkonsekvens. Jeg vilde allerede för tage Afsked, men en ond Aand har holdt mig tilbage,« tilföjede jeg smilende, idet jeg bukkede. Greven greb min Haand med et Udtryk, som sagde mig alt. Jeg smuttede sagte ud af det fornemme Selskab, gik hen og satte mig op i en Kabriolet og kørte til M. for paa Höjen der at se Solen gaa ned samt i min Homer læse den herlige Sang om, hvorledes Odyssens beværtedes af den gæve Svinehyrde. Det var altsammen fortræffeligt.

Om Aftnen kommer jeg hjem til Bordet; der var endnu kun faa i Gæstestuen; de spillede Tærninger og havde slaaet Borddugen tifbage. Da kommer den skikkelige A. ind, lægger sin Hat, og idet han ser paa mig, gaar han hen til mig og siger sagte: »Du har nok haft Ærgrelser?« »Jeg?« »Ja, Greven har jo vist dig ud af Selskabet.« »Fanden tage dem!« sagde jeg; »det var godt, at jeg kom ud i den fri Natur.« »Det er godt, at Du tager Dig det saa let; det ærgrer mig kun, at det allerede fortælles overalt.« Da begyndte det at nage mig. Om alle, som kom til Bords og saa paa mig, tænkte jeg: De ser kun paa Dig for den Histories Skyld. Det irriterede mig.

Og da man nu i Dag overalt, hvor jeg kommer ind, endog beklager mig, da jeg hører, at mine Misundere triumferer og siger, at nu kan man da se, hvordan det gaar med de overmodige, som vilde göre

sig til af deres Smule gode Hoved og derfor troede at kunne sætte sig ud over alle Skranker, og mere af den Surdejg — nu kunde jeg have Lyst til at jage mig en Kniv i Hjærtet; ti man kan sige om Selvstændighed, hvad man vil, jeg vil nok se den Mand, der kan taale, at Skurke taler om ham, naar de har faaet noget at hænge deres Hat paa; ti naar de taler hen i Vejret, kan man tage det med Sindsro.

16. Marts. Alting irriterer mig. I Dag møder jeg Frøken B. i Alleen; jeg kunde ikke lade være at tiltale hende, og saa snart vi var kommen noget bort fra de andre, at udtale, at jeg var saaret ved hendes nylig udviste Optræden. »O Werther!« sagde hun inderligt, »kunde De fortolke min Forvirring saaledes, De, som kender mig? Hvad har jeg ikke lidt for Deres Skyld lige fra det Öjeblik, da jeg traadte ind i Salen. Jeg forudsaa alt; hundrede Gange var jeg lige ved at sige det til Dem. Jeg vidste, at Fruerne von S. og T. med deres Mænd hellere vilde bryde op end blive i Deres Selskab; jeg vidste, at Greven ikke tör bryde med dem — og nu den Bysnak!« — »Hvorledes, Frøken?« sagde jeg, idet jeg skjulte min Skræk; ti alt, hvad Adelin i Forgaars havde sagt mig, løb som kogende Vand gennem mine Aarer i dette Öjeblik. »Hvad har det ikke allerede kostet mig!« sagde det elskede Væsen med Taarer i Öjnene. — Jeg var ikke mere Herre over mig selv, jeg vilde til at kaste mig for hendes Fødder. »Forklar Dem!« raabte jeg. Taarerne løb ned ad hendes Kinder. Jeg var ude af mig selv. Hun aftörrede dem uden at ville skjule dem. »De kender min Tante,» begyndte

hun; »hun var til Stede, og o! med hvilke Öjne har hun ikke betragtet dette! Werther, i Gaar Aftes og i Morges tidlig har jeg döjet en Prædiken om min Omgang med Dem, jeg har maattet høre paa, at De blev dadlet og revet ned, og jeg kunde og turde kun forsvare Dem halvt.

Ethvert Ord, som hun sagde, var som et Dolkestød i mit Hjærte. Hun følte ikke, hvilken Barmhjærtighed det vilde have været at fortie alt dette for mig; og nu tilföjede hun oven i Købet, hvad der endvidere vilde blive snakket derom, hvilken Slags Mennesker der vilde triumfere derover, og hvorledes man vilde gotte sig og glæde sig over Straffen for mit Overmod og min Ringeagt for andre, som man allerede længe har bebrejdet mig. At høre alt dette af hende, Wilhelm, udtalt med den sandeste Deltagelse — jeg var tilintetgjort, og er endnu indvendig rasende. Jeg vilde ønske, at En understod sig i at bebrejde mig det, for at jeg kunde jage ham min Kaarde i Livet; det vilde lette mig, naar jeg saa Blod. Ak! hundrede Gange har jeg grebet en Kniv for at skaffe dette beklemte Hjærte Luft. Man fortæller om en Slags ædle Heste, at naar de er overordenlig ophidsede og forjagede, bider de af Instinkt en Aare over paa sig for at skaffe sig Luft. Saaledes gaar det ofte mig; jeg vilde nok aabne en Aare, som kunde skaffe mig den evige Frihed.

24. Marts. Jeg har forlangt min Afsked ved Hoffet, og jeg haaber at faa den; I maa tilgive mig, at jeg ikke först har indhentet Tilladelse dertil hos Eder. Jeg maa bort, og alt, hvad I kunde have at

sige for at bevæge mig til at blive, ved jeg, og altsaa — Bring min Moder denne Efterretning med Læmpe! jeg kan ikke hjælpe mig selv, og hun maa finde sig i, at jeg derfor heller ikke kan hjælpe hende. Rigtignok maa det göre hende ondt. At se den smukke Karriere, som hendes Sön begyndte paa, lige til Geheimeraad og Gesandt, saa pludselig afbrudt; tilbage med Dyret i Stalden! Bring nu ud deraf, hvad I vil, og kombiner de mulige Tilfælde, i hvilke jeg kunde eller skulde være bleven; kort sagt, jeg rejser; for at I kan vide, hvor jeg kommer hen, saa er der her Fyrst***, som syntes meget godt om mit Selskab; da han hørte min Beslutning, bad han mig om at rejse med ham til hans Godser for at tilbringe det smukke Foraar der. Jeg skal være ganske overladt til mig selv, har han lovet, og da vi til en vis Grad forstaar hinanden, vil jeg prøve det paa Lykke og Fromme og rejse med ham.

Efterskrift. 13. April. Tak for dine to Breve. Jeg svarede ikke, fordi jeg lod dette Brev ligge, indtil min Afsked kom fra Hoffet; jeg var bange for, at Moder skulde henvende sig til Ministeren og berede mit Forehavende Vanskeligheder. Men nu er det gjort, nu har jeg min Afsked. Jeg vil ikke fortælle, hvor nødig man har givet mig den, og hvad Ministeren har skrevet til mig; I vilde saa udbryde i ny Veklager. Arveprinsen sendte mig til Afsked femogtyve Dukater med nogle Ord, som rørte mig til Taarer; altsaa behøver jeg ikke at faa de Penge af Moder, som jeg nylig skrev om.

5. Maj. I Morgen rejser jeg herfra, og da mit

Fødested kun ligger seks Mil fra Vejen, saa vil jeg gense det og mindes de gamle i en lykkelig Dröm tilbragte Dage. Jeg vil gaa ind ad den samme Port, gennem hvilken Moder kørte ud med mig, da hun efter Faders Død forlod det kære, hyggelige Sted for at spærre sig inde i den utaalelige By. Farvel, Wilhelm, Du skal faa at høre om min Rejse.

9. Maj. Jeg har fuldbragt Valfarten til mit Hjem med en Pilgrims hele Andagt, og mange, uventede Følelser har betaget mig. Ved den store Lind, som staar en Fjerdingvej udenfor Byen henimod S., lod jeg Vognen holde, steg ud og lod Postillonen køre videre, for at jeg til Fods kunde føle enhver Erindring ny og levende, som jeg selv vilde. Der stod jeg nu under Linden, der fordum, da jeg var Barn, var Maalet og Grænsen for mine Ture. Hvor forandret! Den Gang længtes jeg i lykkelig Uvidenhed efter at komme ud i den ubekendte Verden, hvor jeg haabede saa megen Næring og Nydelse for mit Hjærte, haabede at fylde og tilfredsstille mit fremadstræbende, længselsfulde Bryst. Nu kommer jeg tilbage fra den vide Verden, — o min Ven! med hvor mange skuffede Forhaabninger, med hvor mange mislykkede Planer! — Jeg saa de Bjærge ligge for mig, der saa mange tusende Gange havde været mine Ønskers Maal. I Timevis kunde jeg sidde her og længes fremad, med hele min Sjæl fortabe mig i Skovene og Dalene, der i en venlig Dæmring fremstillede sig for mine Öjne, og naar jeg saa til den bestemte Tid maatte hjem igen, med hvilken Ulyst forlod jeg ikke det kære Sted! — Jeg kom nærmere til Byen; alle de

gamle Huse i Haverne hilste jeg paa, de ny var mig imod ligesom alle andre Forandringer, som man havde foretaget. Jeg traadte ind af Porten, og genfandt mig hel og holden. Men, kære, jeg vil ikke gaa i Detailler; saa henrivende som det var for mig, saa ensformigt vilde det blive at fortælle. Jeg havde bestemt at bo paa Torvet lige ved Siden af vort gamle Hus. Da jeg gik derhen, bemærkede jeg, at Skolen, hvor en skikkelig, gammel Kone havde gennemterpet os som Börn, var lavet om til en Butik. Jeg huskede den Uro, de Taarer, det Mismod, den Angst, som jeg döjede i dette Hus. — Hvert Skridt var mærkværdigt for mig. En Pilgrim i det hellige Land træffer ikke saa mange Steder med religiøse Minder, og hans Sjæl er næppe saa opfyldt af hellig Bevægelse. Jeg gik langsmed Floden til en bestemt Gaard; det var ellers ogsaa min Spadseretur, og der var de Steder, hvor vi Drenge øvede os i at slaa Smut. Jeg huskede saa klart, hvor ofte jeg stod og saa efter Vandet, og med hvor forunderlige Anelser jeg fulgte det, hvor eventyrlige jeg tænkte mig de Egne, hvor det nu flød hen, og hvor snart jeg der fandt Grænserne for min Fantasi, og dog maatte det jo videre, bestandig videre, indtil jeg fortabte mig fuldstændig i Anskuelsen af et usynligt fjærnt Land. — Se, kære, saa naive og saa lykkelige var de herlige Patriarker, saa barnlig var deres Følelse og Digtning. Naar Odysseus taler om det umaadelige Hav og den uendelige Jord, er det saa sandt, menneskeligt, inderligt og hemmelighedsfuldt. Hvad hjælper det mig, at jeg nu som enhver Skoledreng kan fortælle, at den er rund?

Mennesket behøver kun et lidet Jordstykke for at leve derpaa og nyde, et mindre for at hvile derunder.

Nu er jeg her, paa Fyrstens Jagtslot. Jeg kan ganske godt leve sammen med ham; han er sanddru og ligefrem. Han har omkring sig nogle forunderlige Mennesker, som jeg ikke kan blive klog paa. De synes ikke at være Gavtyve, men ser dog heller ikke ud til at være ærlige Folk. Ofte forekommer de mig at være ærlige, og dog kan jeg ikke have Tillid til dem. Hvad der gör mig ondt, er, at han ofte taler om Ting, som han kun har hørt og læst om, og tilmed netop fra det Synspunkt, hvorunder den anden har fremstillet det for ham.

Derfor sætter han ogsaa mere Pris paa min Forstand og mine Talenter, end paa mit Hjærte, som dog er min eneste Stolthed, som alene er Kilden til alt, til al Kraft, al Salighed og al Elendighed. Ak! hvad jeg ved, kan enhver vide — mit Hjærte har jeg alene.

25. Maj. Jeg havde noget i Sinde, som jeg ikke vilde fortælle, førend det var udført; nu kan jeg ligesaa godt göre det, da der ikke bliver noget deraf. Jeg vilde i Krig; det har længe ligget mig paa Sinde. Særlig af den Grund har jeg fulgt Fyrsten herhen, da han er General i den ***ske Armé. Paa en Spadseretur aabenbarede jeg ham mit Forehavende; han fraraadede det, og det vilde hos mig mere have været en Lidenskab end et løst Indfald, hvis jeg ikke havde givet efter for hans Grunde.

11. Juli. Sig, hvad Du vil, jeg kan ikke blive her længer. Hvad skal jeg her? Tiden falder mig lang. Fyrsten behandler mig saa godt som nogen kan

ønske sig, og dog er det mig ikke tilpas. Vi har i Grunden intet fælles. Han er en Mand med Forstand, men med ganske almindelig Forstand; Omgangen med ham underholder mig ikke mere, end om jeg læser en velskreven Bog. Jeg bliver her otte Dage endnu, og saa drager jeg atter ud for at flakke om. Det bedste, som jeg har udrettet her, er min Tegning. Fyrsten har megen Følelse for Kunsten, og han vilde have endnu mere, hvis han ikke var indskrænket ved det modbydelige videnskabelige Væsen og den sædvanlige Terminologi. Ofte maa jeg bide Tænderne sammen, naar jeg med Varme og Fantasi fører ham om i Naturen og Kunsten, og naar han saa tror at göre rigtig vel i at komme stikkende med et moderne Kunstord.

16. Juli. Ja, vel er jeg en omflakkende Vandrer paa Jorden! Er I da mere?

18. Juli. Hvor jeg vil hen? Det skal jeg betro Dig i Hemmelighed. Fjorten Dage til maa jeg blive her, og derpaa har jeg sagt, at jeg vil besøge Bjærgværkerne i det **ske Distrikt; men i Grunden er det mig ligegyldigt; jeg vil kun atter nærmere til Lotte; det er det hele. Og jeg ler ad mit eget Hjærte — og föjer det.

23. Juli. Nej, det er godt! det er altsammen godt! — Jeg hendes Mand! O Gud, Du, som skabte mig, hvis Du havde beredt mig denne Salighed, skulde hele mit Liv være en vedvarende Bön. Jeg vil ikke gaa i Rette, tilgiv mig disse Taarer, tilgiv mig disse forgæves Ønsker! — Hun min Hustru! Naar jeg sluttede det elskeligste Væsen under Solen i mine Arme!

— Det gyser i hele mit Legeme, Wilhelm, naar Albert tager hende om det slanke Liv.

Og tör jeg sige det? Hvorfor ikke, Wilhelm? Hun vilde være bleven lykkeligere med mig end med ham! O! han er ikke det Menneske, som kan opfylde alle dette Hjærtes Ønsker. En vis Mangel paa Følsomhed, en Mangel — tag det for, hvad Du vil! — hans Hjærte banker ikke sympathetisk ved — ak! — ved et Sted i en smuk Bog, hvor Lottes og mine Følelser stemmer overens, og i hundrede andre Tilfælde, naar det indtræffer, at vi ytrer vore Følelser om en Tredjemands Gærning. Kære Wilhelm! — Men han elsker hende med hele sin Sjæl, og en saadan Kærlighed, hvad fortjener den ikke! —

Et utaaleligt Menneske har her afbrudt mig. Mine Taarer er törrede. Jeg er adspredt. Farvel kære!

4. August. Det er ikke mig alene, hvem det gaar saaledes. Alle Mennesker bliver skuffede i deres Forhaabninger og bedragne i deres Forventninger. Jeg besøgte den gode Kone ved Lindetræerne. Den ældste Dreng løb mig i Møde; hans Glædesskrig hidkaldte Moderen, der saa meget nedslaaet ud. Hendes förste Ord var: »Gode Herre, ak! min Hans er død.« Det var den yngste af Drengene. Jeg tav. »Og min Mand,« sagde hun, »er kommen tilbage fra Schweiz og har ikke bragt noget med, og uden gode Menneskers Hjælp havde han maattet tigge sig frem; undervejs fik han Feber.« Jeg kunde intet svare, men gav Drengen noget; hun bad mig om at modtage nogle Æbler, hvilket jeg gjorde, og forlod derpaa Stedet for dette sörgelige Minde.

21. August. I en Haandevending kan jeg blive helt forandret. Ofte vil et glædeligt Syn paa Livet igen bryde frem, men ak! kun for et Öjeblik! — Naar jeg saaledes fortaber mig i Drömme, kan jeg ikke frigöre mig for den Tanke: Men hvad nu, om Albert døde? Du vilde! ja, hun vilde — og saa forfølger jeg dette Hjærnespind, indtil det fører mig til den Afgrund, som jeg gyser tilbage for.

Naar jeg gaar ud af Porten, ad den Vej, som jeg förste Gang kørte paa for hente Lotte til Ballet, hvor er da ikke al Ting forandret! Alt, alt er forbi. Intet Blink fra den forrige Verden, ikke et Pulsslag af mine Følelser fra den Tid. Jeg er til Mode som en Aand maa være, der vender tilbage til det nedbrændte, ødelagte Slot, som han en Gang som en kraftig Fyrste byggede og som han ved sin Død med lyse Forhaabninger efterlod til sin Sön udstyret med alle herlige Gaver.

3. September. Ofte forstaar jeg ikke, hvorledes hun *kan* elske en anden, *tör* elske en anden, da jeg dog elsker hende alene, saa inderlig, saa uendelig, og ikke kender, ved eller har noget andet end hende.

4. September. Ja, saaledes er det! Ligesom Naturen böjer sig om Efteraaret, saaledes bliver det Efteraar i mig og omkring mig. Mine Blade bliver gule, og allerede er Bladene faldne af Træerne i Omegnen. Har jeg ikke allerede en Gang skrevet til Dig om en Bondeknøs straks efter min Ankomst hertil? Nu spurgte jeg igen om ham i Wahlheim; det hed sig, at han var jaget fra sin Tjeneste, og at ingen vilde vide noget af ham mere. I Gaar traf jeg ham

tilfældig paa Vejen til en anden Landsby; jeg tiltalte ham, og han fortalte mig sin Historie, der rørte mig overordentlig, som Du let kan forstaa, naar jeg igen fortæller dig den. Dog hvorfor alt dette? hvorfor beholder jeg ikke hos mig selv, hvad der ængster og krænker mig? hvorfor skal jeg ogsaa bedrøve Dig? hvorfor giver jeg Dig bestandig Lejlighed til at beklage mig og skænde paa mig? Naa, lad saa være! ogsaa det kan høre med til min Skæbne.

Med en stille Sörgmodighed, hvori jeg troede at bemærke en Smule Skyhed, svarede Mennesket i Begyndelsen paa mine Spörgsmaal; men snart blev han mere aabenhjærtig, som om han paa en Gang genkendte sig selv og mig, og tilstod sine Fejl og beklagede sin Ulykke. Kunde jeg blot fremstille nöjagtig hvert enkelt af hans Ord, kære Ven! Han bekendte, ja han fortalte med en Slags Nydelse og Lykke ved Genkaldelsen i Erindringen, at Lidenskaben til Konen i Huset var forøget hos ham hver Dag, saa at han tilsidst ikke havde vidst, hvad han gjorde, hvorledes han udtrykte sig, og hvad han selv vilde. Han havde hverken kunnet spise eller drikke eller sove: det sad fast i Halsen paa ham; han havde gjort, hvad han ikke skulde göre; hvad der blev paalagt ham, glemte han; han var som forfulgt af en ond Aand, indtil han en Dag, da han vidste, at hun var i et Kammer ovenpaa, gik bag efter hende eller snarere blev draget bag efter. Da hun ikke vilde høre paa hans Bönner, vilde han tage hende med Vold; han vidste ikke, hvordan det gik til med ham, men tog Gud til Vidne paa, at hans Hensigter overfor hende altid havde været rede-

lige, og at han intet havde ønsket med mere Længsel end, at hun vilde tage ham til Mand og leve sit Liv ved hans Side. Da han havde talt en Tid lang, begyndte han at stamme i det, som en, der endnu har noget at sige, men ikke tör komme frem med det; endelig tilstod han forlegen, hvilke smaa Fortroligheder hun havde tilladt ham, og hvilken intim Stilling hun havde tildelt ham. Han brød af to eller tre Gange, og gentog den ivrigste Protest imod, at han sagde dette for at forringe hende, som han udtrykte sig; han elskede og ærede hende som för, og sligt havde han aldrig sagt, og dette fremførte han kun for at overtyde mig om, at han ikke var fuldstændig forskruet og vanvittig. — Og her, min kære Ven, begyndte jeg igen min gamle Vise, som jeg bestandig vil foredrage: Kunde jeg blot fremstille for Dig dette Menneske, saaledes som han stod for mig, og som han endnu staar for mig! Kunde jeg blot sige Dig al Ting rigtig, for at Du kunde mærke, hvilken Deltagelse jeg nærer og maa nære for hans Skæbne! Dog nok herom! da Du kender min Skæbne og kender mig, saa ved Du desværre altfor vel, hvad der drager mig hen til alle ulykkelige og især til denne ulykkelige.

Ved atter at gennemlæse Papiret, ser jeg, at jeg har glemt at tilföje Slutningen paa Historien, som man for Resten let kan tænke sig til. Hun værgede sig mod ham; hendes Broder kom til; han har allerede længe hadet ham og ønsket ham ud af Huset, fordi han frygtede for, at ved et nyt Ægteskab vilde Arven gaa fra hans Börn, hvilken nu giver dem gode Forhaabninger, da hun er barnløs; han havde straks jaget

ham ud og gjort et saadant Spektakel over denne Sag, at Konen ikke kunde tage ham til Naade igen, selv om hun havde villet. Nu har hun faaet en anden Karl; man fortalte, at hun paa Grund af ham var bleven uklar med Broderen, og at hun var fast bestemt paa at gifte sig med ham; men, sagde han, det var hans faste Beslutning ikke at ville opleve det.

Hvad jeg her fortæller Dig, er ikke overdrevent, heller ikke fremstillet for fint; ja, jeg tör sige, kun svagt, svagt har jeg fortalt det og mere groft, idet jeg har brugt vore tradionelle, anstændige Udtryk. Denne Kærlighed, denne Troskab, denne Lidenskab er altsaa ingen digterisk Opfindelse, den lever og findes i den störste Renhed blandt den Klasse af Mennesker, som vi kalder udannede og raa. Vi dannede — afrettede til ingen Ting! Jeg beder Dig, læs den Historie med Andagt. Jeg er rolig i Dag, idet jeg skriver dette; Du kan se det paa min Haandskrift, at jeg ikke suser og bruser som ellers. Læs, min kære, og tænk tillige paa, at det er en Vens Historie. Ja, saaledes er det gaaet mig, og saaledes vil det gaa mig. og jeg er ikke halvt saa tapper, halvt saa modig som denne stakkels ulykkelige, med hvem jeg næppe vover at sammenligne mig.

5. September. Hun havde skrevet en Billet til sin Mand ude paa Landet, hvor han opholdt sig for nogle Forretningers Skyld. Den begyndte saaledes: Bedste, elskede Mand, kom, saa snart Du kan; jeg venter Dig med uendelig Glæde. — En Ven, der kom, bragte Underretning om, at han af visse Grunde ikke vilde vende tilbage igen saa snart. Biletten blev lig-

gende og faldt om Aftenen i mine Hænder. Jeg læste den og smilte; hun spurgte: »Hvorfor?« — »Hvilken guddommelig Gave er ikke Indbildningskraften,« udbrød jeg; »jeg kunde et Öjeblik foregøgle mig, at den var skrevet til mig.« Hun afbrød mig; det syntes at mishage hende, og jeg tav.

6. September. Det har holdt haardt, förend jeg kunde beslutte mig til at lægge min simple, blaa Frakke, i hvilken jeg förste Gang dansede med Lotte; men tilsidst var den aldeles opslidt. Derfor har jeg ladet sy en ganske ligesom den forrige med Krave og Opslag, og desuden en gul Vest og Benklæder.

Ganske den samme Virkning har det dog ikke. Jeg ved ikke — jeg tænker, at med Tiden vil ogsaa den blive mig kærere.

12. September. Hun havde været borte nogle Dage for at hente Albert. I Dag traadte jeg ind i Stuen hun kom mig i Møde, og jeg kyssede hendes Haand med uendelig Glæde.

En Kanariefugl flöj fra Spejlet hen paa hendes Skulder. »En ny Ven!« sagde hun og lokkede den hen paa Haanden; »den skal de smaa have. Den er sød! Se bare, naar jeg giver den Brød, slaar den med Vingerne og piller det op nok saa net. Nu skal De se, den kysser mig ogsaa.«

Da hun holdt Fuglen hen til Munden, borede den sig saa kærlig ind imellem de søde Læber, som om den havde kunnet føle den Salighed, som den nød.

»Den skal ogsaa kysse Dem,« sagde hun og rakte mig Fuglen. Næbet passerede fra hendes Mund til

min, og Berøringen var som et Pust, en Anelse af en elskovsfuld Glæde.

»Dens Kys,« sagde jeg, »er ikke uden Attraa; den søger Næring, og vender utilfredsstillet tilbage fra det tomme Kærtegn.« »Den spiser ogsaa af min Mund,« sagde hun. Hun rakte den nogle Brødkrummer paa sine Læber, hvor den uskyldig deltagende Kærligheds Glæde smilede i hele sin Salighed.

Jeg vendte Hovedet bort. Hun skulde ikke göre det! hun skulde ikke ægge min Fantasi ved disse Billeder af himmelsk Uskyldighed og Salighed, og ikke vække mit Hjærte af den Slummer, som Livets Ligegyldighed dysser det i! — Og dog, hvorfor ikke? — Hun har Tillid til mig! hun ved, hvor höjt jeg elsker hende!

15. September. Man kan næsten blive rasende, Wilhelm, over, at der gives Mennesker uden Sans og Følelse for det lidet, som endnu har Værdi paa Jorden. Du kender de Nøddetræer, under hvilke jeg har siddet med Lotte hos den brave Præst i St., de herlige Nøddetræer, der altid opfyldte mig med den störste Glæde! Hvor hyggelig og svalt gjorde de ikke Præstegaarden, hvor herlige var Grenene! og saa Mindet om Tiden lige op til de brave gejstlige, der havde plantet dem for saa mange Aar siden. Skolelæreren har ofte nævnt os Navnet paa den ene, hvilket han havde hørt af sin Bedstefader; det skal have været saadan en prægtig Mand, og hans Minde var mig altid helligt under disse Træer. Jeg forsikrer Dig, Skolelæreren havde Taarer i Ojnene, da vi i Gaar talte om, at de var fældede. — Fældede! jeg kunde blive rasende, jeg kunde myrde

den Hund, der havde gjort det förste Hug. Jeg, der kunde hentæres af Sorg, hvis et saadant Par Træer stod i min Gaard og det ene gik ud af Ælde, jeg maa se paa dette! — Kære Ven, et skal man dog lægge Mærke til, nemlig Folks Stemning. Hele Landsbyen knurrer, og jeg haaber, at Præstekonen skal faa at mærke paa Æg, Smör og anden Slags Offer, hvilken Ulykke hun har gjort mod Stedet. Ti det er hende, den ny Præsts Kone (vor gamle er død), et magert, sygeligt Væsen, som har megen Grund til ikke at bryde sig om Verden, ti ingen bryder sig om hende. Hun er en naragtig Kvinde, der giver sig af med at være lærd, blander sig i Undersøgelserne om Kanon, arbejder meget for den moderne, moralsk-kritiske Reformation af Kristendommen, og trækker paa Skuldren af Lavaters Sværmerier; hun har et aldeles nedbrudt Helbred og derfor ingen Glæde paa Guds hele Jord, Saadan en Skabning var alene i Stand til at omhugge mine Nøddetræer. Ser Du, jeg kan slet ikke fatte mig! tænk bare, de faldende Blade gjorde hendes Gaard snavset og uhyggelig, Træerne tog Lyset bort, og naar Nødderne var modne, kastede Drengene efter dem med Sten, og det gjorde hende nervøs og forstyrrede hende i hendes dybe Betragtninger, naar hun afvejede Udtalelser af Kennikot, Semler og Michaelis. Da jeg saa, at Folkene i Landsbyen, især de gamle, var saa utilfredse, sagde jeg: »Hvor har I taalt det?« — »Naar Fogden vil,« svarede de, »hvad kan man saa udrette her til Lands?« Men en Ting er dog gaaet rigtig godt! Fogden og Præsten, der ogsaa vilde drage Fordel af sin Kones taabelige Indfald, som for Resten

ikke skal göre ham federe, tænkte at dele det indbyrdes; men det fik Amtsraadet at vide, og det sagde: Kom blot hid med det! ti det havde gamle Fordringer paa den Del af Præstejorden, hvor Træerne stod, og solgte dem til den höjstbydende. Der ligger de! Men gid jeg var Fyrste! jeg skulde lære Præsterne, Foged og Amtsraad at — Fyrste! — Ja, hvis jeg var Fyrste, hvad brød jeg mig saa om Træerne i mit Land!

10. Oktober. Naar jeg ser hendes sorte Öjne, har jeg det godt! Se, hvad der ærgrer mig, er, at Albert ikke synes saa lykkelig, som han — haabede, og som jeg — tror, at jeg vilde være, hvis — Jeg bruger ikke gærne Tankestreger, men her kan jeg ikke udtrykke mig anderledes — og jeg synes tydelig nok.

12. Oktober. Ossian har hos mig fortrængt Homer. Hvilken Verden fører den herlige mig ind i! At vandre hen over Heden omsuset af Stormen, der i de dampende Taager og det dæmrende Maanelys fører Fædrenes Aander afsted, at høre fra Fjældet i Elvens Brusen Aandernes halvt hendøende Klage fra deres Huler og høre Veklagerne fra Pigen, der jamrer sig til Døde ved de fire mosgroede, græsbevoksede Sten over den med Ære faldne, den elskede! Og saa træffer jeg ham, den omflakkende graahaarede Barde, der paa den øde Hede søger sine Fædres Fodspor, og ak! finder deres Grave, og jamrende ser op mod Aftenens Stjærner, der sænker sig ned i det rullende Hav, og de svundne Tider stiger frem for Heltens Tanker, den Gang den venlige Straale kastede Lys over de tapres Farer, og Maanen beskinnede deres kransesmykkede Skib, der vendte hjem med Sejr; jeg læser den dybe

Sorg paa hans Pande, ser den sidste, forladte Ætling udmattet vakle henimod Graven, idet han bestandig indsuger nye, smærtelig glødende Glæder i det tomme Samliv med de henfarnes Skygger og ser ned mod den kolde Jord og det höje, bølgende Græs og udraaber: Vandringsmanden vil komme, han, som kendte mig i min Skönhed og spørge: Hvor er Sangeren, Fingals herlige Sön? Hans Fod træder hen over min Grav, og han spørger forgæves efter mig paa Jorden. — Ven, jeg kunde ønske som en ædel Vaabendrager at trække Sværdet for med et Stød at befri min Fyrste fra det langsomt døende Livs krampagtige Kval og derpaa sende min egen Sjæl efter den befriede Halvgud.

19. Oktober. Ak! denne Tomhed, denne forfærdelige Tomhed, som jeg føler her i mit Bryst! — Jeg tænker ofte: Naar Du blot en Gang, blot en eneste Gang kunde trykke hende til dit Hjærte, vilde hele denne Tomhed være udfyldt.

26. Oktober. Ja, det staar med Vished for mig, min kære, med bestandig större Vished, at der ligger saare liden Magt paa et Væsens Tilværelse, saare liden. Der kom en Veninde til Lotte, og jeg gik ind i Sideværelset for at tage en Bog, men jeg kunde ikke læse og tog saa en Pen for at skrive. Jeg hørte dem tale sagte, de fortalte hinanden ubetydelige Ting, Bynyt om hvordan en er bleven gift, og en anden er syg, meget syg. »Hun lider af tør Hoste, Knoklerne springer frem i hendes Ansigt, og hun besvimer ofte; jeg giver ikke en Skilling for hendes Liv,« sagde den ene. »N. N. har det heller ikke godt,« sagde Lotte. »Han er meget syg,« svarede den anden. — Og min levende

Fantasi hensatte mig til disse ulykkeliges Seng; jeg saa', med hvilken Uvilje de forlod Livet, og hvorledes de — Wilhelm! disse Kvinder talte derom, netop som man taler om — at en fremmed dør. — Og naar jeg ser mig om og betragter Værelset, og ser rundt om mig Lottes Klæder og Alberts Papirer og disse Møbler, som jeg nu er saa fortrolig med, endogsaa Blækhuset, og tænker: Betragt, hvad Du nu er i dette Hus! Alt i alt: Dine Venner ærer Dig, Du skaber ofte deres Glæde, og Du synes, at Du ikke kan eksistere uden dem, og dog — hvis Du nu gik bort og forlod denne Kreds? vilde de føle, og hvor længe vilde de føle den Tomhed, som dette Tab vilde fremkalde hos dem, hvor længe? — O, saa forgængeligt er Mennesket, at han ogsaa der, hvor han har den egenlige Vished om sin Tilværelse, hvor han gör det eneste sande Indtryk ved sin Nærværelse, nemlig i Mindet i hans kæres Sjæl, at han ogsaa der maa udslettes og forsvinde, og det saa snart!

27. Oktober. Jeg kunde ofte have Lyst til at sønderflænge mit Bryst og sønderknuse mit Hoved, fordi man kun kan være saa lidt for hinanden. Ak, den Kærlighed, Glæde, Varme og Salighed, som jeg ikke selv bringer med, kan ikke en anden give mig, og med mit hele Hjærte fuldt af Salighed kan jeg ikke lyksaliggöre den, som staar kold og kraftesløs overfor mig.

27. Oktober om Aftenen. Jeg ejer saa meget, og Følelsen for hende opsluger alt; jeg ejer saa meget, og uden hende var det altsammen intet.

30. Oktober. Har jeg ikke allerede hundrede

Gange været paa Nippet til at falde hende om Halsen! Den almægtige Gud véd, hvorledes det er at se saa megen Ynde svæve foran En og dog ikke at turde gribe til; og det at gribe til er dog den naturligste Drift hos Mennesket. Griber Börnene ikke efter alt, hvad der behager dem? — Og jeg?

3. November. Ved Gud! jeg gaar ofte til Sengs med det Ønske, ja ofte med det Haab ikke at vaagne paa ny: og om Morgenen slaar jeg Öjnene op, ser atter Solen og er ulykkelig. Naar jeg dog blot kunde være lunefuld, kunde skyde Skylden paa Vejret, paa en Tredjemand, paa et mislykket Foretagende, saa vilde Uviljens utaalelige Byrde kun hvile halvt paa mig! Ve mig! jeg føler for tydelig, at paa mig alene hviler hele Brøden — nej ikke Brøden; men Kilden til al min Ulykke ligger skjult hos mig selv, ligesom fordum Kilden til al min Salighed. Er jeg endnu ikke netop den samme som den, der tidligere fortabte mig i hele Følelsens Fylde, hvem Paradiset fulgte overalt, og som havde Hjærte nok til at omfatte en hel Verden i Kærlighed? Og nu er dette Hjærte dødt, ingen Henrykkelser udströmmer mere fra det; mine Öjne er törre, og mine Følelser, der ikke mere lindres af mildnende Taarer, tegner Angstens Furer paa min Pande. Jeg lider meget; thi jeg har mistet mit Livs eneste Salighed, den hellige, skabende Kraft, hvorved jeg dannede Verdener omkring mig; den er tabt! — Naar jeg fra mit Vindue ser ud over de fjærne Höje, hvorledes Morgensolen gennembryder Taagen og beskinner den tavse Eng, medens den rolige Flod slynger sig frem mellem de bladløse Piletræer — o! da staar denne dejlige

Natur for mig som et lakeret Billede, al denne Herlighed kan ikke presse en Draabe Lykke ud af mig, og jeg staar der for Herrens Ansigt som en udtörret Brønd, en uddrukket Spand! Ofte har jeg kastet mig til Jorden og bedt til Gud om Taarer som en Agerdyrker om Regn, naar Himlen er klar ovenover, og Jorden forsmægter.

Men ak! jeg føler, at Gud ikke giver Regn og Solskin efter vore lidenskabelige Bönner, og hine Tider, som det nu piner mig at mindes, hvorfor var de vel saa lykkelige, uden fordi jeg med Taalmodighed ventede hans Aand og med mit fulde, taknemmelige Hjærte optog den Salighed, som han udgød over mig!

8. November. Hun har bebrejdet mig mine Udskejelser! ak, med saa megen Elskværdighed! Mine Udskejelser, naar jeg ofte af et Glas Vin lader mig friste til at drikke en hel Flaske. »Gör det ikke!« sagde hun; »tænk paa Lotte!« — »Tænke!« sagde jeg; behøver De at befale mig det? jeg tænke? — jeg tænker ikke. De er altid i min Sjæl. I Dag sad jeg paa den Plet, hvor De nylig steg ud af Vognen —« hun talte om noget andet for ikke at lade mig gaa videre i Teksten. Kæreste! jeg er fortabt! Hun kan göre med mig, hvad hun vil.

15. November. Jeg takker Dig, Wilhelm, for din hjærtelige Deltagelse, for det velmente Raad, og beder Dig være rolig. Lad mig holde det ud til Enden! trods al min Modgang har jeg endnu Kraft nok til at trænge igennem. Jeg ærer Religionen, det véd Du, jeg føler, at den for mangen udmattet er en Støttestav, for mangen forsmægtende en Læskedrik. Men — kan

den og skal den være det for enhver? Naar Du betragter den store Verden, ser Du Tusender, for hvem det ikke var det, Tusender, for hvem den ikke vil være det, hvad enten de hører den forkyndt eller ikke: og skal den da være det for mig? Siger ikke Guds Sön selv, at de skal være om ham, hvem Faderen har skænket ham? Hvis jeg nu ikke er skænket ham? Hvis nu Faderen vil beholde mig for sig selv, som mit Hjærte siger mig? — Jeg beder Dig, udlæg det ikke urigtig, se ingen Spot i disse uskyldige Ord! det er min hele Sjæl, som jeg fremlægger for dig; ellers vilde jeg hellere have tiet, som jeg i det hele taget ikke gærne spilder Ord paa det, hvorom enhver véd ligesaa lidt som jeg. Hvad er det at döje sit Maal af Lidelser og at tömme sit Bæger andet end den menneskelige Skæbne? — Og naar Kalken var bitter for Himlens Gud, da han var Menneske, hvorfor skal saa jeg være stor paa det og lade, som om den smagte sødt? Og hvorfor skulde jeg skamme mig i det skrækkelige Öjeblik, da mit hele Væsen vakler mellem at være og ikke at være, da Fortiden lyser som et Lynglimt over Fremtidens mørke Afgrund, og da alt omkring mig synker ned og Verden gaar under sammen med mig — er det ikke der naturligt for den Skabning, der er trængt aldeles tilbage til sig selv, og som svigter sig selv og uopholdelig styrter ned, at stönne indvortes, medens dens Kraft forgæves søger at arbejde sig op. Min Gud, min Gud, hvorfor har Du forladt mig? Og skulde jeg skamme mig for dette Udtryk og frygte for dette Öjeblik, da selv ikke han gik fri derfor, som ruller Himlen sammen som et Klæde?

21. November. Hun ser ikke, hun føler ikke, at hun bereder en Gift, der vil tilintetgöre mig og hende; og jeg tömmer opfyldt af Nydelse det Bæger, som hun rækker mig til min Ulykke. Hvad skal det elskværdige Blik til, hvormed hun ofte — ofte? — nej, ikke ofte, men adskillige Gange betragter mig, den Venlighed, hvormed hun optager et uvilkaarligt Udbrud af mine Følelser, den Medlidenhed med mine Lidelser, der tegner sig paa hendes Pande.

I Gaar, da jeg gik, rakte hun mig Haanden og sagde: »Farvel, kære Werther.« — Kære Werther! Det var förste Gang, at hun kaldte mig »kære«, og det gik mig gennem Marv og Ben. Hundrede Gange har jeg gentaget det, og i Gaar Aftes, da jeg gik til Sengs og talte en hel Del med mig selv, sagde jeg lige paa en Gang: »God Nat, kære Werther;« bagefter maatte jeg selv le derover.

12. November. Jeg kan ikke bede: Lad mig beholde hende! og dog forekommer hun mig ofte som min. Jeg kan ikke bede: Giv mig hende! thi hun tilhører en anden. Jeg ræsonnerer frem og tilbage med min Smærte; hvis jeg nedskrev det, vilde det blive en hel Ramse af Modsætninger.

24. November. Hun føler, hvad jeg lider. I Dag trængte hendes Blik dybt ind i mit Hjærte. Jeg traf hende alene, jeg sagde intet, og hun saa paa mig. Og jeg saa ikke mere hos hende den yndige Skönhed, heller ikke Glansen af hendes udmærkede Aand; det var altsammen borte for mine Öjne. Et langt herligere Blik hvilede paa mig, fuldt af Udtryk for den inderligste Deltagelse, den sødeste Medliden-

hed. Hvorfor turde jeg ikke kaste mig for hendes Fødder? hvorfor turde jeg ikke falde hende om Halsen og svare med tusende Kys? Hun tog sin Tilflugt til Klaveret og henaandede med sød, sagte Stemme harmoniske Toner til sit Spil. Aldrig har jeg set hendes Læber saa henrivende; det var, som om de smægtende aabnede sig for at indsuge de søde Toner, der vældede frem fra Instrumentet, og som om kun den himmelske Genlyd klang tilbage fra den rene Mund — Ja, naar jeg blot kunde udtrykke dig det! — Jeg gjorde ikke længer Modstand, jeg böjede mig og svor: Aldrig vil jeg vove at trykke et Kys paa eder, I Læber, paa hvilke Himlens Aander svæver! — Og dog — jeg vil — Ha, ser Du, det staar som en Skillevæg for min Sjæl — denne Salighed — og saa at gaa til Grnnde for at afsone denne Synd! — Synd?

26. November. Ofte siger jeg til mig selv: Din Skæbne er enestaaende, pris de øvrige lykkelige! — saaledes er endnu ingen bleven pint. Men saa læser jeg en Digter fra Fortiden, og det er, som om jeg saa ind i mit egèt Hjærte. Har jeg saa meget at udholde? Ak! har da Mennesker allerede för mig været saa ulykkelige?

30. November. Jeg skal, jeg skal ikke kunne komme til mig selv igen. Overalt, hvor jeg vender mig hen, møder der mig en ny Begivenhed, som bringer mig ud af Fatning. I Dag! o Skæbne! o Menneskeslægt!

Jeg spadserede ved Floden ved Middagstid; jeg havde ikke Lyst til at spise. Alt var øde, en kold

og fugtig Aftenvind blæste fra Bjærgene, og graa Regnskyer trak ind over Dalen. Langt borte saa jeg et Menneske i en grön, simpel Frakke, der kravlede om mellem Klipperne og syntes at søge Urter. Da jeg kom nærmere, og han vendte sig om ved den Stöj, som jeg gjorde, saa jeg et mærkværdigt Ansigt, hvori en stille Sorg var Hovedtrækket, men som ellers ikke udtrykte noget uden et jævnt, godt Sind; hans sorte Haar var med Naale sat op i to Bukler, og Resten flettet i en tyk Fletning, der hang ned over Ryggen. Da hans Klædning syntes at røbe et Menneske af ringe Stand, troede jeg, at han ikke vilde vredes, naar jeg var opmærksom paa hans Beskæftigelse, og spurgte ham derfor om, hvad han søgte. »Jeg søger efter Blomster.« svarede han med et dybt Suk — »men jeg finder ingen.« »Det er heller ikke Aarstiden dertil,« sagde jeg smilende. »Der gives saa mange Blomster,« sagde han, idet han kom ned til mig. I min Have er der Roser og Kaprifolium af to Slags, en har min Fader givet mig, de vokser som Ukrudt; allerede i to Dage har jeg søgt derefter, men ingen fundet. Men derude er der altid Blomster, gule og blaa og røde, og Tusindfryd har saadan en smuk Blomst. Men jeg kan ingen finde.« Jeg mærkede noget uhyggeligt og derfor kom jeg med mit Spörgsmaal ad en Omvej. »Hvad vil Du da med de Blomster?« Et underligt, krampagtigt Smil foer hen over hans Ansigt. »Røb mig ikke,« sagde han, idet han lagde Fingeren paa Munden, »jeg har lovet min Kæreste en Buket.« »Det er rigtigt,« sagde jeg. »O,« svarede han, »hun har saa mange andre Ting; hun er

rig.« »Men dog bryder hun sig om din Buket.« »O, hun har Juveler og Krone,« vedblev han. »Hvad hedder hun da?« »Hvis Generalstaterne vilde betale mig, saa var jeg en anderledes Mand! Ja, der var en Tid, da jeg havde det saa godt! Nu er det forbi med mig. Nu er jeg —« Et taarefyldt Blik mod Himlen forklarede alt. »Du var altsaa lykkelig?« spurgte jeg. »Ak ja, jeg vilde ønske, at jeg igen var saaledes; da var jeg saa glad, saa lystig, saa let, som en Fisk i Vandet!« — »Henrik!« raabte en gammel Kone, der kom henad Vejen, »Henrik, hvor bliver Du af? vi har ledt efter dig overalt, kom og spis!« »Er det jeres Sön?« spurgte jeg, idet jeg nærmede mig. »Ja, min stakkels Sön. Gud har lagt et tungt Kors paa mig.« »Hvor længe har han været saaledes?« »Saa rolig har han kun været i et halvt Aar,« svarede hun. »Gud være lovet, at han nu er saa vidt; för den Tid var han rasende et helt Aar, saa at han laa i Lænker i Galehuset. Nu gör han ikke nogen noget, men bestandig har han kun at göre med Konger og Kejsere. Han var saadan et godt, roligt Menneske, der hjalp med til at underholde mig; han skrev en meget smuk Haandskrift; paa en Gang blev han melankolsk, blev greben af Feber og senere af Vanvid, og nu er han, som De ser. Hvis jeg skulde fortælle Dem, gode Herre —« Jeg afbrød hendes Ordström ved at spörge: »Hvad var da det for en Tid, hvor han var saa glad og lykkelig, som han siger?« »Ak, den Taabe!« udbrød hun med et medlidende Smil; «han mener den Tid, da han var fuldstændig afsindig, den snakker han altid om; det var den Gang, da han

var i Galehuset og slet ikke vidste af sig selv.« Det slog mig som et Lyn; jeg trykkede et Pengestykke i hendes Haand og forlod hende hurtig.

»Den Gang Du var lykkelig!« udraabte jeg, idet jeg hastig vendte tilbage til Byen; »den Gang Du havde det som en Fisk i Vandet! — Gud i Himlen! har Du gjort det til Menneskenes Skæbne, at de ikke er lykkelige uden förend de faar deres Forstand og naar de igen mister den! — Ulykkelige! og dog, jeg maa misunde dig dit Tungsind, den Sindsforvirring, i hvilken Du hentæres! Du gaar fuld af Fortrøstning ud for at plukke Blomster til din Dronning — om Vinteren! — og sörger over, at Du ingen finder, og forstaar ikke, hvorfor Du ingen kan finde. Og jeg — jeg gaar ud uden Haab, uden Formaal og vender tilbage, som jeg kom. Du drömmer om, hvilken Mand Du vilde være, hvis Generalstaterne betalte Dig. Lykkelige Væsen, som kan tilskrive en jordisk Hinddring Skaaret i din Lykke! Du føler ikke, Du føler ikke, at i dit eget forvildede Hjærte, i din formörkede Hjærne ligger din Ulykke, som alle Jordens Konger ikke vilde kunne befri dig for!

Gid den maa dø uden Trøst, der spotter over en syg, som rejser til den fjærneste Kilde, der dog kun vil forøge hans Sygdom og göre hans Afsked med Livet mere smærtefuld! den, som ser ned paa den beklemte Sjæl, der for at slippe for Samvittighedens Nag og göre en Ende paa Lidelsen foretager en Pilgrimsfart til den hellige Grav! Hvert Skridt, der saarer hans Fødder paa den ubanede Vej, er en Draabe af Lindring for den bange Sjæl, og med hver udstaaet Dagsrejse

lettes hans Hjærle for mange Sorger. — Tör I kalde det en Illusion, I Ordkløvere hjemme paa eders bløde Puder! — Illusion! — O Gud, Du ser mine Taarer! Maatte Du, der skabte Mennesket fattigt nok, oven i Købet give ham Brødre, som skulde røve den fattige Smule, den Tillid, som han har til Dig, til Dig, Du Alkærlige! Ti Tilliden til en helbredende Rod eller til Vinstokkens Taarer, hvad er den andet end Tilliden til Dig, Tilliden til, at Du i alt, hvad der er om os, har lagt den lægende og lindrende Kraft, som vi hver Time behøver? Fader, Du, som jeg ikke kender! Fader, Du, der för fyldte hele min Sjæl, men nu har vendt dit Ansigt fra mig, kald mig til Dig! ti ikke længer! din Tavshed kan ikke opretholde denne forsmægtende Sjæl? — Og vilde et Menneske, en Fader vredes, til hvem hans Sön uventet vendte tilbage og faldt ham om Halsen og raabte: Her er jeg atter, Fader! Bliv ikke vred over, at jeg afbryder den Vandring, som jeg efter din Bestemmelse skulde udholde længer! Verden er ens overalt med Hensyn til Möje og Arbejde, Lön og Glæde; men hvad skal jeg med det? jeg er kun lykkelig der, hvor Du er, og for dit Ansigt vil jeg lide og nyde. — Og Du, kære, himmelske Fader, skulde Du vise ham bort fra Dig?

1. December. Wilhelm, det Menneske, som jeg skrev om til Dig, den lykkelige ulykkelige, var Skriver hos Lottes Fader, og en Lidenskab for hende, som han nærede, skjulte, aabenbarede, og hvorfor han blev sendt bort fra sin Tjeneste, har gjort ham rasende. Føl ved disse törre Ord, med hvilket Vanvid

denne Historie greb mig, da Albert fortalte den ligesaa rolig, som Du maaske læser den.

4. December. Nej, lad være! — Ser Du, med mig er det forbi, jeg holder det ikke mere ud! I Dag sad jeg hos hende, — hun spillede paa Klaveret, mangfoldige Melodier og alle med dette Udtryk! alle! — alle! — Hvordan skal jeg betegne det? — Hendes lille Søster sad og pyntede sin Dukke paa mit Knæ. Jeg fik Taarer i Öjnene. Jeg böjede mig og fik Öje paa hendes Vielsesring — mine Taarer flød. — Paa en Gang slog hun over i den gamle himmelske Melodi, saa pludselig, og gennem min Sjæl gik en Følelse af Trøst og en Erindring om det svundne, den Tid, da jeg hørte denne Sang, den mörke Mellemtid, Sorgerne, de glippede Forhaabninger, og endelig — Jeg gik op og ned i Stuen; mit Hjærte var ved at kvæles under dette Tryk. »For Guds Skyld,« sagde jeg, idet jeg med et heftigt Udbrud foer hen imod hende, »for Guds Skyld, hør dog op!« Hun holdt inde og saa stift paa mig. »Werther,« sagde hun med et Smil, som gik mig tværs igennem Sjælen, »Werther, De er meget syg; De føler Lede ved deres Livretter. Gaa! kom til Ro, jeg beder Dem derom.« Jeg rev mig løs fra hende og — Gud, Du ser min Ulykke og vil göre en Ende paa den.

6. December. Hendes Skikkelse forfølger mig! Vaagende og i Drömme opfylder hun hele min Sjæl. Naar jeg lukker mine Öjne, viser hendes sorte Öjne sig her, her i min Pande, hvor det indre Syn findes. Her! jeg kan ikke finde Udtryk derfor. Lukker jeg Öjnene til, saa er de der; som et Hav, som en Afgrund

hviler de foran mig, i mig, de fylder hver Tanke i min Pande.

Hvad er Mennesket, den lovpriste Halvgud! Mangler han ikke netop de Evner, som han har mest Brug for? Naar han svinger sig op i Glæden eller synker hen i Lidelsen, standses han saa ikke netop der, bringes til sin sløve, kolde Bevidsthed netop der, hvor han attraaede at fortabe sig i den uendelige Fylde?

Fra Udgiveren til Læseren.

Jeg vilde meget ønske, at der fra vor Vens sidste, mærkværdige Dage var levnet saa mange Vidnesbyrd fra hans egen Haand, at det ikke var blevet nødvendigt at afbryde Rækkefølgen af hans efterladte Breve med Fortælling i tredje Person.

Det har været mig magtpaaliggende at samle nöjagtige Beretninger fra deres Mund, som kunde være vel underrettede om hans Historie; den er simpel, og alle Beretningerne derom stemmer paa nogle faa Bagateller nær overens; kun angaaende de handlende Personers Tænkemaade er Meningerne delte og Dommene forskellige. Der staar altsaa intet andet tilbage end samvittighedsfuldt at fortælle, hvad jeg ved gentagende Anstrængelser har kunnet erfare, samt at indflette de af den afdøde efterladte Breve uden at lade det mindste

Blad upaaagtet, tilmed, da det er saa svært at opdage de egenlige, sande Drivfjedre end ogsaa blot til en enkelt Handling, naar den foregaar mellem Mennesker, der ikke er af den almindelige Slags.

Mismod og Tungsind havde bestandig slaaet dybere Rødder i Werthers Sjæl, knyttet sig fastere sammen og efterhaanden opfyldt hele hans Væsen. Hans Sindsligevægt var fuldstændig forstyrret; en indre Lidenskabelighed og Hæftighed, der bragte alle hans Evner til at modarbejde hverandre, frembragte de mest frastødende Virkninger og lod kun en Tilstand af Udmattelse tilbage, som han med endnu större Ængstelse stræbte at komme ud af, end han hidtil havde vist i Kampen mod alle andre Onder. Hans Hjærtes Angst fortærede hans øvrige Aandskræfter, hans Livlighed og hans Skarpsindighed; han spillede en trist Rolle i Selskaber, blev bestandig mere ulykkelig, og desto mere uretfærdig, jo mere ulykkelig han blev. Dette siger i det mindste Alberts Venner; de hævder, at Werther, der ligesom hver Dag fortærede sin hele Formue for at lide og döje Nød om Aftenen, ikke kunde bedömme en retsindig og rolig Mand, der nu havde naaet en længe attraaet Lykke, og heller ikke hans Arbejde for ogsaa at bevare den for Fremtiden. Albert havde ikke forandret sig i saa kort Tid, siger de; han var endnu den samme som i Begyndelsen, da Werther lærte ham at kende, og ærede ham og satte ham höjt. Han elskede Lotte over alt, var stolt af hende og ønskede at vide hende anerkendt af enhver som det herligste Væsen. Kunde man derfor fortænke ham i, at han søgte at afvende endog blot et Skin af Mistanke, og

at han i Öjeblikket ikke havde Lyst til at dele denne kostelige Skat med nogen, selv ikke paa den mest uskyldige Maade? De indrömmer, at Albert ofte forlod sin Kones Værelse, naar Werther var hos hende, men ikke af Had eller Misstemning mod sin Ven, men kun, fordi han følte, at denne trykkedes af hans Nærværelse.

Lottes Fader var bleven angrebet af et Ildebefindende, der nødte ham til at holde sig inde; han sendte hende sin Vogn, og hun kørte ud. Det var en smuk Vinterdag; der var faldet rigelig Sne for förste Gang, og den bedækkede hele Egnen. Werther gik efter hende den anden Morgen for at ledsage hende ind, hvis Albert ikke kom for at hente hende. Det klare, Vejr kunde ikke opmuntre hans tunge Sind; et stærkt Tryk hvilede paa hans Sjæl, de sörgelige Billeder havde sat sig fast hos ham, og hans Gemyt kendte ingen anden Bevægelse end fra den ene smærtelige Tanke til den anden. Da han levede i evig Ufred med sig selv, forekom ogsaa andres Tilstand ham kun mere betænkelig og forvirret; han troede at have forstyrret det smukke Forhold mellem Albert og hans Hustru han gjorde sig Bebrejdelser derover, hvori der blandede sig en hemmelig Uvilje mod Ægtemanden. Hans Tanker faldt ogsaa undervejs paa dette. Ja, ja! sagde han til sig selv, idet han bed Tænderne sammen, det er den fortrolige, venlige, ömme Omgang, som tager Del i alt, det er den rolige, vedvarende Troskab! Det er Mæthed og Ligegyldighed! Tiltrækker ikke enhver ussel Forretning ham mere end denne dyrebare, herlige Hustru? Forstaar han at vurdere sin Lykke? for-

staar han at agte hende, som hun fortjener? Han har hende, godt, saa har han hende. — Og har hans Venskab til mig staaet sin Prøve? Ser han ikke i min Vedhængen ved Lotte et Indgreb i hans Rettigheder og i min Opmærksomhed for hende en tavs Bebrejdelse? Jeg ved det vel, jeg føler det, han ser mig ugærne, han ønsker min Bortfjærnelse; min Nærværelse er ham ubehagelig.

Ofte holdt han inde med sine raske Skridt, ofte stod han stille og syntes at ville vende om, men bestandig rettede han paa ny sin Gang fremad, og under disse Tanker og Samtaler med sig selv var han endelig ligesom mod sin Vilje naaet til Jagtboligen.

Han traadte ind ad Dören, spurgte efter den gamle og dernæst efter Lotte; han fandt Huset i en temmelig oprørt Tilstand. Den ældste Dreng fortalte ham, at der var sket en Ulykke ovre i Wahlheim; en Bonde var bleven myrdet. Det gjorde ikke synderligt Indtryk paa ham. Han traadte ind i Stuen og traf Lotte i Færd med at tale den gamle til Rette, der trods sin Sygdom vilde derover for paa Stedet selv at undersøge Forbrydelsen. Gærningsmanden var endnu ubekendt; man havde fundet den myrdede om Morgenen foran Husets Dör, og man nærede visse Formodninger; den myrdede var Karl hos en Enke, der tidligere havde haft en anden i Tjeneste, som var kommen derfra paa Grund af Ufred.

Da Werther hørte dette, foer han heftig op. »Er det muligt!« udbrød han; »jeg maa straks derover, jeg kan ikke tøve et Öjeblik.« Han ilede til Wahlheim; ethvert Minde stod levende for ham, og han

tvivlede ikke et Öjeblik om, at Gærningen var begaaet af det Menneske, som han flere Gange havde talt med, og som han var kommen til at holde saa meget af.

Da han maatte forbi Lindetræerne for at komme hen til Kroen, hvor de havde lagt Liget, forfærdedes han over den ellers saa kære Plads. Hin Tærskel, hvor Nabobörnene saa ofte havde leget, var besudlet med Blod. Kærlighed og Troskab, de skönneste menneskelige Følelser, havde forvandlet sig til Vold og Mord. De store Træer stod uden Løv og bedækkede med Rim; de smukke Hække, der böjede sig op over den lave Kirkegaardsmur, var bladløse, og de snebedækkede Gravstene tittede frem gennem Hullerne.

Da han nærmede sig til Kroen, hvor hele Landsbyen var samlet, rejste der sig pludselig et Skrig. Man saa langt borte en Trop bevæbnede Mænd, og alle raabte, at her kom de med Gærningsmanden. Werther saa derhen og blev ikke længe i Tvivl. Ja! det var den Karl, der elskede Enken saa höjt, og hvem han for nogen Tid siden havde truffet opfyldt af den stille Forbitrelse og hemmelige Fortvivlelse.

»Hvad har Du gjort, ulykkelige?« udbrød Werther, idet han gik hen imod den fangne. Denne saa rolig paa ham, tav og svarede endelig ganske sindig: »Ingen skal have hende; hun skal ingen faa.« Man bragte Fangen ind i Kroen, og Werther ilede bort.

Ved dette forfærdelige, voldsomme Slag var alt, hvad der laa paa hans Vej, rystet imellem hinanden. Han blev et Öjeblik revet ud af sin Sorg, sit Mismod, sin ligegyldige Resignation; Medfølelsen betog ham uimodstaaelig, og han blev grebet af en uudsigelig

Attraa efter at frelse dette Menneske. Han følte, at han var saa ulykkelig, han fandt ham selv som Forbryder saa uskyldig, han satte sig i den Grad ind i hans Stilling, at han sikkert troede ogsaa at kunde overbevise andre. Allerede ønskede han at kunne tale for ham, allerede brød det livfuldeste Foredrag frem paa hans Læber; han ilede til Jagtboligen og kunde paa Vejen ikke lade være med allerede nu halv höjt at udtale, hvad han vilde forestille Amtmanden.

Da han kom ind i Stuen, fandt han Albert nærværende; dette forstemte ham et Öjeblik; dog fattede han sig snart og fremsatte sine Meninger med Varme for Amtmanden. Denne rystede nogle Gange paa Hovedet, og sköndt Werther udviklede med den störste Livlighed, Lidenskabelighed og Varme alt, hvad et Menneske kan sige til en andens Undskyldning, blev dog, som man let kan tænke sig, Amtmanden ikke rørt derved. Han lod tværtimod ikke vor Ven tale ud, sagde ham ivrig imod og dadlede ham, fordi han tog en Snigmorder i Forsvar; han paaviste, at paa denne Maade vilde enhver Lov blive ophævet og enhver Sikkerhed for Staten gaa tabt; desuden, tilföjede han, i denne Sag kunde han ikke göre noget uden at paadrage sig det störste Ansvar; alt maatte gaa til med Orden efter de foreskrevne Regler.

Werther gav endnu ikke fortabt, men bad kun om, at Amtmanden vilde se igennem Fingre dermed, naar man hjalp ham til at flygte. Ogsaa dette afslog Amtmanden. Albert, der endelig blandede sig i Samtalen, sluttede sig til den gamle; Werther blev overstemt og med en forfærdelig Smærte begav han sig

bort, efterat Amtmanden gentagende havde sagt: »Nej, han kan ikke reddes!«

Hvilket Indtryk disse Ord har gjort paa ham, ser vi af en Seddel, der er fundet blandt hans Papirer, og som sikkert er skrevet samme Dag: »Du kan ikke reddes, ulykkelige! Jeg ser vel, at vi ikke kan reddes.«

Det, som Albert tilsidst havde sagt om Fangen i Amtmandens Nærværelse, havde stødt Werther meget; han troede at bemærke en Misstemning mod ham selv, og sköndt det ved nærmere Eftertanke ikke undgik hans Skarpsindighed, at de vel havde Ret, var det dog for ham, som om han maatte opgive sin inderste Tilværelse, hvis han vilde tilstaa og indrömme det.

Et Blad, der angaar dette, og som maaske udtrykker hele hans Forhold til Albert, er fundet blandt hans Papirer: »Hvad nytter det, at jeg atter og atter siger til mig selv, at han er brav og god; det sønderriver mit Indre; jeg kan ikke være retfærdig.«

Det forgæves Forsøg, som Werther havde gjort paa at redde den ulykkelige, var den sidste Opblussen af et Lys, der var ved at slukkes; han sank desto dybere hen i Lidelse og Uvirksomhed; især blev han irriteret, da han hørte, at man maaske kunde opfordre ham til at vidne imod dette Menneske, der nu haardnakket vedblev at nægte.

Alt det ubehagelige, der nogensinde var mødt ham under hans virksomme Liv, Ærgrelserne ved Gesandtskabet, alt, hvad der ellers var mislykket for ham, og hvad der havde krænket ham, bølgede frem og tilbage i hans Sjæl. Han fandt sig ved alt dette ligesom berettiget til Uvirksomhed, han fandt sig afskaaren fra

enhver Udsigt, ude af Stand til at gribe et Holdepunkt, som det daglige Livs Hverv gjorde nødvendigt, og saaledes nærmede han sig stadig mere til en sörgelig Ende, idet han var fuldstændig hengiven til sin mærkværdige Stemning og Tænkemaade og sin uendelige Lidenskab under den bestandig ensformige, bedrøvelige Omgang med det elskværdige og elskede Væsen, hvis Ro han forstyrrede.

Om hans forvirrede og lidenskabelige Tilstand, om hans rastløse Higen og Stræben, om hans Livslede giver nogle Breve, som vi vil indskyde her, de stærkeste Vidnesbyrd.

12. December. Kære Wilhelm, jeg er i en Tilstand, hvori hine ulykkelige maa have befundet sig, om hvem man troede, et de forfulgtes af en ond Aand. Ofte gribes jeg, ikke af Angst eller Attraa, men af en indre, ubekendt Rasen, der truer med at sprænge mit Bryst og som sammensnörer min Strube! Ve! ve! Og saa sværmer jeg om ved de natlige Scener i denne uvenlige Aarstid.

I Gaar Aftes maatte jeg ud. Der var pludselig indtruffet Tø; jeg havde hørt, at Floden var steget og Bækkene opsvulmede, og at min kære Dal ved Wahlheim var oversvömmet. Om Aftenen efter elleve styrtede jeg ud. Det var et frygteligt Skue fra Klippen at se de rasende Bølger hvirvle af Sted i Maanelyset, henover Agre og Enge og Hække, hele Dalen var en oprørt Sø, medens Vinden susede. Og naar Maanen traadte frem over den sorte Sky og Bølgerne for min Fod i det rædsomme, herlige Refleks rullede afsted og klang, da grebes jeg af en Gysen og en Længsel!

Ak! med udbredte Arme stod jeg vendt henimod Afgrunden og sukkede: Ned! ned! og jeg fortabte mig i den Salighed at kunne styrte mine Smærter, mine Lidelser derned og bruse afsted ligesom Bølgerne! O! — men at løfte Foden fra Jorden og göre en Ende paa alle Kvaler formaaede Du ikke! — Mit Timeglas er ikke løbet ud endnu, det føler jeg! Wilhelm! hvor gærne havde jeg ikke givet min menneskelige Tilværelse for med Stormvinden at kunne sønderrive Skyerne og piske Bølgerne. Ha! bliver maaske ikke denne Salighed engang den indespærrede til Del?

Vemodig saa jeg ned paa en Plet, hvor jeg havde hvilet med Lotte under et Piletræ paa en varm Spaseretur — den var oversvömmet, og jeg kunde næppe genkende Engen, Wilhelm. Og hendes Enge, tænkte jeg, Egnen omkring Jagtboligen! og Lysthuset, det er ødelagt af den rivende Ström! En Solstraale fra Fortiden brød frem, som for den fangne en Dröm om hans Hjem, hans Marker og alle Herligheder! Jeg blev staaende! — Jeg dadler mig ikke; ti jeg har Mod til at dø. — Nu sidder jeg som en gammel Kone, der samler Gærdestaver til Brænde og tigger sit Brød ved Dörene for endnu et Öjeblik at forlænge og lette sin hendøende, glædeløse Tilværelse.

14. December. Hvad er det, min kære? Jeg bliver bange for mig selv! Er ikke min Kærlighed til hende den helligste, reneste, mest broderlige Kærlighed? Har jeg nogensinde næret et strafværdigt Ønske i min Sjæl? — Jeg vil ikke sværge! — Og nu — Drömmebilleder! — Hvor sandt tænkte ikke de Mennesker, der tilskrev fremmede Magter saa modstri-

dende Virkninger. I Nat, jeg gyser ved at fortælle det, holdt jeg hende i mine Arme trykket til mit Bryst og bedækkede med utallige Kys hendes Mund, der fremstammede Elskovsord! Gud, er jeg strafskyldig, fordi jeg endnu føler en Salighed ved at genkalde mig denne glødende Fryd med fuldstændig Inderlighed? Lotte! Lotte! — Med mig er det forbi! mine Sanser omtaages; i de sidste otte Dage har jeg ikke kunnet sanse, mine Öjne er fulde af Taarer; jeg har det godt intetsteds og alle Vegne! jeg ønsker intet og attraar intet; det var bedre for mig at gaa bort. —

Beslutningen om at forlade Verden havde paa denne Tid, under disse Forhold bestandig sat sig dybere fast hos Werther. Siden han var vendt tilbage til Lotte, havde det altid været hans sidste Udsigt og Haab, dog havde han sagt, at det skulde ikke være nogen overilet, hurtig Daad, han vilde udføre dette Skridt med den bedste Overbevisning og den störst mulige Rolighed.

Hans Tvivl og Kamp med sig selv fremgaar af en udateret Seddel, sandsynligvis Begyndelsen paa et Brev til Wilhelm, som er fundet blandt hans Papirer: »Hendes Nærværelse, hendes Skæbne, hendes Medfølelse med min, presser endnu en Taare ud af mit udtörrede Öje.

At løfte Forhænget og træde om bagved, det er det hele! Hvorfor tøve og bie? Fordi man ikke véd, hvordan det ser ud omme bagved, og man ikke vender tilbage. Det er en Egenskab ved vor Aand at ane Forvirring og Mörke paa det Sted, hvorom man intet véd med Sikkerhed.«

Tilsidst blev han stadig mere vant til og fortrolig

med denne sörgelige Tanke, og hans Forsæt blev fast og uigenkaldeligt, hvorom følgende tvetydige Brev til hans Ven vidner:

20. December. Jeg takker dig for din Kærlighed, Wilhelm, fordi Du har opfattet mit Ord saaledes. Ja, Du har Ret: Det var bedre for mig at drage bort. Det Forslag om at vende tilbage, som Du kommer med, behager mig ikke fuldstændig; i det mindste vilde jeg gærne göre en Omvej, især da vi kan haabe paa at faa vedvarende Frost og gode Veje. Det er mig kært, at Du vil komme og hente mig; men vent blot fjorten Dage og afvent endnu et Brev fra mig med det förste. Det er nødvendigt, at intet bliver plukket, förend det er modent; og fjorten Dage fra eller til spiller en stor Rolle. Til min Moder skal Du sige, at hun skal bede for sin Sön, og at jeg beder hende om Tilgivelse for al den Sorg, som jeg har voldet hende. Det var nu min Skæbne at bedrøve dem, som jeg især skyldte Glæde! Lev vel, min dyrebareste! Alle Himlens Velsignelser være med dig! Lev vel! —

Hvad der i denne Tid foregik i Lottes Sjæl, hvorledes hendes Stemning var overfor hendes Mand og hendes ulykkelige Ven, tiltror vi os næppe Evne til at udtrykke i Ord, selv om vi ved Kendskabet til hendes Karakter kan danne os en Forestilling derom, og en ædel Kvindesjæl kan tænke sig ind i hendes Stilling og føle sammen med hende.

Saa meget er vist, hun var fast bestemt paa at göre alt for at faa Werther bort, og naar hun tøvede, var det en hjærtelig, venlig Skaansomhed, fordi hun

vidste, hvor meget det vilde koste ham, ja, at det næsten vilde være ham umuligt. Dog blev hun i denne Tid mere nødt til at göre Alvor deraf; hun fortav hele dette Forhold for sin Mand, ligesom hun bestandig havde tiet derom, og desto mere magtpaaliggende var det for hende i Gærningen at vise, hvorledes hendes Følelser var hans værdige.

Paa den samme Dag, som Werther havde skrevet det sidst indflettede Brev til sin Ven, kom han om Aftenen til Lotte og traf hende alene. Det var Söndagen för Juleaften: hun var beskæftiget med at ordne noget Legetöj, som hun havde beredt til Julegaver til sine smaa Søskende. Han talte om den Fornöjelse, som de smaa vilde faa, og om den Tid, da den uventede Oplukning af Dören og Tilsynekomsten af et pyntet Træ med Julelys, Sukkergodt og Æbler satte En i paradisisk Henrykkelse. »De skal ogsaa faa noget,« sagde Lotte, idet hun skjulte sin Forlegenhed under et elskværdigt Smil, »hvis De er rigtig artig.« »Og hvad kalder De rigtig artig?« udbrød han; »hvorledes skal jeg være, hvorledes kan jeg være, kæreste Lotte?« »Paa Torsdag er det Juleaften;« sagde hun; »da kommer Börnene, min Fader kommer ogsaa, saa faar hver sit, da kommer De ogsaa — men ikke för!« Werther studsede. »Det er nu en Gang saaledes;« vedblev hun; »jeg beder Dem derom for min Roligheds Skyld; det kan, det kan ikke blive ved saaledes!«

Han vendte sit Blik fra hende, gik op og ned i Stuen og mumlede mellem Tænderne: Det kan ikke blive ved saaledes. Lotte, som følte den skrækkelige Tilstand, hvori disse Ord havde bragt ham, søgte at

lede hans Tanker bort ved alle Slags Spörgsmaal, men forgæves. »Nej, Lotte,« udbrød han, »jeg skal ikke gense Dem!« »Hvorfor det? Werther, De kan, De maa se os igen; vis blot Maadehold! O, hvorfor er De dog født med denne Hæftighed, denne ubetvingelige Lidenskab, der knytter sig til alt, hvad De en Gang faar fat paa. Jeg beder Dem,« sagde hun og greb hans Haand, »hold Dem selv i Tömme. Deres Aand, Deres Kundskaber, deres Talenter, hvor mange Nydelser byder de Dem ikke? Vær en Mand! hør op med denne sörgelige Vedhængen ved et Væsen, som ikke kan andet end beklage Dem!« Han skar Tænder og saa med et mörkt Blik paa hende. Hun holdt fast paa hans Haand. »Kun et Öjebliks Rolighed! Mærker De ikke, at De bedrager Dem selv og med Vilje ødelægger Dem selv? Hvorfor mig, Werther, hvorfor netop mig, en andens Ejendom? Jeg er bange for, at det er Umuligheden af at komme til at besidde mig, der gör dette Ønske saa attraaværdigt.« Han trak sin Haand ud af hendes, idet han betragtede hende stift og uvilligt. «Klogt, meget klogt!« udbrød han. »Har maaske Albert gjort denne Bemærkning? Sindrigt, meget sindrigt!« »Den kan enhver göre,« svarede hun. »Skulde der i hele den vide Verden ikke gives en Pige, der tilfredsstillede Deres Hjærtes Ønsker? Overvind Dem selv, søg derefter, og jeg forsikrer Dem, at De vil finde hende; thi baade for Dem og for os har jeg længe været bange for den Indesluttethed, De i den sidste Tid har trukket Dem tilbage til. Overvind Dem selv! En Rejse vil og maa adsprede Dem! Søg og find en værdig Genstand for Deres Kærlighed, og

vend tilbage og lad os i Fællesskab nyde et sandt Venskabs Salighed.« »Det kunde man lade trykke,« sagde han med et koldt Smil, »og anbefale alle Pædagoger. Kære Lotte, lad mig blot have lidt Ro endnu! det skal nok gaa altsammen!« »Men husk blot, Werther, ikke at komme för Juleaften.« — Han vilde svare, men Albert traadte ind. De hilste kølig paa hinanden og gik forlegne op og ned i Værelset. Werther begyndte en ubetydelig Samtale, der snart var endt, Albert ligesaa; derpaa spurgte han sin Kone om visse Ting, og da han hørte, at de endnu ikke var besörgede, sagde han nogle Ord til hende, der forekom Werther kolde, ja endog haarde. Han vilde gaa, han kunde ikke, men tøvede indtil Klokken otte, idet hans Mismod og Uvilje stadig forøgedes, indtil Bordet blev dækket, og han tog sin Hat og Stok. Albert indbød ham til at blive; men han syntes kun at høre en ubetydelig Høflighedsformular deri og takkede kølig og gik.

Han kom hjem, tog Lyset fra Tjeneren, der vilde lyse ham, og gik alene ind i sit Værelse; han græd höjt, talte opbragt med sig selv, gik hæftig op og ned i Stuen og kastede sig endelig paa Sengen med Klæderne paa; der fandt Tjeneren ham, da han henimod elleve vovede at gaa ind og spörge, om han skulde tage Stövlerne af ham; dette tillod han, og forbød Tjeneren den næste Morgen at komme ind, førend han kaldte.

Mandag Morgen, den 21de December, skrev han følgende Brev til Lotte, som man efter hans Død fandt forseglet paa hans Bord, og som blev bragt hende; jeg

vil indsætte det her stykkevis, saaledes som det af Omstændighederne fremgaar, at han har skrevet det.

»Det er besluttet, Lotte, jeg vil dø; jeg skriver det til Dig uden romantisk Overspændthed, rolig, paa den Dag, da jeg skal se Dig for sidste Gang. Naar Du læser dette, min Elskede, dækker den kolde Grav de stivnede Rester af den urolige, ulykkelige, der i sit Livs sidste Öjeblikke ikke véd nogen större Lykke end at tale med Dig. Jeg har haft en skrækkelig Nat, men en heldbringende Nat. Den har styrket og fastslaaet min Beslutning: Jeg vil dø! Da jeg i Gaar rev mig løs fra Dig i det frygtelige Sindsoprør, der alt tyngede paa mit Hjærte, da Tanken om min haabløse, glædeløse Tilværelse ved din Side greb mig med skrækkelig Kulde, — naaede jeg næppe mit Værelse, förend jeg faldt paa mine Knæ, og Gud! Du skænkede mig de bitreste Taarers sidste Læskedrik! Tusende Planer, tusende Tanker rasede i min Sjæl, men tilsidst stod den fuldstændig fast, den sidste, eneste Tanke: Jeg vil dø! — Jeg gik til Sengs, og om Morgenen, da jeg rolig vaagnede, stod den endnu fast og stærk i mit Hjærte: Jeg vil dø! — Det er ikke Fortvivlelse, det er Visheden om, at jeg har holdt ud til Enden, og at jeg ofrer mig for Dig. Ja, Lotte! hvorfor skal jeg fortie det? En af os tre maa bort, og det skal være mig. Elskede, igennem dette sønderrevne Hjærte er der ofte faret den rasende Tanke at myrde din Mand! — Dig! — mig! Saa lad det da være! — Naar Du en smuk Sommeraften stiger op paa Bjærget, da husk paa mig, hvorledes jeg saa ofte kom op fra Dalen, og se over til Kirkegaarden til min Grav, hvor det

höje Græs bølger for Vinden, belyst af den synkende Sol! – Jeg var rolig, da jeg begyndte, nu, nu græder jeg som et Barn, da alt bliver saa levende omkring mig.»

Henimod Klokken ti kaldte Werther paa sin Tjener, og under Paaklædningen sagde han, at han om nogle Dage vilde rejse bort, han skulde derfor göre Klæderne rene og göre alt rede til Indpakningen; tillige befalede han ham overalt at bede om Regninger, afhente nogle udlaante Bøger og at forudbetale nogle fattige, hvem han hver Uge gav noget, deres Del for to Maaneder.

Han lod Maden bringe ind paa sin Stue, og efter Bordet red han ud til Amtmanden, hvem han ikke traf hjemme. Dybsindig gik han op og ned i Haven og syntes nu for sidste Gang at ville læsse hele Erindringens Tungsind paa sig.

De smaa lod ham ikke længe have Ro, de fulgte ham, sprang op ad ham, fortalte ham, at naar det blev i Morgen, og igen i Morgen og saa en Dag til, saa skulde de have Julegaver af Lotte, og fortalte ham de Vidundere, som deres barnlige Fantasi lovede dem. »I Morgen!« udbrød han, »og igen i Morgen og saa en Dag til!« og kyssede dem hjærtelig og vilde forlade dem, da en af de smaa endnu vilde hviske ham noget i Øret. Han røbede, at de store Brødre havde skrevet nogle smukke Nytaarslykønskninger, saa store! en til Fader, en til Albert og Lotte, og en til Hr. Werther; dem vilde de overrække Nyaarsmorgen. Det overvældede ham; han gav hver af dem en Foræring, steg

til Hest, lod den gamle hilse og red bort med Taarer i Öjnene.

Henimod Klokken fem kom han hjem og bad Pigen se til Ilden og holde den vedlige til Aften. Sin Tjener befalede han at pakke Bøger og Linned i Kufferten og at sy Klæderne ind. Derpaa skrev han sandsynligvis følgende Sætning i Brevet til Lotte: »Du venter mig ikke! Du tror, at jeg vil adlyde og först se Dig igen Juleaften. O, Lotte! i Dag eller aldrig mere! Juleaften holder Du dette Brev i din Haand, skælver og væder det med dine søde Taarer. Jeg vil, jeg maa! Hvor det er godt, at jeg er fast besluttet!«

Lotte var imidlertid kommen i en besynderlig Tilstand. Efter den sidste Samtale med Werther følte hun, hvor svært det vilde falde hende at skilles fra ham, og hvad hun vilde lide, hvis han fjærnede sig fra hende.

Hun havde i Alberts Nærværelse bemærket som i Forbigaaende, at Werther ikke vilde komme igen för Juleaften, og Albert var redet ud til en Embedsmand i Naboskabet, med hvem han havde noget at afgöre, og hos hvem han maatte ligge over om Natten.

Hun sad nu alene, ingen af hendes Søskende var hos hende; hun hengav sig til sine Tanker, der i Tavshed gennemløb hendes Forhold. Hun saa, at hun nu for evig var knyttet til den Mand, hvis Kærlighed og Troskab hun kendte, hvem hun af Hjærtet elskede, og hvis Rolighed og Besindighed af Skæbnen syntes bestemt til, at en brav Hustru kunde grundlægge sit Livs Lykke derpaa; hun følte, hvad han bestandig vilde være for hende og hendes smaa Søskende. Paa den

anden Side var Werther bleven hende saa dyrebar; straks fra deres tidligste Bekendtskab havde Overensstemmelsen i deres Karakter vist sig saa smukt, og den langvarige Omgang med ham og saa mange gennemlevede Situationer havde gjort et uudsletteligt Indtryk paa hendes Hjærte. Alt det interessante, som hun følte og tænkte, var hun vant til at meddele ham, og Skilsmissen fra ham truede med at göre et Skaar i hendes hele Væsen, som ikke kunde læges igen. Havde hun i det Öjeblik kunnet forvandle ham til en Broder, hvor lykkelig vilde hun da ikke have været! — havde hun kunnet gifte ham med en af sine Veninder, og havde hun kunnet bringe hans gode Forhold til Albert fuldstændig paa Fode igen.

Hun gennemgik i Tankerne Rækken af sine Veninder, men ved hver af dem fandt hun noget at dadle, hun fandt ingen, som hun vilde anse for værdig til ham.

Ved alle disse Betragtninger mærkede hun först rigtig, uden dog at göre det klart for sig, at det var hendes inderlige, hemmelige Ønske at beholde ham for sig selv, og ved Siden deraf sagde hun til sig selv, at hun ikke kunde, ikke maatte beholde ham; hendes rene og skönne Sind, der ellers var saa let og hjalp sig saa let, følte Trykket af et Tungsind, som der ikke var nogen Mulighed for at afhjælpe. Hendes Sjæl var nedböjet, og en mörk Sky laa over hendes Öjne.

Klokken var bleven halvsyv, da hun hørte Werther komme op ad Trappen og snart kendte hans Trin og hans Stemme, idet han spurgte efter hende. Hendes Hjærte bankede, vi tör sige for förste Gang ved hans Ankomst. Hun havde gærne nægtet sig hjemme, og

da han traadte ind, raabte hun til ham med en Slags lidenskabelig Forvirring: »De har ikke holdt Ord!« »Jeg har intet lovet,« svarede han. »Saa burde De i det mindste have givet efter for mine Bönner,« svarede hun; »jeg bad Dem om Ro for os begge.«

Hun vidste ikke selv rigtig, hvad hun sagde, ligesaa lidt som hvad hun gjorde, da hun sendte Bud efter nogle Veninder for ikke at være alene med Werther. Han lagde nogle Bøger fra sig, som han havde bragt med, spurgte efter andre, og hun ønskede snart, at Veninderne vilde komme, og snart, at de vilde blive borte. Pigen kom tilbage med den Besked, at de begge undskyldte, at de desværre ikke kunde komme.

Hun vilde lade Pigen sidde med sit Arbejde i Sideværelset, men betænkte sig. Werther gik op og ned i Stuen; hun satte sig ved Klaveret og begyndte paa en Menuet, men det vilde ikke gaa rigtig. Hun tog sig sammen, og satte sig rolig ved Siden af Werther, der havde indtaget sin sædvanlige Plads paa Kanapeen.

»Har De ikke noget at læse i?« spurgte hun. Nej, han havde intet. »Derinde i min Skuffe,« sagde hun, »ligger Deres Oversættelse til nogle af Ossians Sange; jeg har ikke læst dem endnu, thi jeg haabede bestandig at høre dem af Dem; men i den sidste Tid har der ikke været Lejlighed dertil.« Han smilte og hentede Sangene, en Gysen greb ham, da han tog dem og hans Öjne var fulde af Taarer, da han saa i dem. Han satte sig ned og læste:

»Stjærne i den dæmrende Nat, skönt funkler Du i Vest, Du hæver dit straalende Hoved op fra Skyen

og vandrer stolt hen til din Höj. Hvorefter skuer Du paa Heden? De stormende Vinde har lagt sig; i det fjærne høres Elvens Brusen; skummende Bølger slaar mod Klipperne langt borte; Fluernes Sværme summer og flyver hen over Marken. Hvorefter ser Du, skönne Lys? Du smiler og gaar ned; Bølgerne omgiver Dig med Glæde og væder dit dejlige Haar. Farvel, milde Lys! Straal frem, Du herlige Lys af Ossians Sjæl!

Det viser sig i sin Kraft. Jeg ser mine henfarne Venner; de samles paa Lora, som i de svundne Dage! Fingal kommer som en dunkel Taagestøtte; omkring ham er hans Helte og se! Sangens Skjalde! Graahaarede Ullin! Vældige Ryno! Alphin, Du yndige Sanger! og Du, milde klagende Minona! — Hvor forandrede er I, mine Venner, siden de festlige Dage ved Selma, da vi bejlede til Æren for Sangen*). — — —

Naar Stormene kommer fra Fjældet, naar Nordenvinden rejser Bølgerne, sidder jeg paa den brusende Kyst og skuer hen imod Fjældet. I den dalende Maanes Straaler ser jeg mine Börns Aander, halvt i Dæmring vandrer de sammen i sörgmodig Endrægtighed.«

En Ström af Taarer, der brød frem af Lottes Öjne, og skaffede hendes beklemte Hjærte Luft, standsede Werthers Recitation. Han kastede Papiret, greb hendes ene Haand og græd de bitreste Taarer. Lotte hvilede paa den anden, hun skjulte sit Ansigt i sit Lommetörklæde. Begges Bevægelse var forfærdelig. Deres Taarer forenedes. Werthers Læber og Öjne hvilede glødende paa Lottes Arm; en Gysen greb

*) I Originalen er her indlagt et Stykke af Ossian. O. A.

hende, hun vilde gaa bort, men Smærte og Medfølelse hvilede paa hende med en blytung Vægt. Hun trak Vejret for at komme til sig selv igen og bad ham hulkende om at fortsætte, bad med en Engels Røst! Werther skælvede, hans Hjærte var nær ved at sprænges; han tog Papiret op og læste med halvkvalt Stemme:

»Hvorfor vækker Du mig, Vaarluft? Du lokker og siger: Jeg sender Himlens Draaber ned som Dug! Men den Tid, da jeg skal visne, er nær, nær er den Storm, der skal afrive mine Blade! I Morgen vil Vandringsmanden komme, som saa mig i min Skönhed; hans Öje vil søge mig rundt om paa Marken, men han vil ikke finde mig —«

Disse Ord greb med hele deres Styrke den ulykkelige. Han kastede sig ned foran Lotte i den fuldstændigste Fortvivlelse, greb hendes Hænder, trykkede dem mod sine Öjne, imod sin Pande, og en Anelse om hans skrækkelige Beslutning syntes at fare igennem hende. Hendes Sanser omtaagedes; hun trykkede hans Hænder, trykkede dem imod sit Bryst, böjede sig ned til ham med en deltagende Bevægelse, og deres glødende Kinder mødtes. Verden svandt bort for dem. Han slyngede sine Arme omkring hende, trykkede hende til sit Bryst, og bedækkede hendes skælvende, stammende Læber med rasende Kys. »Werther!« raabte hun med halvkvalt Stemme, idet hun vendte sig bort; »Werther!« med sin svage Haand trykkede hun hans Bryst bort fra sit; »Werther!« raabte hun saa i en fast Tone, opfyldt af den ædleste Følelse. Han gjorde ikke Modstand, slap hende og kastede sig vanvittig ned foran hende. Hun foer op, og i ængstelig Forvirring, vak-

lende mellem Kærlighed og Vrede, sagde hun; »Det er sidste Gang, Werther! De ser mig ikke mere.« Og med et Blik fuldt af Kærlighed rettet mod den ulykkelige ilede hun ind i Sideværelset og lukkede i efter sig. Werther strakte sine Arme ud efter hende men havde ikke Mod til at holde hende fast. Han laa paa Jorden med Hovedet paa Kanapeen og blev liggende i denne Stilling over en halv Time, indtil en Stöj bragte ham til Bevidsthed. Det var Pigen, der vilde dække Bord. Han gik op og ned i Værelset, og da han igen var alene, gik han til Dören til Kabinettet og sagde sagte: »Lotte! Lotte! kun et Ord! Lev vel!« — Hun tav. Han ventede og bad og ventede; endelig rev han sig løs og raabte: »Lev vel! Lotte! lev vel for evig!«

Han kom til Byens Port. Vagten, som kendte ham, lod ham stiltiende passere. Det halvt regnede og halvt sneede, först henimod elleve bankede han igen paa Porten. Da han kom igen, bemærkede hans Tjener, at han manglede sin Hat; han vovede ikke at sige noget, men klædte ham af, alt var vaadt. Senere fandt man Hatten paa en Klippe, der ligger ved Skrænten af Höjen ned imod Dalen; det er ubegribeligt, hvorledes han i den mørke, vaade Nat har kunnet bestige den uden at styrte ned.

Han gik i Seng og sov længe. Tjeneren fandt ham ved Skrivebordet, da han den næste Morgen bragte ham Kaffe paa hans Forlangende. Han skrev følgende i Brevet til Lotte:

»Altsaa for sidste Gang, for sidste Gang slaar jeg Öjnene op. De skal ikke mere skue Solen; en mørk,

taaget Dag holder den skjult. Sørg da, Natur! din Sön, din Ven, din Elsker nærmer sig sin Død. Lotte! det er en ubeskrivelig Følelse, den ligner nærmest den dæmrende Dröm, det at sige til sig selv: Det er den sidste Morgen. Den sidste! Lotte, jeg forstaar ikke dette Ord: *den sidste!* Staar jeg ikke her i min fulde Kraft? og i Morgen ligger jeg slap og udstrakt paa Jorden. Dø! hvad vil det sige? Se, vi drömmer, naar vi taler om Døden. Jeg har set mange dø; men saa indskrænkede er Menneskene, at de ikke forstaar deres Tilværelses Begyndelse og Ende. Endnu min, din, din! o min elskede! Og om et Öjeblik — adskilt, revet bort! — maaske for evig? — Nej, Lotte, nej! — Hvorledes kan jeg forgaa? hvorledes kan Du forgaa? Vi *eksisterer* jo! — Forgaa! — hvad vil det sige? Det er igen et Ord, en tom Lyd, uden at mit Hjærte føler noget derved! — Død, Lotte! begravet i den kolde Jord, saa mørkt, saa snævert! — Jeg havde en Veninde, som var mig alt i min hjælpeløse Ungdom; hun døde, og jeg fulgte hendes Lig og stod ved Graven, da de sænkede Kisten og trak Tovene bort under den og op igen, og da den förste Skovlfuld Jord faldt ned med, og Kisten gav en ængstelig dump Lyd og bestandig mere og mere dump, indtil den var helt bedækket! Jeg styrtede om ved Siden af Graven — grebet, rystet, ængstet, med sønderrevet Indre, men jeg vidste ikke, hvad der skete med mig — hvad der vil ske med mig! — Død! Grav! jeg forstaar ikke disse Ord!

O, tilgiv mig, tilgiv mig! I Gaar! — Det skulde have været mit Livs sidste Öjeblik! Du Engel! For

förste Gang, for förste Gang helt uden Tvivl glødede denne salige Følelse i mit inderste Indre: Hun elsker mig! hun elsker mig! Endnu brænder paa mine Læber den hellige Ild, der udströmmede fra dine; en ny varmende Fryd er i mit Hjærte. Tilgiv mig! tilgiv mig!

Ak, jeg vidste, at Du elskede mig, vidste det ved det förste sjælfulde Blik, det förste Haandtryk: og dog, naar jeg igen var borte, naar jeg saa' Albert ved din Side, forsagede jeg atter i feberagtig Tvivl.

Husker Du de Blomster, som Du sendte mig, da Du i hint sörgelige Selskab ikke kunde komme til at sige mig et Ord, ikke kunde trykke min Haand? O, den halve Nat knælede jeg foran dem, de beseglede din Kærlighed til mig. Men ak! disse Indtryk forsvandt som for den troende Følelsen af Guds Naade, der i hele Himlens Fylde blev rakt ham i hellige, synlige Tegn.

Alt det er forgængeligt, men aldrig i Evighed skal det glødende Liv udslukkes, som jeg i Gaar nød paa dine Læber, og som jeg nu føler for mig! Hun elsker mig! Denne Arm har omslynget hende, disse Læber har skælvende berört hendes, denne Mund har kysset hendes! Hun er min! Du er min! ja Lotte, for evig!

Og hvad betyder det, at Albert er din Mand? Mand! Det skulde da være for denne Verden — og for denne Verden er det vel Synd, at jeg elsker dig, og at jeg kunde ønske at rive dig ud af hans Arme og omslutte dig med mine? Synd? Godt; jeg straffer mig selv derfor; jeg har nydt den i hele dens himmelske Salighed, denne Synd, jeg har indsuget Livsbalsam og Kraft i mit Hjærte. Fra dette Öjeblik af

er du min! min, o Lotte! Jeg gaar i Forvejen! gaar til min Fader, til din Fader. For ham vil jeg klage derover, han vil trøste mig, indtil Du kommer, og jeg flyver dig i Møde og griber dig og bliver hos dig for den uendeliges Aasyn i en evig Omfavnelse. Jeg drömmer ikke, jeg fantaserer ikke. I Gravens Nærhed bliver det klarere for mig. Vi skal leve! vi skal ses igen! Jeg skal se din Moder, skal finde hende, ak! og udgyde hele mit Hjærte for hende! Din Moder, dit udtrykte Billede!«

Henimod Klokken elleve spurgte Werther sin Tjener, om Albert var kommen hjem. Tjeneren svarede ja; han havde set hans Hest blive trukket ind. Derpaa gav han ham en aaben Seddel med følgende Indhold: »Vil De være saa venlig at laane mig Deres Pistoler til en forestaaende Rejse? Lev vel!«

Lotte havde kun sovet lidt sidste Nat; hvad hun havde frygtet, var sket, var sket paa en Maade, som hun hverken havde kunnet ane eller frygte. Hendes ellers saa rene og lette Sind var i et feberagtigt Oprør; tusende Følelser stormede ind paa hende. Var det Gløden i Werthers Favntag, som hun følte i sit Bryst? var det Uvilje over hans Forvovenhed? var det en mismodig Sammenligning af den nuværende Tilstand med hine Dages uplettede, fri Uskyldighed og sorgløse Selvtillid? Hvorledes skulde hun gaa sin Mand i Møde? hvorledes skulde hun skrifte for ham denne Scene, som hun saa gærne vilde fortælle, men dog ikke havde Mod til at fortælle? De havde i saa lang Tid tiet for hinanden, og skulde hun saa være den første, der bröd Tausheden og netop i urette Tid lod sin

Mand göre denne ubehagelige Opdagelse. Hun frygtede, at denne blotte Efterretning om Werthers Besøg vilde göre et ubehageligt Indtryk paa ham, og nu tilmed denne uventede Katastrofe? Kunde hun haabe, at hendes Mand vilde se den fuldstændig i det rette Lys og bedömme den ganske uden Fordom? og kunde hun ønske, at han skulde læse i hendes Sjæl? og kunde hun paa den anden Side forstille sig overfor den Mand, overfor hvem hun bestandig havde staaet aabent og frit som et krystalklart Glas, og for hvem hun aldrig havde skjult nogen af sine Følelser og heller ikke kunde göre det? Begge Dele bragte hende Sorger og satte hende i Forlegenhed; og bestandig vendte hendes Tanker tilbage til Werther, der var tabt for hende, hvem hun ikke kunde slippe, hvem hun desværre maatte overlade til sig selv, og som intet havde tilbage, naar han havde mistet hende.

Hvor tungt hvilede nu ikke paa hende, uden at hun i Öjeblikket kunde göre sig det ganske klart, den lille Splittelse, der var spiret frem imellem dem. Saa forstandige og gode Mennesker begyndte paa Grund af visse skjulte Forskelligheder at tie for hverandre indbyrdes, og enhver tænkte paa sin Ret og den andens Uret, og Forholdene forvikledes og forvirredes paa den Maade, at det var umuligt at løse Knuden, netop i det kritiske Öjeblik, da det var nødvendigt. Hvis en lykkebringende Fortrolighed tidligere havde bragt dem nærmere til hinanden, hvis gensidig Kærlighed og Overbærenhed var bleven levende iblandt dem og havde opladt deres Hjærter, da havde det maaske endnu været muligt at redde vor Ven.

Hertil kom endnu en særlig Omstændighed. Werther havde, som vi ved af hans Breve, aldrig lagt Skjul paa, at han længtes efter at forlade denne Verden. Albert havde ofte bekæmpet ham; det var ogsaa flere Gange kommet paa Tale mellem Lotte og hendes Mand. Denne følte en afgjort Afsky for denne Gærning, og med en ejendommelig Følelse, der ellers laa fuldstændig udenfor hans Karakter, havde han ofte erklæret, at han fandt Aarsag til at tvivle meget om denne Beslutnings Alvor, han havde endog tilladt sig at spøge dermed, og han havde meddelt Lotte sin Vantro. Dette beroligede hende paa den ene Side, naar hendes Tanker förte dette sörgelige Billede frem, men paa den anden Side følte hun sig netop derved hindret i at meddele sin Mand de Bekymringer, der for Öjeblikket pinte hende.

Albert kom tilbage, og Lotte gik ham i Møde med en forlegen Hastighed; han var ikke livlig stemt, hans Forretning var ikke fuldført, han havde i Amtmanden i Nabodistriktet truffet et smaaligt og trodsigt Menneske. Ogsaa den slette Vej havde bragt ham i en daarlig Stemning.

Han spurgte, om der var sket noget, og hun svarede ilfærdig, at Werther havde været der den foregaaende Aften. Han spurgte, om der var kommet nogle Breve, og fik det Svar, at der laa nogle Breve og Pakker paa hans Værelse. Han gik derover, og Lotte blev alene tilbage. Den elskede og höjt agtede Mands Nærværelse havde gjört et nyt Indtryk paa hende. Tanken om hans Ædelmodighed, hans Kærlighed og Godhed havde beroliget hendes Sind; hun

følte sig hemmelig draget til at følge efter ham, hun tog sit Sytöj og gik over paa hans Værelse, som hun oftere plejede. Hun fandt ham i Færd med at brække Brevene og læse dem. Nogle syntes ikke at have det behageligste Indhold. Hun rettede nogle Spörgsmaal til ham, som han gav korte Svar paa, og derpaa stillede han sig ved sin Pult for at skrive.

Paa denne Maade havde de været sammen en Tid, og bestandig blev det mørkere i Lottes Sind. Hun følte, hvor vanskeligt det vilde blive at aabenbare, hvad der laa hende paa Hjærte, for hendes Mand, selv naar han var i det bedste Lune; hun sank hen i en vemodig Følelse, der var desto ængstligere, fordi hun søgte at skjule den og at holde sine Taarer tilbage.

Da Werthers Tjener kom, bragtes hun i den største Forlegenhed; han rakte Albert Billetten; denne vendte sig rolig om til sin Kone og sagde: »Giv ham Pistolerne.« Til Tjeneren sagde han: »Sig, at jeg ønsker ham Lykke paa Rejsen.« Det greb hende som et Tordenslag, hun havde ondt ved at rejse sig og var ikke sig selv mægtig. Langsomt gik hun hen til Væggen, skælvende tog hun Vaabnet ned, pudsede Støvet af og tøvede, og hun vilde have tøvet endnu længer, hvis ikke Albert havde skyndet paa hende med et spörgende Blik. Hun gav Knøsen det ulykkebringende Redskab, uden at kunne sige et Ord, og da han var gaaet, samlede hun sit Sytöj sammen og gik over i sit eget Værelse i den uudsigeligste Uvished. Hendes Hjærte spaaede hende alle Rædsler. Snart stod hun i Begreb med at kaste sig for sin Mands

Fødder og aabenbare ham alt, Historien fra den foregaaende Aften, hendes Brøde og hendes Anelser; men paa den anden Side saa hun intet Resultat ved at göre dette, mindst kunde hun vente at kunne overtale sin Mand til at gaa til Werther. Der blev dækket Bord; en Veninde, der blot kom for at spörge om noget og straks vilde gaa og — blev, gjorde Samtalen taalelig; hun betvang sig, talte, fortalte og glemte.

Knøsen kom med Pistolerne til Werther, der modtog dem med Henrykkelse, da han hørte, at Lotte havde givet ham dem. Han lod bringe Brød og Vin, bød Knøsen at sætte sig til Bords og satte sig selv for at skrive.

»De ere gaaede gennem dine Hænder, Du har pudset Støvet af dem; jeg kysser dem tusende Gange; thi Du har berørt dem; Du, himmelske Aand, begunstiger mit Forehavende, og Du Lotte! rækker mig Redskabet, Du af hvis Hænder jeg ønskede at faa Døden, og ak! nu faar jeg den. O, jeg har spurgt min Tjener ud! Du skælvede, da Du rakte ham dem, Du sagde ikke Levvel? — Ve, ve! — Skulde Du have lukket dit Hjærte for mig for det Öjebliks Skyld, der for evig bandt mig til Dig? Lotte, ikke et Aartusende formaar at udslette det Indtryk! og jeg føler det, Du kan ikke hade den, der gløder saaledes for Dig.«

Efter Bordet befalede han Tjeneren at pakke alting ind, han rev mange Papirer i Stykker og gik ud og bragte nogle smaa Gældsposter i Orden. Han kom hjem igen, gik atter ud udenfor Porten trods Regnen, ind i den grevelige Have, strejfede derpaa længere om

i Omegnen og kom tilbage ved Nattens Frembrud og skrev:

»Wilhelm, for sidste Gang har jeg set Mark og Skov og Himmel. Lev vel! Kære Moder, tilgiv mig! Trøst hende, Wilhelm! Gud velsigne Eder! Alle mine Sager er i Orden! Lev vel! Vi ses atter og med mere Glæde!«

»Jeg har lönnet Dig ilde, Albert, men Du tilgiver mig. Jeg har forstyrret Freden i dit Hus og foranlediget Mistro mellem Eder indbyrdes. Lev vel! jeg vil göre en Ende derpaa. Gid I maatte blive lykkelige ved min Død. Albert! Albert! gör hende lykkelig, ti hun er en Engel! Herrens Velsignelse hvile over Dig!«

Om Aftenen ordnede han endnu mange af sine Papirer, sønderrev meget og kastede det i Kakkelovnen, forseglede nogle Pakker, der blev adresserede til Wilhelm. De indeholdt smaa Afhandlinger og løsrevne Tanker, hvoraf jeg har set en Del; efter Klokken ti lod han bringe en Flaske Vin og fik lagt Ild i Kakkelovnen og lod derpaa sin Tjener, hvis Værelse laa langt borte ligesom Husfolkenes Soveværelser, gaa til Sengs; for at være tidlig paa Benene lagde denne sig med Klæderne paa; ti hans Herre havde sagt, at Postvognen vilde holde for Dören lidt för seks.

Efter elleve. »Alt er stille omkring mig, min Sjæl er rolig. Jeg takker dig, Gud, at Du skænker mine sidste Öjeblikke denne Varme og Kraft.

Jeg træder hen til Vinduet, elskede, og gennem de stormfulde, forbifarende Skyer ser jeg endnu en-

kelte Stjærner paa den evige Himmel. Nej, I skal ikke gaa under! den evige bærer ved sit Hjærte Eder og mig. Jeg ser Vognstangen paa Karlsvognen, det dejligste af alle Stjærnebilleder. Naar jeg om Aftenen forlod Dig og traadte udenfor Porten, stod den ligeoverfor mig. Med hvilken Henrykkelse har jeg ofte betragtet den! ofte med opløftede Hænder gjort den til et helligt Mindesmærke for Öjeblikkets Salighed, og endnu — o, Lotte, hvad minder mig ikke om Dig! omgiver Du mig ikke! har jeg ikke begærlig som et Barn tilrevet mig alle de Smaating, som Du havde berørt og helliget!

Kære Skyggerids! Det testamenterer jeg Dig, Lotte, og jeg beder Dig om at holde det i Ære. Tusend, tusend Kys har jeg trykket derpaa, tusende Gange har jeg nikket til det, naar jeg gik ud eller kom hjem.

Jeg har i en Billet bedet din Fader om at sörge for mit Lig. Paa Kirkegaarden staar to Lindetræer i den bagerste Krog ud mod Marken; der ønsker jeg at hvile. Han kan, han vil göre dette for sin Ven. Bed ham derom! Jeg vil ikke anmode fremmede Kristne om at lægge deres Lig ved Siden af en stakkels ulykkelig. Ak, jeg vilde ønske, at I begravede mig ved Vejen, eller i en ensom Dal, for at Præsten og Leviten kunde gaa forbi Gravstenen og korse sig og Samaritaneren fælde en Taare.

Hør, Lotte: Jeg gyser ikke for at gribe det kolde, skrækkelige Bæger, hvoraf jeg skal drikke Dødens Rus. Du rakte mig det, og jeg tøver ikke. Alle! alle Ønsker og Forhaabninger i mit Liv er altsaa opfyldte! saa kold og føleløs at banke paa Dødens Jærnport!

Gid jeg havde kunnet opnaa den Lykke at gaa i Døden for *Dig!* Lotte, at opofre mig for *Dig!* Jeg vilde dø modig og glad, naar jeg kunde skaffe Dig din Ro og Glæde i Livet tilbage. Men ak! det blev kun givet faa ædle at udgyde deres Blod for deres kære og ved deres Død at opvække et hundredfoldigt Liv for deres Venner!

I denne Dragt vil jeg begraves, Lotte; Du har berørt og indviet den; jeg har ogsaa bedt Din Fader derom. Min Sjæl svæver over Kisten. Man skal ikke gennemsøge mine Lommer. Denne blegrøde Slöjfe, som Du bar paa Brystet, da jeg saa Dig förste Gang blandt Dine smaa Søskende — kys dem tusende Gange og fortæl dem deres ulykkelige Vens Skæbne! De kære smaa, de stimlede sammen om mig! Ak! hvor jeg sluttede mig til Dig! — denne Slöjfe vil jeg have med i Graven. Du skænkede mig den paa min Fødselsdag! Hvor jeg nød alt! — Jeg tænkte ikke, at min Vej skulde føre herhen! — — Vær rolig, jeg beder Dig derom, vær rolig!

De er ladte! — Klokken slaar tolv! Lad det da ske! — Lotte! Lotte, lev vel, lev vel!«

En Nabo saa Glimtet og hørte Knaldet. Men da alt forblev roligt, gav han ikke videre Agt derpaa.

Om Morgenen Klokken seks traadte Tjeneren ind med Lys. Han finder sin Herre paa Jorden og ser Pistolen og Blodet. Han kalder; han tager fat paa ham; intet Svar, men han rallede endnu. Han løb efter Lægen og til Albert. Lotte hørte, at det ringede, en Skælven greb alle hendes Lemmer. Hun vækker sin Mand; de staar op; Tjeneren bringer forfærdet og

grædende Budskabet, Lotte faldt afmægtig om for Alberts Fødder.

Da Lægen kom til den ulykkelige, fandt han ham liggende redningsløs paa Jorden; hans Puls slog, men alle Lemmerne var slappede. Han havde skudt sig gennem Hovedet over det höjre Öje; Hjærnen var flydt ud. Man aarelod ham paa Armen; Blodet løb, han aandede endnu.

Af Blodet paa Lænestolens Arm kunde man slutte, at han havde fuldbragt Gærningen siddende foran Skrivebordet; derpaa var han faldet ned og havde i Krampetrækninger væltet sig rundt om Stolen. Han laa paa Ryggen henimod Vinduet, fuldstændig paaklædt, med Stövler, blaa Frakke og gul Vest.

Huset, Nabolaget, hele Byen kom i Oprør. Albert traadte ind. Man havde lagt Werther paa Sengen og forbundet hans Pande; hans Ansigt var som en Dødnings, og han rørte ikke et Lem. Hans Lunge rallede, snart svagt, snart stærkere. Man ventede hans Endeligt.

Af Vinen havde han kun drukket et Glas. Emilia Galotti laa opslaaet paa Bordet.

Lad mig ikke fortælle noget om Alberts Bestyrtelse og Lottes Jammer!

Den gamle Amtmand kom sprængende ind ved Efterretningen; han kyssede den døende med de hedeste Taarer. Hans ældste Sönner kom snart efter til Fods; de sank ned ved Siden af Sengen med et Udtryk af den ulideligste Smærte, kyssede hans Hænder og Mund, og den ældste, som han altid havde holdt mest af, hang ved hans Læber, indtil han var død, og man maatte

rive Drengen bort med Magt. Han døde Klokken tolv om Middagen. Amtmandens Nærværelse og hans Forberedelser foraarsagede et Opløb. Om Aftenen henimod elleve lod han ham begrave paa det Sted, som han havde udvalgt. Den gamle og Sönnerne fulgte Liget. Albert formaaede det ikke. Man frygtede for Lottes Liv. Haandværkere bar ham. Ingen Præst fulgte.

Efterskrift.

Johann Wolfgang von Goethe, den nyere Tids störste Digter, fødtes i Frankfurt am Main 1749. Han studerede Jura, men helligede sig allerede tidlig til Digtekunsten. Hans Berömmelse bredte sig hurtig, og han kaldtes derfor til Weimar, hvor paa den Tid næsten alle de betydeligste Repræsentanter for Literaturen var samlede, som Schiller, Wieland og Herder. Her tilbragte han Resten af sit Liv dels som Theaterdirektør, dels som Minister, men sin meste Kraft anvendte han paa sin poetiske Virksomhed. Han var stor i alle Grene af Literaturen, baade i Lyrikken, Dramaet og Romanfortællingen. Af hans dramatiske Værker staar höjst »Ifigenia« og »Faust«, hvilket sidste Stykke utvivlsomt er Verdensliteraturens mest frem-

ragende Arbejde. Af hans Romaner maa nævnes »Die Wahlverwandtschaften«, »Wilhelm Meister« og »Werther«. Hans digteriske Betydning beroede navnlig paa hans overordentlige Naturtroskab; han skildrede særlig, hvad han selv havde oplevet, eller rettere, kun, hvad han selv havde oplevet. Ogsaa Werthers Historie har han selv oplevet, men han overstod den heldigere; dog er ogsaa Slutningen hentet fra Virkeligheden, idet der paa hans Tid netop var en Student, der skød sig af en lignende Grund, og hvis Historie gjorde stor Opsigt. Det var denne Omstændighed, der bevirkede den overordentlige Sandhed i hans Arbejder, naturligvis i Forbindelse med hans uhyre Begavelse og enestaaende Fremstillingsevne. Hele den følgende Tids Literatur gaar for en væsenlig Del ud fra ham, og selv endnu kan hans Betydnings Begrænsning ikke slaaes fast. Han døde den 22de Marts 1832.

Dansk Folkebibliothek udgives i Hæfter saa indtil 8 Ark (128 Sider) i farvetrykt Omslag til en Pris af **kun 25 Øre pr. Hæfte**; en Pris, der er saa lav, som vore smaa Forhold overhovedet kunne tillade.

Dansk Folkebibliothek sælges i enkelte selvstændige Numre; man kan ogsaa i enhver Boghandel i Norden tegne sig som Abonnent og efterhaanden faa tilsendt de udkommende Numre.

Dansk Folkebibliothek vil stræbe at forene Navnet af et sandt folkeligt Foretagende, der som saadant vil tiltrænge og haaber at kunne saaaregne det store Publikums Støtte.

Dansk Folkebibliothek:

Nr. 1. **Ludvig Holberg,** Don Ranudo.
— 2. **Heinrich Heine,** Harzrejsen.
— 3. **Jens Baggesen,** Komiske Fortællinger.
— 4. **Lamartine,** Graziella.
— 5. **Chr. Olufsen,** Gulddaasen.
— 6. **George Eliot,** Amos Barton.
— 7—8. **Shakspeare,** Hamlet.
— 9. **Garschin,** Fortællinger.
— 10. **Ewald,** Balders Død.
— 11. **Diderot,** Rameaus Brodersøn.
— 12. **Holberg,** Abracadabra.
— 13. **Goethe,** Werther.

I den nærmeste Fremtid vil bl. a. udkomme:

Mark Twain, Fortællinger.
Goncourt, Germinie Lacerteux.
Shakspeare, Romeo og Julie.
Chateaubriand, Atala.
Baggesen, Labyrinten.
Gunløg Ormetunges Saga.

Hoffensberg & Trap's Etabl. — Kjøbenhavn.